

Materialet er under udarbejdelse

Skolemateriale om
Den katolske Kirke
i Danmark

Udarbejdet af:

Eva Maria Nielsen
© Pastoral-Centret
Gl. Kongevej 15
1610 København V
Tlf. 33 55 60 50
www.pastoral.dk

Indhold

Forord

Dansk katolsk kirkehistorie indtil i dag

Den katolske Kirkes grundlag - skrift og tradition
Bibelen - menneskeord eller Guds Ord?

Korsets tegn

De syv sakramenter

Dåben

Eukaristien

Firmelsens sakramente

Forsoningens sakramente

De syges salvelse

Ordinationens sakramente

Ægtevielsens sakramente

Klosterlivet

Jomfru Maria

Rosenkransen

Helgener

Portrætter af danske helgener

Den katolske Messe

De ti bud

Du skal ikke have andre guder end mig.

Du må ikke misbruge Herren din Guds navn.

Du skal holde hviledagen hellig.

Du skal ære din far og din mor.

Du må ikke slå ihjel.

Du må ikke bryde ægteskabet.

Du må ikke stjæle.

Du må ikke aflægge falsk vidnesbyrd imod din næste.

Du må ikke begære din næstes hustru.

Du må ikke begære, hvad der tilhører din næste.

Bøn

Faste bønner

Nyttige Links

Litteratur

Quiz. Test din viden om Den katolske Kirke

Løsning på quizzen

Register

Forord

Denne tekst, som du sidder med nu, handler om Den katolske Kirke. Måske er du i gang med et projekt i din skole og ønsker at vide mere om katolikker. Eller du er bare nysgerrig efter at vide, hvad Den katolske Kirke står for? Du spørger måske også dig selv, om katolikker overhovedet er kristne. Hvorfor har de så mange sakramenter? Og er det ikke dem, der tilbeder Jomfru Maria?

Forhåbentlig finder du svar på alle dine spørgsmål i denne bog. Men hvis du virkelig vil danne dig et billede af Den katolske Kirke, er det ikke nok at læse en bog. Så må du kontakte en katolsk menighed eller et kloster og tale med nogen om dine spørgsmål. Katolsk tro opleves bedst i menighedens midte, når den forsamler sig for at fejre gudstjeneste. Den katolske Kirke findes over hele verden, altså også her i Danmark. Den er lige så mangfoldig som de forskellige kulturer og mennesker, den består af. I modsætning til de protestantiske stats- og nationalkirker er den nemlig ikke knyttet til en bestemt nation eller et bestemt folkeslag. Den er universel og global, som på græsk betyder "katolsk". I dag lever der ca. 1 milliard katolikker verden over, heraf ca. 35.000 i Danmark.

Den danske katolske kirke viser på en særlig måde Den katolske Kirkes universalitet og internationalitet. Lige så sammensat som Den katolske Kirke er verden over, lige så sammensat er den også her i landet, hvor det er mennesker fra alle verdens hjørner og kanter, der udgør de danske katolske menigheder. De største grupper udgøres af vietnamesere, tamilere og polakker; men der er også folk fra Sydamerika, Afrika og Australien o.m.flere.

Den katolske Kirke er international, og dermed er den også et tydeligt billede på, hvad katolikker bekender i trosbekendelsen, når de siger: Jeg tror på den hellige katolske (dvs. almindelige) kirke. "Katolsk" er synonym for universel, altomfattende, almindelig og dækker derfor mere end Den romerske katolske Kirke. Da ordet katolsk første gang blev brugt i slutningen af 2. århundrede, var det ikke som udtryk for et trossamfund, men for det, som den kristne kirke skulle være: et fællesskab, som står åbent for alle dem, der ønsker at dele liv og tro. - Altomfattende er det, Den katolske Kirke dybest set er: en kirke, som overskrider grænser og som er åben for alle. Katolikker er kristne. De døbes ligesom medlemmerne af Folkekirken, Den apostolske Kirke, Pinsekirken m.fl. De beder som alle andre kristne Fader Vor og tror på den treenige Gud, Fader, Søn og Helligånd. De beder den samme trosbekendelse som de protestantiske kirker. De læser Bibelen og ærer den som Guds Ord. Men alligevel er der forskelle. Dem kan du læse om i dette materiale.

Måske spørger du dig selv, hvem der har stiftet Den katolske Kirke, og hvornår den er blevet til. Katolikker er overbeviste om, at det er Jesus, der har grundlagt Den katolske Kirke. Det skal du ikke forstå som, at Jesus har skabt Den katolske Kirkes organisation, som vi kender den i dag. Men Jesus er Den katolske Kirkes grund(lag), og på grund(laget) af hans forkyndelse er kirken blevet til.

Nogle siger, at Pinsedag er Kirkens fødselsdag. Den katolske Kirke opstod imidlertid ikke Pinsedag, da Helligånden kom over disciplene. Kirken eksisterede allerede før (ApG 1,15); men Pinsedag blev den på en særlig måde fyldt med Helligåndens kraft fra det høje. Jesus havde,

mens han levede, samlet disciplene om sig. Og disse mennesker holdt sammen, efter at Jesus var blevet slået ihjel og forkastet af størstedelen af folket. Der har heller aldrig været en kirkeløs tid efter Jesu død, for hans første disciple samledes i husene for at bryde brødet (forgængereren for gudstjenesten og mindes Jesus), og de bad i de jødiske synagoger.

Ordet kirke/menighed forekommer mange steder i Det nye Testamente. Det betegner enten lokalkirken eller (hus)menigheden eller den verdensomspændende forsamling af kristne. Fælles for alle disse menigheder er, at man ikke bliver født ind i kirken, som man gjorde i den jødiske menighed; men det er i stedet Gud, der efter Jesu død og opstandelse begynder at samle sig et folk. I dette folk og denne kirke døbes man ind. De kristne menigheder i Det nye Testamente var meget forskellige. De var slet ikke ensartede. Men de første kristne var overbeviste om, at man ikke kunne være kristen for sig selv. Hvis man kom til tro på Jesus Kristus og ville leve i venskab med ham, så kunne dette kun ske inden for fællesskabet af de troende. Allerede fra kirkens første tider har den derfor opfattet sig selv som et fællesskab, der skulle gå ud og forkynde. Og det er også dens opgave den dag i dag.

Herom og om meget andet kan du læse i denne bog.

For at teste din viden kan du sidst i bogen gøre brug af quizzen.

Og hvis du stadigvæk har spørgsmål, findes der en del links til nationale og internationale websider og gode bøger.

God læselyst, og forhåbentlig er du efter læsningen blevet klogere, hvad angår Den katolske Kirke.

Eva Maria Nielsen

Dansk katolsk kirkehistorie indtil i dag

Dette kapitel vil føre dig igennem Den katolske kirkes historie primært i Danmark. Naturligvis er der derfor mest om perioden fra vikingetiden og frem til reformationen. Samt om perioden efter indførelsen af grundloven. Så du vil her kunne læse om flere af de danske konger og helgener.

Middelalderen

Vikingerne, som ærede de gamle nordiske guder Thor, Odin og Freja, kom på deres togter i kontakt med den kristne tro. Nogle blev kristne, hvilket udgravninger ved Limfjorden viser; men størstedelen holdt fast ved de gamle guder. Ingen kan derfor med sikkerhed sige, hvornår de første kristne missionærer kom til de egne, der i dag kaldes Danmark.

Det eneste holdepunkt, vi har, er beretningen om en fiasko. Willibrord, en angelsakser, var formodentlig en af de første, der forsøgte at kristne Danmark. Omkring 725 prøvede han at vinde den danske konge Angantyr for den nye tro. Det mislykkedes imidlertid, og der gik næsten hundrede år, før det tysk-romerske rige igen missionerede i vore egne. Efter afslutningen på krigen mellem den tyske kejser Karl den Store og kong Godfred af Danmark var dette muligt på grund af de positive forbindelser, der nu var opstået mellem de to lande.

Ærkebiskop Ebo fra Reims, som var blevet udnævnt som ansvarlig for den nordiske mission, besøgte omkring 823 Hedeby (Slesvig), hvor han mødtes med Harald Klak, der gjorde krav på den danske trone. Allerede tre år senere, i 826, måtte Harald dog søge tilflugt hos den tyske kejser Ludvig den Fromme, hvor han blev døbt. Da Harald senere vendte tilbage til Danmark, blev han ledsaget af munken Ansgar fra klosteret Ny Corvey ved Weserfloden. Ansgar var af pave Gregor IV blevet udnævnt til legat (pavelig udsending) for missionen i Norden.

Hamborg blev i 831 ærkebispedømme med Ansgar som ny biskop. Ansgar ville vinde mennesker for den kristne tro. Men hans mission i Sverige og Danmark frembragte kun ringe frugter. Der var megen modstand at overvinde. Landene var uvejsomme, dækket af uigennemtrængelig skov, og den kristne Gud og hans kærlighedsbud stod i modsætning til de stærke hedenske guder.

Allerede 845 plyndrede danske vikinger Hamborg, og bispedømmet blev flyttet til Bremen. I over 150 år var dette bispedømme ansvarligt for kirken i Norden. Ansgar nåede inden sin død i 865 kun at bygge to kirker, én i Hedeby og én i Ribe. Efter Ansgars død blev hedenskabet endda styrket, og vikingetogterne nåede deres højdepunkt. På grund af deres skikke og overraskelsesangreb var vikingerne den kristne kulturs skræk. Ingen kunne derfor på det tidspunkt sige, om Ansgars arbejde ville bære frugt på langt sigt.

Midt i 900-tallet skete der en ændring. Omkring 948 blev der i Jylland oprettet et missionsbispedømme. Præsten Poppo overbeviste kong Harald Blåtand om kristendommens sandhed ved jernbyrd (dvs. at bære glødende jern i hænderne uden at tage skade). Dette blev det endelige gennembrud for den kristne tro. Hedenskabet forsøgt afskaffet som rigets religion, og kristendommen blev indført. Jellingestenen beretter herom i sine

runeindskrifter. I de næste århundreder eksisterede kristendommen derfor side om side med hedenskabet, som endnu blev dyrket i det skjulte.

Mange ordener kom til landet, kirker blev bygget, og omsorgsarbejde begyndte og blev udbygget. Klostre - som klostret Øm ved Mossø - var ikke kun centre for gudstjenester og fromhedsliv, men også for lægekunst, kunst, litteratur og praktisk næstekærlighed.

Der blev oprettet nye bispedømmer i Odense, Roskilde og Lund. Til sidst blev Danmark inddelt i otte bispedømmer, som bestod uforandret indtil ca. 1800.

Reformationen

Martin Luther (1483-1546) ønskede at reformere Den katolske Kirke. Luther var kommet i konflikt med en dominikanerpræst Tetzl, som solgte afladsbreve. Kirkens lære om aflad går ud på, at alle synder, man begår, har nogle følger for andre, ja dermed også for kirken. Ofte ødelægger de et forhold til et andet menneske og i sidste ende skader de også kirken, som skal være et tegn på Guds kærlighed. Når et menneske får tilgivet sine synder under skriftemålet (forsoningens sakramente), så bliver forholdet mellem det enkelte menneske og Gud genoprettet, fordi han tilgiver de synder, som et menneske angrer. Er synden og den forvoldte skade tilgivet af Gud, så er dog syndernes følger ikke ryddet af vejen. Synden har skadet nogle mennesker og faktisk også kirken. Man kan måske ikke altid få den tilgivelse af et menneske, som man har skadet, selvom man beder personen om den. Men med nogle bodsøvelser (deltage i andagter, valfarter, bede nogle bønner, altså det, som kirken fastlægger for at få aflad) kan jeg fjerne den skade, som man har ført kirken til. Det kalder man "aflad". I Martin Luthers tid kunne man faktisk "købe" aflad for at fjerne syndens følger og for at "forkorte tiden i skærsilden". Dette bevis, at man havde fået et aflad, kalder man afladsbrev. Dengang fortalte man ikke folk, at indtægterne af disse afladsbreve var nødvendige for at kunne opføre Peterskirken i Rom. Luther protesterede mod denne handel og opfordrede mennesker til omvendelse. Derudover mente Luther, at Kirkens organisation skulle ændres, at paven ikke skulle have en særstilling og at præster skulle kunne gifte sig. Hans protest mod den katolske kirke fandt også hurtigt tilhængere i Danmark, hvor "evangeliske" (lutherske) menigheder blev dannet fra ca. 1526. Den verdslige øvrighed, frem for alt kongerne Christian II, Frederik I og Christian III støttede de nye reformatoriske strømninger. I dag er det svært at sige, hvilke bevæggrunde der var de stærkeste; men generelt kan man sige, at kongerne støttede reformationen både af indre overbevisning, men også på grund af deres egne politiske og materielle interesser (kirkegodset tilfaldt jo kongen).

Efter borgerkrigen *Grevens Fejde* fængslede og afsatte Christian III de danske katolske biskopper ved et statskup 12.8.1536. Dermed benyttede han lejligheden til at gennemføre en luthersk reformation "fra oven". Resultatet var også, at kongemagten blev styrket både økonomisk og politisk. Adelens rettigheder blev større, og gejstlighed, borgere og bønder blev politisk umyndiggjort. Repræsentanter fra gejstligheden og adelen (biskopper og stormænd), havde indtil da siddet i rigsrådet, hvor de sammen med kongen og de mest betydningsfulde herremænd havde varetaget det politiske ansvar for landet.

Samme år - dvs. 1536 - blev den evangeliske kirke på luthersk grundlag indført. Danmark fik en ny dansk kirkeordning. Den latinsk-sprogede kirke med paven i Rom som overhoved blev afløst af en national dansk kirke under kongens ledelse.

Reformationen medførte bl.a., at katolske gudstjenester blev ulovlige, klostrene blev opløst, og kirkens ejendomme blev beslaglagt og overgik til kongens skatkammer eller blev anvendt til sociale formål i byerne (f.eks. hospital, skole). Sognepræsterne fik nu lov til at gifte sig, og Københavns Universitet blev omdannet til at være en næsten ren præsteskoie. Her uddannede man landets kommende præster. Lidt efter lidt satte disse nye præster det egentlige protestantiske præg på befolkningen.

Især i byerne kunne man opleve, hvordan reformationen betød en form for centralisering. Mangfoldigheden af klostre og kapeller blev afløst til fordel for én kirke i hver købstad. Gudstjenesten fik et andet præg. Den blev præget af forkyndelse og undervisning fra prædikestolen og lovprisning i form af salmer fra menigheden. Kirkens selvforståelse forandrede sig også. Som kristen i Danmark var man ikke længere et led i en verdenskirke med paven i Rom som enhedens tegn og samtidig verdsligt overhoved. Man tilhørte i stedet en isoleret national statskirke, hvis overhoved var den danske konge.

Intolerancen over for katolikkerne voksede, og under Trediveårskrigen i 1600-tallet indførte Christian IV dødsstraf for katolske missionærer. Danske konvertitter (dvs. mennesker, der valgte at blive optaget i den katolske kirke) blev truet med landsforvisning og tab af arveret. Formålet med denne strenge lovgivning var at bevare og beskytte Danmarks trosmæssige ensartethed mod indre frafald og ydre angreb.

Udenlandske katolikker havde dog i praksis, når Danmark eller kongen trængte til hjælp fra dygtige folk, nogenlunde mulighed for at beholde deres tro. I løbet af 1600-tallet blev der således af økonomiske grunde indført religionsfrihed for både jøder, katolikker, calvinister osv. i f.eks. Fredericia, Glückstadt og Altona samt i en vis udstrækning også i København. I Fredericia blev i 1674 bygget den første katolske kirke efter reformationen. Men *danske* undersåtter måtte stadigvæk ikke blive katolikker. Dette forbud blev stadfæstet i Christian V's Danske Lov af 1683. Katolikkerne mødtes derfor i skjul og hemmeligt, altid i fare for at blive gjort arveløse, henrettede eller landsforvist.

Rom fik skabt en nyordning af sjælesorgen for katolikkerne i de nordiske lande. 1667 oprettede Rom et særligt Apostolisk Vikariat for Norden, som den danske konvertit og videnskabsmand Niels Steensen (1638-86) blev ansvarlig for som biskop. Efter Niels Steensens død blev det nordiske vikariat varetaget af de nordtyske biskopper fra Hildesheim, Paderborn, Münster og Osnabrück, som blev udnævnt til vikarer for Norden. De var ansvarlige for kirkerne og deres gejstlighed i Danmark og de andre skandinaviske lande.

Grundloven og den nyvundne religionsfrihed

Ved grundloven af 5. juni 1849 indførtes ikke religionslighed, men fuld religionsfrihed i Danmark. Det var en helt ny situation for den katolske kirke. Alle hindringer var faldne; men det tog endnu nogle år, før den katolske kirke virkelig udnyttede de nye muligheder.

De danske katolikker fik snart deres egen leder, idet pave Pius IX i 1868 oprettede en apostolisk præfektur for Danmark. Denne lå under bispedømmet Osnabrück. Hermann Grüder (1828-83), sognepræst ved Sankt Ansgars Kirke i København, blev udnævnt som præfekt. Selv om Danmark stadigvæk var under et vist opsyn fra Osnabrück, så kunne Grüder dog nu begynde med et systematisk organisations- og missionsarbejde. Han oprettede nye menigheder og hentede jesuitterne til Danmark. Disse grundlagde allerede i 1873 en drengeskole, Sankt Andreas Kollegium, i Ordrup, nord for København.

Pave Leo XIII ophøjede den danske katolske kirke til et eget apostolisk vikariat med Johannes von Euch som ansvarlig apostolisk vikar i 1892. Dette betød, at de danske katolikker nu igen havde deres egen biskop, og det var mange stolte af. Indtil von Euchs død i 1922 steg antallet af katolikker fra ca. 3.000 til ca. 25.000. Det skyldtes dels danske konvertitter, men også indvandringen af landarbejdere fra Polen, især i landets sydøstlige egne. Nye sogne blev oprettet, ordensfællesskaber kom til landet og påtog sig både sjælesorg, undervisning og omsorgsarbejde på sygehusene og i byerne.

Kendte danske konvertitter gjorde sig gældende og vakte opmærksomhed både inden og uden for kirken. Den kendteste var forfatteren og konvertitten Johannes Jørgensen.

Biskop von Euchs efterfølger var den belgiske præmonstratensermunk Josef Brems, som havde samlet en del erfaringer fra sit sognearbejde i Vejle. Hans bispetid 1922-39 faldt i de vanskelige mellemkrigsår, og det største problem i denne tid var integrationen af de udenlandske katolikker, især polakkerne, i det danske samfund, uden at de mistede deres katolske identitet. Der var desuden bestræbelser på det kunstneriske område, hvor man forsøgte at give udtryk for dansk katolicisme.

I 1938, da biskop Brems af helbredsmæssige grunde måtte træde tilbage fra sit embede, blev den danske konvertit og benediktinermunk Theodor Suhr (1896-1997) hans efterfølger. Suhr var den første danskfødte biskop i den katolske kirke i Danmark siden reformationen og havde dermed gode muligheder for at gøre sig gældende i offentligheden. Hans bispetid (1939-1965) var præget af de hårde år under og efter anden verdenskrig. Suhr bevarede den danske katolicisme under besættelsen og genopbyggede den i tiden, der fulgte.

På det landsdækkende pinsestævne i Frederiksberg Have i 1953 blev Det apostoliske Vikariat Danmark ophøjet til Bispedømmet København. Nu var det et fuldt ligeberettiget bispedømme i den katolske verdenskirke.

Biskop Suhrs efterfølger blev den danske jesuit Hans Ludwig Martensen (født 1927). Han var med til Det andet Vatikankoncils sidste samling. Biskop Martensen var igennem sine studier i luthersk teologi forberedt på at tage et af koncilets hovedtemaer op, det fælleskirkelige økumeniske samarbejde. Hans bispetid blev ligeledes præget af koncilets andet hovedemne, kirkens opdatering over for den moderne verden. Dette blev bl.a. behandlet på synoden, der sluttede i Nyborg 1969. Menighedsrådene blev valgt til understøttelse af præsternes arbejde, og liturgireformen blev ført ud i livet. Tiden efter andet Vatikankoncil var en opbrudstid med mange fornyelser.

1995 trådte biskop Martensen tilbage, og 7.5.1995 blev hans efterfølger biskop Czeslaw Kozon (født 1951) bispeviet. Biskop Kozon var allerede året før blevet udnævnt til generalvikar. Stadigvæk er der dog mange opgaver af administrativ, økonomisk, pastoral og liturgisk art, der presser sig på. Den største udfordring for den katolske kirke i Danmark i dag er at forene katolikkerne, som for en stor dels vedkommende kommer fra sproglig og kulturelt forskellig baggrund. Derudover skal det kristne budskab forkyndes i et samfund, som på mange måder har fjernet sig fra sine kristne rødder.

Faktaboksee

Apostolisk vikariat

Dermed betegnes et geografisk område (ofte i missionslandene), som endnu ikke er blevet ophøjet til bispedømme. I størstedelen af perioden fra reformationen i 1536 til 1953 var Danmark et apostolisk vikariat. Den ansvarlige for dette område hedder apostolisk præfekt, men er normalt ikke bispeviet.

Ærkebispedømme

Et ærkebispedømme er et bispedømme, hvis biskop har forrang i en kirkeprovins, som består af en række bispedømmer, og dermed er ærkebiskop.

Bispedømme

Et bispedømme bliver ledt af en biskop. I folkekirken kaldes det stift.

Synode

er en officiel kirkelig forsamling af gejstlige, der mødes for med kirkelig autoritet at diskutere og afgøre spørgsmål. Et andet ord for synode er kirkemøde. I mange tilfælde er en synode ensbetydende med et koncil. Det kan dog også være en betegnelse for en kirkelig forsamling på regionalt plan, f.eks. i et bispedømme (dvs. stift), hvor der så også deltager lægfolk.

Lægfolk

er alle kristne, som ikke tilhører den gejstlige stand, dvs. hverken er diakoner, præster eller biskopper. De er almindelige menighedsmedlemmer.

Konvertit

Er en døbt person, som modtager undervisning i den katolske tro, fordi den ønsker at blive optaget i kirken. Ved optagelsen bekender konvertitten sin og kirkens tro i menigheden.

Generalvikar

Den præst, som er biskoppens vikar i bispedømmet. Han optræder på biskoppens vegne og er biskoppens stedfortræder med de beføjelser, der ikke forudsætter en bispevielse.

Det Andet Vatikankoncil

var indkaldt fra 11.10.1962-8.12.1965. 2500 biskopper fra hele verden deltog. Der blev formuleret og vedtaget 16 dokumenter, som alle har til hensigt at forny den katolske kirke. Dette kan bl.a. ses ved, at man nu tillod modersmålet i stedet for det latinske sprog ved gudstjenesterne. Lægfolket fik større ansvar i kirken.

Beretningen om munken Poppo

Omkring 950 sad en tysk munk i kongsgården i Jelling sammen med Harald Blåtand og andre gæster. Munken Poppo var sendt til Danmark for at vidne om den nye religion og vinde mennesker for den kristne tro. På det tidspunkt var man stærkt optaget af livets store spørgsmål, heriblandt også de religiøse. Også den aften gik snakken løs, mens Poppo lyttede. Pludselig blandede han sig i diskussionen og sagde højt og tydeligt, at de nordiske guder, Odin, Thor og frugtbarhedsgudinden Freja var falske og udelige. De kunne hverken det ene eller det andet. Der var kun én Gud, og han herskede over hele jorden. Han havde skabt det hele, og derfor var livet, frugtbarheden, krigen, regnen, ja selv tordenen hans. Det havde intet at gøre med Thor og hans hammer.

"I kan lige så godt brænde jeres træguder og holde op med at ofre til Freja.", sluttede Poppo efter en tid.

Der blev dyb tavshed i salen. Der var så stille, at man kun kunne høre bålet knitren i midten af hallen.

Kongen rejste sig fra sit sæde og stillede sig foran Poppo. Det var simpelthen for meget. Det var ganske enkelt en for stor provokation, og den kunne ikke ignoreres.

"Vil du bære jernbyrd for din tro?" spurgte han truende Poppo.

Det var ikke noget at grine ad. Jernbyrd var en alvorlig sag. Det var få - måske ingen - der var sluppet uskadt fra at bære jernbyrd. Men Poppo nikkede.

"Ja, det vil jeg. Jeg vil gerne vidne om Jesus Kristus."

Næste morgen tog Poppo en jernhandske på, som han holdt ind i bålet. Efter en tid, som ikke var så kort endda, tog Poppo handsken af, og alle kunne se, at hånden var helt uskadt. Alle måbede.

Harald Blåtand var overbevist om, at Poppo's gud havde vist sig som den stærkeste.

Derfor syntes Harald Blåtand, at det var klogest at skifte den gamle religion med Odin og Thor og alle de andre guder ud med den nye, stærke religion. Den havde jo netop ved jernbyrden vist sig at være stærk og god. På den måde blev danerne kristnet.

Den katolske Kirkes grundlag - skrift og tradition

I dette afsnit vil vi beskæftige os med hvad der er grundlæggende i den Katolske kirke, til dels sammenlignet med den danske Folkekirke og Luther. Herunder er der naturligvis også et kapitel om Bibelen, som kommer ind på, hvordan katolikkerne bruger og betragter den.

Den katolske kirke er ligesom et hus, der hviler på to bærende stolper. Uden disse to stolper var der ikke noget at bygge videre på. Stolperne er den hellige skrift, dvs. Bibelen, og traditionen.

I reformationstiden understregede Martin Luther skriftens betydning. 'Skriften alene' var kilden og rettesnoren for den enkelte og for kirken som helhed. Den katolske kirke derimod har altid holdt fast ved, at skriften alene ikke er nok. Allerede fra apostlenes tid fandtes en mundtligt overleveret tradition, som var en anden kilde og rettesnor for de troende. Derfor bygger Den katolske Kirke både på Bibelen og på kirkens overleverede tradition.

I dag har både de protestantiske kirker og Den katolske Kirke ændret deres syn. De protestantiske kirker ved, at intet menneske eller samfund er traditionsløst, men bundet og knyttet til dem, der gik forud. Vi lever i dag, fordi andre har levet før os. Ligeledes er der i den katolske kirke vokset en forståelse frem for, at skriften og traditionen ikke er to adskilte størrelser, som ikke har noget med hinanden at gøre. Bibelen og traditionen er ligesom forbundet og forenet. Den mundtlige overlevering og tradition skal forstås og udlægges i lyset af den hellige skrift.

Bibelen

Den katolske kirke bygger på det ord, Gud har talt til skabningen. Bibelen er derfor ikke bare en bog blandt andre. Den er en helt speciel bog, hvor Gud taler til mennesket med menneskelige ord. Den er Guds Ord givet til os. Guds historie med mennesket nåede sit højdepunkt i Jesus Kristus, da Gud blev menneske i Jesus Kristus. For en kristen er åbenbaringen derfor afsluttet, da alt er blevet sagt i Jesus Kristus. Der er intet mere at tilføje. Helligåndens opgave er herefter at føre hele kirken til en dybere forståelse af Guds væsen og ord. Med åbenbaringen mener vi kristne, at Gud giver sig selv til kende i Bibelens bøger, men også i Jesus, som er Guds søn og som blev mennesker ligesom os. Vi kunne ikke vide noget som helst om Gud, hvis ikke han havde taget kontakt med os og vist os - gennem bibelen og gennem Jesus Kristus - hvem han er.

Bibelen fortæller om Guds og menneskers pagt fra begyndelsen til i dag. På den måde åbenbarer Gud sig gradvist, først som én Gud i Det gamle Testamente og senere hen som en treenig Gud i Det nye Testamente. Selve åbenbaringen er således en historisk proces. Selv om Bibelen indeholder tidsbetingede og ufuldkomne forhold (som f.eks. polygami og hævn), så forbliver den alligevel Guds sande ord. Bibelens formål er at opdrage og forberede menneskene til at kunne rumme hele åbenbaringen, som finder sin afslutning i Jesus Kristus.

Derfor har både det Gamle og det Nye Testamente altid haft deres plads i kirkens forkyndelse. Begge peger på Jesus Kristus, Guds Søn. Først efter at Jesus er kommet, kan Det gamle Testamente forstås fuldt ud og får herved en dybere mening. På samme måde skal Det nye Testamente læses og forstås i lyset af Det gamle Testamente, i lyset af profetierne og det jødiske folks håb og forventninger.

... og traditionen

Ser man tilbage i tiden, samledes den kristne menighed længe før de nytestamentlige skrifter overhovedet fandtes. De første kristne mødtes i templet og synagogerne, hvor de tog del i den jødiske gudstjeneste (sml. ApG 3,1). De kom sammen i husene og holdt et måltid, som Herren Jesus havde pålagt dem (sml. 1 Kor 11,17 ff; Matt 26,26-28). De læste apostlenes breve op, og de havde fælles undervisning. Men som tiden gik, og de første øjenvidner døde, samlede man det mundtlige materiale, alle de overleveringer, der fandtes om Jesus og hans virke på jorden, og derved opstod Det nye Testamente. Den levende tradition, som fandtes i menighederne rundt omkring, blev holdt fast i ord.

Kirken, den kristne menighed, var til stede, før Det nye Testamente blev til. Bibelen er kirkens bog, fordi den er blevet til i kirkens midte. Den katolske Kirke mener derfor, at man kun kan forstå de kristne skrifter ret, hvis de læses i den ånd, som de er blevet skrevet, og bliver tolket ud fra det liv, der fandtes i de første kristne menigheder. Bibelen er givet til kirken i sin helhed, og derfor er det kirken i sin helhed, som skal fortolke den.

Traditionen er ikke afsluttet og lever videre i menighederne. Til alle tider har traditionen været med til at overlevere og fortolke den kristne tro. Også i fremtiden vil den fortsat videregive den. Denne tradition indeholder alt fra sakramenter til liturgi, embeder, hyrdebrevne etc. Traditionen er som sagt en proces. Den er med til at uddybe det kristne budskab. Derved udvikler troen sig. Det er Helligåndens opgave at føre kirken som fællesskab og helhed til en større forståelse af evangeliet. Dog skal man huske: Traditionen er levende, men har altid sin målestok i Den Hellige Skrift.

Derfor er den katolske opfattelse af troen en helhed af skrift og tradition. De er begge to, hver på sin måde, Guds ord til kirken. Sammen fører de de troende til forståelse og indsigt i Guds vilje.

Faktaboksee

Tradition

Ordet kommer af lat. *traditio* (*viderelevering, overlevering*). Der skelnes mellem den hellige tradition fra apostlene, som sammen med Bibelen er troskilde og norm for Den katolske Kirke, og de kirkelige traditioner, som senere er blevet indført af f.eks. biskopperne på grund af de forskellige tiders behov og derfor til enhver tid igen kan udskiftes.

Traditionalisme

Er en ensidig fremhævnning af traditionen som det vigtigste i Den katolske Kirkes liv, lære og udvikling. Traditionen kan aldrig stå alene. Den skal konfronteres med Bibelen og kirkens læreemбеде. Dette kan sammenfattes med Søren Østergaards (forsker ved Skandinavisk Akademi for Lederskab og Teologi) ord på følgende måde:

Tradition er de dødes levende tro, mens traditionalisme er de levendes døde tro.

Bibelen

De græsk-talende jøder omtalte "skrifterne", dvs. Det gamle Testamentes bøger, med ordet *byblos*, dvs. *papyrus*. De kristne kirker betegner både Det gamle og Det nye Testamentes skrifter som Bibelen. Bibelen er for kristne den guddommeligt inspirerede nedskrift af åbenbaringen. Den er Guds ord, som først blev talt ved profeterne og som blev fuldendt i Jesu menneskevordelse. Den katolske Kirke anerkender også de såkaldt "apokryfiske bøger" som hørende til Bibelen.

Bibelen – menneskeord eller Guds Ord?

Bibelen, en verdens-bestseller og også verdens mest læste bog, er i virkeligheden en samling bøger af forskellige forfattere. Den blev nedskrevet mellem ca. 1000 f. Kr. og ca. 100 e. Kr. Litteraturgrenene er lige så forskellige som forfatterne. Der findes prosa (beretninger, slægtstavler og fortællinger), poetiske tekster som digte, bønner, sange og meget andet. Ordet *bibel* kommer af det græske ord *biblia*, der betyder *bøger*.

Det gamle Testamente har katolikkerne til fælles med jøderne, dog med nogle forskelle. Jøder (og protestanter) anser kun de 39 skrifter, som er skrevet på hebraisk, for ægte. Katolikker anerkender derimod sammen med de ortodokse kirker også nogle bøger og tekster, som er skrevet på græsk og findes i Septuaginta (den græske oversættelse af Det gamle Testamente). På dansk er disse skrifter normalt ikke med i de almindelige udgaver af Bibelen, men må købes som et særskilt tillæg. Disse bøger kaldes *apokryfer* eller *apokryfe bøger*, (af græsk *apokryfos*, "skjult"). De var ikke godkendt til læsning ved den fælles gudstjeneste i synagogen, men ikke desto mindre værdsatte som privat opbyggelig læsning. De kaldes også for "deuterokanoniske", dvs. anden rangs kanoniske bøger.

Det nye Testamente er derimod ens for alle kristne og består af 27 skrifter: fire evangelier (Matthæus, Markus, Lukas og Johannes), Apostlenes Gerninger og Johannes' Åbenbaring samt et antal breve til forskellige menigheder.

Bibelen er i sin helhed *Guds ord*, hvori Gud åbenbarer sig selv. Den fortæller historien om Guds pagt (dvs. en slags aftale eller kontrakt) med mennesker – først i Det gamle Testamente med Israel, som Gud udvælger sig som sit ejendomsfolk, og derefter i Det nye Testamente, hvor Gud slutter en ny pagt ved Jesu blod.

Skriftens inspiration og Guds åbenbaring

Bibelen er blevet til under Helligåndens virke og har Gud som kilde. Han er den, som tager initiativet. Denne inspiration er ikke foregået, uden at Gud har brugt mennesker. Gud gjorde netop brug af mennesker og menneskelige egenskaber (f.eks. forfatterens særheder), da skriftens bøger blev til. Forfatterne er forfattere i egentlig forstand; men det, Helligånden vil formidle gennem skrifterne, har Den selv som autoritet. De hellige skrifter udtrykker den sandhed, Gud har villet udtrykke med henblik på, at mennesker kunne lære ham at kende og leve i fællesskab med ham.

Katolikker taler ikke om en verbalinspiration, som om Gud havde dikteret ord for ord. Derfor står skabelsesberetningen i 1. Mosebog heller ikke i modstrid med andre forklaringsmodeller. Skabelsesberetningen er nemlig ikke en naturvidenskabelig beretning om verdens tilblivelse. Den er nærmere en sang om Skaberen, som fortæller, at alt i verden har sin kilde i Gud. Alt, hvad der ånder og lever, er Guds skaberværk. Alt liv strømmer fra Gud, livets kilde. Derom har forfatteren af skabelsesberetningen skrevet – i datidens sprog og ud fra sin egen verdensforståelse.

Når katolikker taler om, at Bibelens ord er inspireret af Gud, mener de noget helt andet. Der er tale om noget større. I Bibelens ord giver Gud sig selv til kende. Ad veje, vi hverken kan forstå eller forklare, har han grebet ind i tilblivelsen af Bibelen. Bibelen udtaler sig ikke ufejlbarligt vedr. politik, geologi og botanik. I stedet for åbenbarer Gud sig i sit ord og tilbyder menneskene sin frelse. Gud kalder til fællesskab med sig. Åbenbaringens højdepunkt nås i Jesus Kristus, som gennem sit liv, sin død og opstandelse åbenbares som Guds søn. Han er det endegyldige frelsestilbud til verden.

Når Den katolske Kirke understreger, at der efter Jesus Kristus og afslutningen af de nytestamentlige skrifter ikke findes nogen almengyldig åbenbaring, betyder dette, at Gud har sagt alt i sit ord. Indholdsmæssigt er der altså intet nyt at tilføje. Dette hindrer selvfølgelig ikke Gud i sin almagt i at røre ved menneskers hjerter og oplyse dem til en dybere forståelse af hans åbenbaring. Gud kan åbenbare sig den dag i dag; men den normgivende og forpligtende åbenbaring for alle kristne er afsluttet i Jesus Kristus.

Det nye Testaments tilblivelse

Det var ikke et program eller nogle teoretiske spekulationer, der førte til tilblivelsen af Det nye Testamente. Baggrunden var i stedet en konkret livshistorie om et historisk menneske, nemlig Jesus af Nazareth. Han blev forkyndt som Guds Søn og verdens frelser. Dette har de forskellige tekster til fælles.

Det, man vidste om Jesus, var ikke nok til en fuldstændig biografi. Det var blot brudstykker af hans historie, anekdoter, korte Jesus-ord og fortællinger, som blev fortalt videre, når Jesus-troende mødtes. Sådan blev de fortalt videre i årtier, uden at nogen skrev noget ned. Det ældste evangelium, Markusevangeliet, blev først skrevet omkring 70 e. Kr., dvs. ca. 40 år efter Jesu død og opstandelse. Den mundtlige fortælling holdt den unge kirkes viden om Jesus levende, selv om den blev forandret og udbygget med nye fortolkninger. Overleveringen var en levende proces, hvori indgik forskellige menigheder, mennesker og fortolkninger.

Paulus' breve, som blev skrevet i midten af 1. århundrede, er de ældste kristne skrifter, endnu ældre end evangelierne. Hvis vi ikke havde evangelierne, ville vi dog have svært ved at forstå den person og den historie, Paulus forkynder. Paulus gengiver ikke fortællende, hvem denne Jesus er. Han reflekterer som teolog over Jesu budskab og historie. Den teologiske tanke har dermed altid været til stede i kirken.

Bemærkelsesværdigt er det, at Paulus' breve er blevet til ca. 20 år efter Jesu død og ca. 20 år før det ældste evangelium. Vi mener tit, at vi i evangelierne kommer rigtig tæt på den historiske Jesus. Det er, som om vi næsten kan røre ved ham. Det fortællende sprog gør, at vi oplever at være tæt på de historiske hændelser og midt inde i historien. Paulus' breve derimod fortolkes gang på gang som indtørret og kedelig teologi, abstrakt filosofi og tænkning, som ikke har så meget med den rigtige og oprindelige historie at gøre. Men det er en fejltagelse. Paulus er faktisk den, der er tættest på den historiske Jesus, og denne ivrige forkynder står med sin forkyndelse inde for det, Jesus forkyndte og gjorde. Både hos Paulus og i evangelierne kommer menighedens tro til orde. Det er troen på Jesu nye liv hos Gud

efter opstandelsen fra de døde samt hans nærhed i Helligånden, som de mennesker erfarer, der stoler på ham - dengang som i dag.

Faktaboksee

Skabelsesberetningen fra 1. Mosebog (1 Mos 1,1 - 2, 4a) Bør udelades og tag en henvisning til www.bibelen.dk i stedet. Som regel kender læserne af denne tekst allerede skabelsesberetningen. Om de andre bibeltekster mener jeg heller ikke de bør bruges direkte i teksten, det vil måske komme til at virke tungt og ligegyldigt. Er indholdet af denne tekst god nok, skal folk nok selv tjekke op på teksterne. I det mindste kan man så lave et link man kan trykke på og komme til teksten i et selvstændigt vindue.P.h. vi slaver en henvisning til teksterne.

Verdens skabelse

I begyndelsen skabte Gud himlen og jorden.

Jorden var dengang tomhed og øde, der var mørke over urdybet, og Guds ånd svævede over vandene.

Gud sagde: »Der skal være lys!« Og der blev lys. Gud så, at lyset var godt, og Gud skilte lyset fra mørket. Gud kaldte lyset dag, og mørket kaldte han nat. Så blev det aften, og det blev morgen, første dag.

Gud sagde: »Der skal være en hvælving i vandene; den skal skille vandene!« Og det skete; Gud skabte hvælvingen, som skilte vandet under hvælvingen fra vandet over hvælvingen. Gud kaldte hvælvingen himmel. Så blev det aften, og det blev morgen, anden dag.

Gud sagde: »Vandet under himlen skal samle sig på ét sted, så det tørre land kommer til syne!« Og det skete. Gud kaldte det tørre land jord, og det sted, hvor vandet samlede sig, kaldte han hav. Gud så, at det var godt.

Gud sagde: »Jorden skal grønnes: Planter, der sætter frø, og alle slags frugttræer, der bærer frugt med kerne, skal være på jorden.« Og det skete; jorden frembragte grønt, alle slags planter, der sætter frø, og alle slags træer, der bærer frugt med kerne. Gud så, at det var godt. Så blev det aften, og det blev morgen, tredje dag.

Gud sagde: »Der skal være lys på himmelhvælvingen til at skille dag fra nat. De skal tjene som tegn til at fastsætte festtider, dage og år, og de skal være lys på himmelhvælvingen til at oplyse jorden!« Og det skete; Gud skabte de to store lys, det største til at herske om dagen, det mindste til at herske om natten, og stjernerne. Gud satte dem på himmelhvælvingen til at oplyse jorden, til at herske om dagen og om natten og til at skille lys fra mørke. Gud så, at det var godt. Så blev det aften, og det blev morgen, fjerde dag.

Gud sagde: »Vandet skal vrimle med levende væsener, og fugle skal flyve over jorden oppe under himmelhvælvingen!« Og det skete; Gud skabte de store havdyr og alle slags levende væsener, der rører sig og vrimler i vandet, og alle slags vingede fugle. Gud så, at det var godt.

Og Gud velsignede dem og sagde: »Bliv frugtbar og talrige, og opfyld vandet i havene! Og fuglene skal blive talrige på jorden!« Så blev det aften, og det blev morgen, femte dag.

Gud sagde: »Jorden skal frembringe alle slags levende væsener, kvæg, krybdyr og alle slags vilde dyr!« Og det skete; Gud skabte alle slags vilde dyr, al slags kvæg og alle slags krybdyr. Gud så, at det var godt.

Gud sagde: »Lad os skabe mennesker i vort billede, så de ligner os! De skal herske over havets fisk, himlens fugle, kvæget, alle de vilde dyr og alle krybdyr, der kryber på jorden.« Gud skabte mennesket i sit billede; i Guds billede skabte han det, som mand og kvinde skabte han dem. Og Gud velsignede dem og sagde til dem: »Bliv frugtbare og talrige, opfyld jorden, og underlæg jer den; hersk over havets fisk, himlens fugle og alle dyr, der rører sig på jorden!« Gud sagde: »Nu giver jeg jer alle planter, der sætter frø, på hele jorden og alle træer, der bærer frugt med kerne. Dem skal I have til føde. Til alle de vilde dyr og til alle himlens fugle, ja, til alt levende, der rører sig på jorden, giver jeg alle grønne planter som føde.« Og det skete. Gud så alt, hvad han havde skabt, og han så, hvor godt det var. Så blev det aften, og det blev morgen, den sjette dag.

Således blev himlen og jorden og hele himlens hær fuldendt. På den syvende dag var Gud færdig med det arbejde, han havde udført, og på den syvende dag hvilede han efter alt det arbejde, han havde udført. Gud velsignede den syvende dag og helligede den, for på den dag hvilede han efter alt det arbejde, han havde udført, da han skabte.

Det var himlens og jordens skabelshistorie.

Fra Paulus' brev til Romerne (Rom 8,31-39)

Hvad er der mere at sige! Er Gud for os, hvem kan da være imod os? Han, som ikke sparede sin egen søn, men gav ham hen for os alle, vil han ikke med ham skænke os alt? Hvem vil anklage Guds udvalgte? Gud gør retfærdig. Hvem vil fordømme? Kristus Jesus er død, ja endnu mere, han er opstået og sidder ved Guds højre hånd og går i forbøn for os. Hvem kan skille os fra Kristi kærlighed? Nød eller angst? Forfølgelse, sult eller nøgenhed? Fare eller sværd? — som der står skrevet:

På grund af dig dræbes vi dagen lang,
vi regnes for slagtefår.

Men i alt dette mere end sejrer vi ved ham, som har elsket os. For jeg er vis på, at hverken død eller liv eller engle eller magter eller noget nuværende eller noget kommende eller kræfter eller noget i det høje eller i det dybe eller nogen anden skabning kan skille os fra Guds kærlighed i Kristus Jesus, vor Herre.

Markusevangeliet 1,29-34

Helbredelsen af Simons svigermor og andre syge

Og straks de var kommet ud af synagogen, kom de ind i Simons og Andreas' hus sammen med Jakob og Johannes. Simons svigermor lå med feber, og de fortalte straks Jesus om hende. Så gik han hen og tog hendes hånd og rejste hende op, og feberen forlod hende, og hun sørgede for dem.

Da det blev aften, og solen var gået ned, kom folk hen til ham bærende på alle de syge og besatte; og hele byen var stimlet sammen ved døren. Han helbredte mange, der led af forskellige sygdomme, og uddrev mange dæmoner; men han tillod ikke dæmonerne at sige noget, for de vidste, hvem han var.

Den katolske Kirkes bibeloversættelse indeholder følgende bøger: (Fed skrift kendetegner de apokryfe bøger)

Det gamle Testamente

Første Mosebog

Anden Mosebog

Tredje Mosebog

Fjerde Mosebog

Femte Mosebog

Josvabogen

Dommerbogen

Ruths Bog

Første Samuelsbog

Anden Samuelsbog

Første Kongebog

Anden Kongebog

Første Krønikebog

Anden Krønikebog

Ezras Bog

Nehemias' Bog

Tobits Bog

Esters Bog

Første Makkabæerbog

Anden Makkabæerbog

Jobs Bog

Salmernes Bog

Ordsprogenes Bog

Prædikerens Bog

Højsangen

Visdommens Bog

Siraks Bog

Esajas' Bog

Jeremias' Bog

Klagesangene

Baruks Bog

Ezekiels Bog

Daniels Bog

Hoseas' Bog

Joels Bog

Amos' Bog

Obadias' Bog

Jonas' Bog

Mikas Bog

Nahums Bog
Habakkuks Bog
Sefanias' Bog
Haggajs Bog
Zakarias' Bog
Malakias' Bog

Det nye Testamente

Matthæusevangeliet
Markusevangeliet
Lukasevangeliet
Johannesevangeliet
Apostlenes Gerninger
Paulus' Brev til Romerne
Paulus' Første Brev til Korintherne
Paulus' Andet Brev til Korintherne
Paulus' Brev til Galaterne
Paulus' Brev til Efeserne
Paulus' Brev til Filipperne
Paulus' Brev til Kolossenserne
Paulus' Første Brev til Thessalonikerne
Paulus' Andet Brev til Thessalonikerne
Paulus' Første Brev til Timotheus
Paulus' Brev til Titus
Paulus Brev til Filemon
Brevet til Hebræerne
Jakobs Brev
Peters Første Brev
Peters Andet Brev
Johannes' Første Brev
Johannes' Andet Brev
Johannes' Tredje Brev
Judas' Brev
Johannes' Åbenbaring

De ortodokse Kirker

Dermed betegnes de orientalske kirker, som forblev tro, dvs. ortodokse, mod koncilet i Kalkedon i 451. De brød dog med Den romersk katolske Kirke i 1054, da de ikke anerkendte paven som hele Kirkens leder. De ortodokse kirker har den samme forståelse af sakramenterne som Den katolske Kirke. Begge kirker, den katolske og de ortodokse, anerkender gensidigt hinandens præste- og bispevielsers gyldighed. De ortodokse kirkers biskopper kaldes for patriarker. Der findes ca. 100 millioner ortodokse kristne.

Septuaginta

er det latinske udtryk for halvfjerds. Dermed betegnes den ældste og for Den katolske Kirke meget vigtige oversættelse af Det gamle Testamente til græsk. Denne oversættelse blev formodentlig afsluttet ca. 150 f. Kr. og brugt af græsk talende jøder i udlandet. Efter traditionen stod 70 lærde i Aleksandria for oversættelsen, hvilket forklarer navnet "Septuaginta".

Kanoniske bøger

er de bøger i både Det gamle og Det nye Testamente, som Kirken har anerkendt som værende inspireret af Gud. Disse bøger er rettesnoeren for troen.

Apokryfe skrifter

er Luthers betegnelse for de bøger i Det gamle Testamente, som ikke findes i den jødiske kanon fra ca. 100 e. Kr. Disse skrifter fandtes dog i den græske kanon i Septuaginta. Efter Luthers bedømmelse var de af lavere rang end de hebraiske bøger og uden betydning for troen. Den katolske Kirke følger dog den græske oversættelse, Septuaginta, og anerkender derfor disse skrifter som inspirerede på lige fod med de øvrige skrifter i Det gamle Testamente. Det drejer sig om syv bøger: Tobit, Judit, Baruk, Visdommen, Sirak og 1. og 2. Makkabæerbog samt visse tilføjelser til Esters og Daniels Bog.

Korsets tegn

Måske det kan virke lidt underligt at der er et helt afsnit om korsets tegn, men for katolikker er det en meget integreret del af dagligdagen og bruges på denne måde flere gange om dagen, og derfor er det lidt mere indviklet end som så.

Katolikker betegner sig med korsets tegn på forskellige tidspunkter. Måske har du set nogle fodboldspillere slå korsets tegn, før de begynder at spille. Katolikker betegner sig med korsets tegn, før de begynder eller afslutter en bøn. Nogle velsigner dermed deres ægtefælle eller barn, før de forlader huset om morgenen eller tager af sted på en større rejse. Til opmuntring og styrke velsignes et menneske, som gennemgår en svær tid. I en kirke dypper katolikker deres fingerspidser i af præsten velsignet vand, som man kalder vievand, og betegner sig derefter med korsets tegn.

For at betegne sig med korsets tegn fører man den højre hånd fra panden til brystet, derfra til venstre og så til højre skulder. Mens man laver korsets tegn, siger man:

I Faderens og Sønnens og Helligåndens navn.
Amen.

Man betegner sig med korsets tegn og tænker på Jesus, som døde på korset for menneskers skyld.

Jeg lever ikke mere selv, men Kristus lever i mig, og mit liv her på jorden lever jeg i troen på Guds søn, der elskede mig og gav sig selv hen for mig.
Gal 2,20

Korset har to bjælker, en lodret og en vandret bjælke. Den lodrette bjælke minder katolikkerne om deres forhold til Gud. Den vandrette bjælke peger på menneskets forhold til dets medmennesker. Kristne tror, at de ikke kan elske Gud uden at drage omsorg for deres medmennesker. Sådan som Gud har draget omsorg for mennesker, skal også kristne drage omsorg for andre mennesker ligesom Gud. Jesus har givet dem et nyt bud:

Et nyt bud giver jeg jer: I skal elske hinanden. Som jeg har elsket jer, skal også I elske hinanden. Deraf kan alle vide, at I er mine disciple: hvis I har kærlighed til hinanden.
Joh 13,34-35

Korsets tegn, der foretages ved, at man først fører højre hånds fingerspidser fra pande til bryst (den lodrette bjælke) og derefter fra venstre til højre skulder (den vandrette bjælke) er derfor den korteste sammenfatning af den kristne tro. Ved at betegne sig i Faderens og Sønnens og Helligåndens navn bekender man troen på den treenige Gud. Katolikker tror altså som alle andre kristne på én Gud, som dog har åbenbaret sig i tre personer.

Det kan måske være lidt svært at forestille sig én Gud, som er tre personer. Hvad siger Bibelen derom?

I Det nye Testamente siger apostlen Johannes om Gud:

Gud er kærlighed.
1 Joh 4,8

Man kan kun tale om kærlighed, når der findes mere end én person. Tænk på: En mand elsker sin kone. En mor elsker sit barn. En pige elsker sin ven. En dreng elsker sin lillebror. Hvad så med Gud? Har Gud også nogen, som han elsker og holder af? Svaret er for mange: Gud elsker os mennesker. Det er også rigtigt.

Men hvem kunne Gud holde af, før han overhovedet skabte verden og os mennesker? Var der ingen, som han kunne elske og give sig hen til? Var han ensom og alene? Var det derfor, han skabte menneskene? Nej, det er ikke muligt. For ellers kunne apostlen Johannes ikke sige, at "Gud er kærlighed" (1 Joh 4,8).

Bibelen beretter, at Gud har åbenbaret sig i forskellige personer. Den første person er Faderen, som har skabt verden. Faderen er Skaberens. Den anden person er Jesus Kristus, Guds søn, som blev menneske af kærlighed til os mennesker. Jesus hengav sig på korset og døde. Den tredje dag opstod han fra de døde. Opstandelsen betyder, at Jesus lever. Den tredje person er Helligånden. Før Jesus tog tilbage til Faderen, sendte han Helligånden ned til menneskene. Helligånden hjælper menneskene til at forstå, hvem Jesus Kristus er. Men den giver også menneskene styrke til at vidne om deres tro.

Derfor kan det siges:

Faderen har derfor én, han kan elske, nemlig sin søn, Jesus Kristus. Og sønnen har også nogen, han kan elske, nemlig Faderen. Kærligheden mellem Faderen og Sønnen er så stor, at denne kærlighed selv er én person: Helligånden.

Katolikker bekender derfor sammen med alle kristne:

Der findes kun én Gud. Men han har åbenbaret sig i tre personer. Derfor taler kristne også om Gud Fader, Gud Søn og Gud Helligånd. Disse tre er dog ikke tre guder, men én Gud (ligesom en fader, en moder og et barn er én familie, men alligevel er helt forskellige mennesker).

Katolikker beder i Faderens og Sønnens og Helligåndens navn, netop fordi Gud er én person. De kan tiltale ham, fordi han har selv åbenbaret sig.

Korsets tegn er en sammenfatning af den kristne tro. Derfor betegner katolikker sig gerne og ofte med korsets tegn.

Faktabokse

Siden 2. århundrede har katolikker betegnet sig selv med korsets tegn.

- For at velsigne sig selv, andre eller genstande.
- Forbindelsen mellem korsets tegn og bekendelsen til den treenige Gud peger på dåben. Før dåben bliver dåbskandidaten betegnet med korsets tegn og døbt i den treenige Guds navn.
- Før læsningen af evangeliet i gudstjenesten betegner katolikker sig med tre små korsets tegn på panden, på munden og på brystet. Dermed udtrykker de en bøn om, at deres tanke, ord og gerning må være viet til Gud. De ønsker at forstå med hoved, hvad kirken forkynnder, bevare det i hjertet og bekende det med munden.

Amen

(hebr. sandelig, det står fast). Dette bekræftende udtryk anvendes af kristne som afslutning på en bøn.

Vievand

Vievand er almindeligt vand, som er blevet velsignet for at kunne anvendes i kirkens sammenhæng. Det er et tegn på renselse. Vievand anvendes bl.a. ved velsignelser og indvielser af f.eks. genstande eller bygninger. Det er en meget gammel katolsk skik at dyppe fingerspidserne i vievand, før man gør korsets tegn. Ved indgangen til katolske kirker findes et vievandskar. Under gudstjenesten bestænder præsten nogle gange menigheden med vievand til minde om dåben, for dåben tilgiver bl.a. synderne. Dette skal derfor opfattes som et syndsbeholdelsesritual. Menigheden husker på, at den har syndet og har behov for tilgivelse og forsoning. Og symbolikken siger: Vandet renses, på samme måde som forsoningen med Gud renses os fra synden.

Velsignelse

En velsignelse meddeler noget godt. Den skænker liv fra Gud. En velsignelse nedbedes af et menneske over et andet menneske og er gerne ledsaget af tegn (f.eks. vievand, olie eller korsets tegn), hvormed denne person betegnes. Det er Gud, der velsigner, og derfor meddeles en velsignelse altid i den treenige Guds navn.

Åbenbaring:

Gud har givet sig selv til kende igennem hele menneskehedens historie. I Bibelen berettes om Guds åbenbaring. Den fortæller om, hvordan Gud har meddelt sig - først over for Abraham og det jødiske folk og så til sidst i sin egen søn Jesus Kristus.

Treenighed

Det er svært at forestille sig en Gud, som er én og tre på samme tid. Men tænk på solen. Gud er ligesom solen på himmelen. Hvis du ser på himmelen, ser du bare én sol. Men i virkeligheden er det en treenig sol, som skænker liv til vor jord. Solen består af tre adskilte elementer:

solen, lyset og varmen. På samme måde er det også med Treenigheden. Faderen er som hele solen. Jesus er lyset, og Helligånden er den varme, vi kan føle på/i kroppen.

De syv sakramenter

Her vil du blive bragt igennem alle de syv sakramenter som Den Katolske Kirke har, i modsætning til den danske folkekirkes 2. Først bliver forklaret mere uddybende hvad et sakramente er, samt hvorfor de har den vigtighed og seriøsitet som er gældende i den katolske kirke. Bagefter bliver hvert enkelt sakramente gennemgået mere nøje. Fx bliver Den Katolske kirkes syn på skilsmisse og andre emner, der har med sakramenterne at gøre, forklaret.

Katolikker er kristne. De tror på Jesus Kristus, som for 2000 år levede, døde og opstod fra de døde. Gennem Bibelens beretninger har de kendskab til ham. Men de ønsker at møde Jesus personligt ligesom de mennesker, der mødte den historiske Jesus, dengang han levede, prædikede, tilgav synder og helbredte syge.

Kan man også i dag møde Jesus Kristus ligesom mennesker dengang? For katolikker er det også muligt i dag. Når menigheden fejrer sakramenterne, møder de Jesus Kristus, som tilgiver synder, helbreder, holder måltid med dem og udruster dem til tjeneste i kirken og verden.

Ordet *sakramente* er afledt af det latinske *sacer*, hellig, dvs. noget, der tilhører Gud. Sakramenter er derfor hellige handlinger, hvorigennem mennesker møder Jesus Kristus.

Den katolske Kirke har syv sakramenter:

1. Døbets sakramente
2. Firmelsens sakramente (i folkekirken, konfirmationen, er det dog ikke et sakramente)
3. Eukaristiens sakramente (i folkekirken: nadveren)
4. Forsoningens sakramente (eller skriftemålet)
5. De syges salvelses sakramente
6. Ordinationens sakramente
7. Ægteskabets sakramente

De tre første sakramenter kaldes for *indførings sakramenter* (initiationssakramenter). Det vil sige, at de er de indledende sakramenter. Et menneske bliver kristent ved at lade sig døbe. Dåben er ligesom en dør, hvorigennem man træder ind i menighedens fællesskab og bliver medlem af kirken. Er man blevet døbt, kan man også modtage de andre sakramenter.

I den unge kirke modtog katekumenerne de tre indførings sakramenter i løbet af påskenatten. Først blev katekumenerne døbt. Umiddelbart efter dåben blev de firmet og deltog for første gang i hele menighedens gudstjeneste. Og derefter modtog de den hellige kommunion.

Endnu i dag er det sådan, at et menneske først er fuldt medlem af Den katolske Kirke, når det har modtaget de tre initiationssakramenter. Optages et voksent udøbt menneske i Den

katolske Kirke, modtager det ligeledes alle tre initiationssakramenter i en fejring, oftest påskenat. Ved en barnedåb modtager barnet først efter nogle år firmelsens og eukaristiens sakramente.

Forsoningens sakramente og de syge salvelses sakramente kaldes også for *helbredende sakramenter*. De hjælper et menneske, som er såret - enten i overført betydning gennem synden eller ved at lide under en sygdom. Her styrker og helbreder *De syges salvelse* dette menneske i sin sygdom. I *forsoningens sakramente* tilgiver Jesus menneskets synder og forsoner det med Gud og dets medmennesker.

De sidste to sakramenter - ægteskabets og ordinationens sakramente - kaldes også for *kaldets og sendelsens sakramenter*. Hvert menneske er kaldet til en bestemt opgave og tjeneste i kirken. De fleste stifter familie og lever den kristne tro sammen med deres ægtefælle, børn og venner. En kristen familie er ligesom en kirke i det små og kaldes derfor ofte for en "huskirke".

Andre mennesker tjener Gud som diakoner, præster eller biskopper. For hvert menneske betegner sakramenterne et vigtigt skridt på deres personlige livsvej.

På trods af sakramenternes forskellighed, er der dog nogle ligheder. Centralt for hvert sakramente er et „tegn“. Ved dåben er det f.eks. "vandet". Ved eukaristien er det "vinen" og "brødet". Almindelige ting fra hverdagen, som vand, brød, vin og olie bliver i forbindelse med bønnens ord til formidlere af Guds nærvær. Dermed bevirker de fællesskab med den levende Gud.

Vi kender allerede dette fra hverdagen. En gave fra et menneske, vi holder af, minder os om vedkommende. Ægtefællernes vielsesring er ikke alene tegn på deres indbyrdes trofasthed og kærlighed. Den "virkeliggør" også deres gensidige kærlighed. For en udenforstående vil denne ring ikke have nogen betydning. Men for parret har den en enestående betydning, uanset om ringen har en økonomisk værdi eller ej. Ringens værdi ligger på et helt andet plan. Almindelige ting kan have en særlig betydning for nogle. Dermed formidler de fællesskab og kærlighed.

Ethvert sakramente har brug for en „giver/uddeler“. Denne person repræsenterer Jesus Kristus, som ønsker at handle ved dem, som modtager et sakramente. I de fleste tilfælde uddeler en viet person, dvs. biskoppen, præsten eller diakonen, sakramentet. Ordinationen, som i sig selv er et sakramente, udruster en mand til at blive meddeler af sakramenter. Derved bliver Jesus Kristus nærværende. Kun to sakramenter, Dåben og Ægtevielsen, kan blive meddelt af en ikke-viet person, dvs. en lægmand. Ægteskabets sakramente er i ordets forstand et „lægmandssakramente“, fordi manden og kvinden meddeler hinanden sakramentet. Ægtefællerne modtager sakramentet af hinanden. De er både givere og modtagere af Ægteskabets sakramente. Præsten eller diakonen stadfæster ægtefællernes engagement og løfte. Han velsigner deres ægteskab i kirkens navn. Dåben meddeles normalt af en viet person og i kirken. I livsfare kan dog ethvert menneske døbe, også selv om denne person ikke er kristen. Forudsætningen er imidlertid, at den, der

modtager dåben, har det oprigtige ønske og troen, samt at den, der døber, har den rette hensigt.

Til hvert sakramente er der knyttet et synligt tegn, som kan ses, høres og føles (som f.eks. brød, vin, olie) og en virkning, som er usynlig (Guds nåde). Denne usynlige virkning ses og erfares udelukkende med troens øjne. Man kan ikke se, om synderne er tilgivet i forsoningens sakramente. Men man kan tro på det og erfare Guds omsorg i fejringen af sakramentet. Ligeledes kan man ikke se og smage, om brød og vin bliver til Jesu legeme og blod. Men man kan møde Jesus i troen. Bønnerne, der ledsager sakramenternes fejring, taler om denne usynlige virkning.

Sakramenter træder i kraft, når Kirken foretager de sakramentale handlinger, som Jesus Kristus selv har indstiftet og forordnet gennem apostlene (jf. Matt 28,19-20; ApG.1,2-3). Jesu indstiftelse er imidlertid ikke bevidnet for alle syv sakramenters vedkommende i evangelierne. Men Jesus indstiftede eukaristien, da han fejrede den sidste nadver. Og han udrustede disciplene med den Hellige Ånd ved at ånde på dem. Men Jesus døbte ikke selv. Han helbredte syge og tilgav synder. Og han sendte mennesker ud for at forkynde det glade budskab.

Kirken forvalter sakramenterne. Først i 12. århundrede blev sakramenternes tal fastlagt til syv.

Faktabokse:

Sakramente

Ordet går tilbage til det *lat. sacramentum*: ed, af *sacer* hellig. Ordet svarer til det græske *mysterion*, hvorfor oldkirken også omtalte sakramenterne som *mysterier*. I dag betegner ordet sakramente en hellig handling, som er indstiftet af Jesus Kristus til menneskets retfærdiggørelse.

Katekumen

En katekumen er et udøbt menneske, som modtager dåbsundervisning.

Dåben

Jesus befalede sine disciple at døbe alle mennesker.

Mig er givet al magt i himlen og på jorden. Gå derfor hen og gør alle folkeslagene til mine disciple, idet I døber dem i Faderens og Sønnens og Helligåndens navn, og idet I lærer dem at holde alt det, som jeg har befalet jer. Og se, jeg er med jer alle dage indtil verdens ende.

Matt 28,18f.

Dåben er den dør, som lukker op for modtagelsen af de andre sakramenter. Sakramenter kan nemlig kun modtages af døbte - undtagen selvfølgelig dåbens sakramente, som altid modtages af ikke-døbte.

Der findes forskellige måder at døbe på. De fleste døbes stadigvæk som spædbørn. Men flere forældre vælger dog i dag at lade deres børn forblive udøbte. Når de så er blevet større, kan de selv vælge, om de vil døbes. Også i Den katolske Kirke har man i dag flere tilfælde af voksendåb. Dåben meddeles enten ved nedsænkning i vand eller ved overøsning med vand. Mulig er også en kombination af begge måder. Vandet, som mennesket sænkes ned i, er et billede på, at mennesket får del i Jesu død og opstandelse. Gennem dåben får det et nyt liv fra Gud.

Hvorfor døbe børn?

I kirkens første tid var det almindeligt at døbe voksne, som var kommet til tro på Jesus Kristus. Kun få tekster peger på, at man også undtagelsesvis døbte børn. Når der f.eks. tales om, at fangevogteren og hele hans hus bliver frelst i Herren Jesus navn, så omfatter "hus" hele familien. Både voksne og børn, slaver og tjenestefolk bliver døbt (ApG 16,30). Under de sidste romerske kristenforfølgelser døbte mange kristne forældre selv deres børn. Dengang var dåben ikke en navngivningsceremoni som for mange mennesker i dag. Faktisk var det en livsfarlig handling. Gennem dåben blev barnet nemlig indlemmet i den af romerne forfulgte kirke. Hvis det blev afsløret som kristent, kunne det blive udsat for tortur og fængsel, ja endda døden. Dåben betød en risiko. - Hvorfor lod forældrene så alligevel deres børn døbe?

Et menneske vokser op i et konkret samfund. Samfundets kultur, omgangsformer, sprog og politiske og sociale vilkår præger dette menneske. Alt dette har "magt" over et barn. Det har indflydelse på barnets opvækst. Under kristenforfølgelserne oplevede de kristne, at umenneskelige og onde magter kom dem tæt ind på livet. Staten opretholdt sin magt ved vold og undertrykkelse. Denne magt ønskede de kristne at blive fri for. Jesus Kristus var et håb for en anderledes verden og en anderledes magt. For hos Jesus bliver de sidste de første. Jesus priser den fattige salig. I Hans rige skal de mægtige styrtes fra troner, mens de ringe bliver ophøjet. Forældrene ville ikke tvinge deres barn til troen. Men de ønskede allerede fra barnsben at give barnet mulighed for at få del i fællesskabet med Jesus Kristus. Alle forældre, dengang som i dag, giver i dåben slip på deres barn. De stiller barnet i Jesu magt, for at han kan bestemme over det og kalde på det, lige som han kaldte på sine disciple. I dåben skænker Gud troens nådegave - ikke som en tro, der allerede findes i barnet - men som en evne, som Gud nedlægger i dette menneske til at kunne åbne sig for troen.

Et barn døbes, hvis forældrene eller i det mindste en af forældrene er parat til at opdrage barnet i den kristne tro. Af den grund bekender forældrene og fadderne deres tro på barnets vegne før selve dåben. Den katolske Kirke tager forældrenes ansvar og ord alvorligt. Barnet bør vokse op i et kristent fællesskab, som kan formidle troens miljø, og hvor troen kan vokse og udfolde sig. Forældrene forpligter sig ikke blot til at gøre deres barn til medlem af Den katolske Kirke i kraft af en dåbsattest, men også i kraft af et levende kristent fællesskab med andre - venner, menigheden og familie.

Sakramentets synlige tegn

Det ydre og synlige tegn ved dåben er vandet. Dåbskandidaten bliver enten overøst med eller nedsænket i vand.

Vand er et gammelt symbol og står for forskellige ting. Uden vand findes intet liv. Vand slukker ikke alene tørsten, det renser og forfrisker også. Vand kan både skabe og ødelægge liv. Man kan stige op fra et bad og føle sig som nyfødt; men man kan også opleve, at vand trækker én ned og forårsager død.

I dåben oplever mennesket alle disse facetter:

Det får del i det evige liv gennem dåbens vand. Mennesket bliver forsonet med Gud og renses fra arvesyndens følger. Alle, også det lille barn, som endnu ikke bevidst har syndet, kommer under Guds indflydelse. Dåben fjerner arvesynden. Selve dåben opleves som en dødsproces, hvor det nye menneske, som lever i Jesu venskab, bliver født.

Apostlen Paulus siger, at vi gennem dåben dør sammen med Jesus for så også at leve med ham.

Eller ved I ikke, at alle vi, som er blevet døbt til Kristus Jesus, er døbt til hans død? Vi blev altså begravet sammen med ham ved dåben til døden, for at også vi, sådan som Kristus blev oprejst fra de døde ved Faderens herlighed, skal leve et nyt liv. For er vi vokset sammen med ham ved en død, der ligner hans, skal vi også være det ved en opstandelse, der ligner hans.

Rom 6,3ff.

Dåbsritualet

Dåbsritualet er opbygget af fire dele:

1. Modtagelsen

Barnets forældre og faddere modtages af præsten ved kirkedøren. Barnet tilhører jo endnu ikke Den katolske Kirkes fællesskab. Dåben er en slags indgangsport til kirken. Uden at være døbt kan ingen modtage de andre sakramenter. Forældrene beder om dåb for deres barn. Efter at præsten, forældrene og fadderne har betegnet barnet med korsets tegn, går alle ind i kirken.

2. Ordets liturgi

De bibelske tekster, som forældrene kan vælge, når dåben ikke foregår under en højmesse om søndagen, læses. I sin prædiken forklarer præsten dåbens betydning ud fra teksterne.

Menigheden beder forbønnerne for forældrene, barnet, familien, familiens venner og hele menigheden. Efterfølgende påkaldes helgenernes forbøn for menigheden og barnet. Især påkaldes den helgen, hvis navn barnet opkaldes efter, f.eks. den hellige Peter, hvis der er tale om en lille dreng ved navn Peter eller den hellige Birgitta, hvis der er tale om en lille pige, som hedder Birgitta eller Gitte.

Så salver præsten barnet med katekumenolie til forberedelse af dåben. Denne skik stammer fra den tid, hvor man endnu døbte mange voksne. Disse blev nemlig salvet med katekumenolien, mens de gik til undervisning som led i forberedelsen til dåben.

3. Dåben

Først indvies eller velsignes dåbsvandet. I påsketiden er dette ikke nødvendigt, fordi det vand, som er blevet indviet i løbet af påskesnatten, bruges hele påsketiden. Forældrene og fadderne forsøger det onde og bekender deres kristne tro. Barnet bliver døbt på forældrenes tro. Forældrene bør opdrage det som kristent. Herefter følger selve dåbshandlingen, nemlig dåb "af vand og Helligånd" (jfr. Joh 1,33) i Faderens og Sønnens og Helligåndens navn gennem nedsænkning eller ved at overøse dåbskandidaten med vand. Præsten øser tre gange vand over barnets hoved eller nedsænker det tre gange, idet han siger:

N., jeg døber dig
i Faderens (første nedsænkning/overøsning)
og Sønnens (anden nedsænkning /overøsning)
og Helligåndens navn (tredje nedsænkning /overøsning)

4. De uddybende riter

Barnet salves efterfølgende med krisam på issen. Krisam er en blanding af olivenolie og balsam, som er blevet indviet af biskoppen. Denne salving viser, at den døbte er kaldet til at være præst, profet og konge ligesom Jesus. I gamle dage blev kun disse tre salvet i Israel. Kristne er præster ved at deltage i gudstjenesten og bede. De er profeter ved at engagere sig i samfundet og anklage al uretfærdighed. Og de er konger, fordi de har fået del i Jesu liv og værdighed. De er Guds børn.

Herefter modtager barnet den hvide dåbsklædning, som det iføres. Gennem dåben er det blevet "iført Kristus" og er blevet en ny skabning. Det er kommet under en andens herredømme.

Efterfølgende tænder en af forældrene dåbslyset ved det store påskelys i kirken. Dette lys er et symbol på Jesus Kristus, verdens lys. Jesus skal være dette barns lys og liv. Men barnet er også blevet betroet til dets forældre. De skal være barnets første vidner om den kristne tro. Når barnet bliver ældre, bør det selv være et lys for andre og viderebringe troen på Jesus.

Den sidste uddybende ritus er, at præsten kan røre ved barnets ører og mund og bede Gud om, at han snart må åbne barnets ører og mund for at modtage og bekende Guds glædelige budskab.

Dåben afsluttes (hvis den ikke fejres i en messe) ved, at alle beder Fader vor. Barnet er nu Guds barn og kan istemme Guds børns bøn. Gudstjenesten afsluttes ved, at forældrene og barnet træder frem for præsten. Han velsigner dem én for én til at leve deres liv som en kristen familie og støtte hinanden på troens vej.

Faktabokse

Nøddåb

kan meddeles af enhver, hvis et andet menneske befinder sig i livsfare. I et sådant tilfælde kan ethvert menneske meddele dåben, uanset om det selv er døbt eller ej. Det skal bare have ønsket om at handle sådan, som Den katolske Kirke gør. Der skal hældes tre gange vand over dåbskandidatens hoved og siges dertil: N., jeg døber dig i Faderens og Sønnens og Helligåndens navn. Før selve nøddåben beder man gerne trosbekendelsen og afslutter selve ritualet med at bede Fader Vor.

Om at mindes sin dåb

Dåben er noget kostbart for en kristen. Derfor mindes katolikker gerne, at de er blevet døbt, f.eks.

- på deres dåbsdag
- når de i gudstjenesten fornyer deres dåbsløfter (f.eks. i løbet af påskenatten)
- når de betegner sig med korsets tegn
- når de siger trosbekendelsen
- når de beder Fader vor
- når de tager vievand i kirken og betegner sig med korsets tegn
- når de tænder dåbslyset på deres dåbsdag
- når de fejrer deres navnedag

Discipel

Ordet discipel kommer af lat. *discipulus* som betyder *elev*. I Det nye Testamente er disciplene dem, som tror på, at Jesus er Guds Søn. Disciplene kaldes til at bryde op, følge Jesus og lade sig forme af hans liv og lære.

Arvesynden

er ikke en personlig begået synd, men et fællesmenneskeligt grundvilkår fra fødselen. Den er nedarvet efter menneskets frafald fra Gud i Edens have. Denne syndens tilstand kan mennesket ikke løfte sig selv ud af, fordi selvhævdelsen er gået mennesket i blodet. Ved at Jesus blev menneske, døde og opstod, er arvesynden imidlertid sonet, og et nyt liv er blevet muligt. I dåben tilgives arvesynden derfor, og man får del i det evige liv.

Dåbskapel

er et særligt kapel, hvor døbefonten befinder sig. I større og ældre kirker er dette ofte nær indgangen ved kirken. Det kaldes også *baptisterium*.

Dåbsnavn

Navngivning er ikke en integreret del af selve det oprindelige katolske dåbsritual, men har pga. barnedåben fået sin tilknytning dertil. Præsten spørger derfor også forældrene, hvilket navn de ønsker at give deres barn. Fra ca. 800 har man valgt et helgennavn, dvs. enten efter en person i Bibelen (Maria, Magdalena eller Peter) eller efter en kristen, som gennem sit liv og/eller sit martyrium har været et forbillede for kristne: f.eks. Benedikt, Teresa eller

Agathe. Dette navn er også et tegn på, at den døbte er blevet optaget i de hellige samfund. Mange holder sig derfor deres navnehelgens eksempel for øje i håb om særlig forbøn fra denne.

Dåbsvand

Vandet, som selve dåben foregår med, bliver normalt indviet i påskennattens liturgi eller umiddelbart før selve dåben. I nødstilfælde kan alt rent vand anvendes.

Navnedag

er den dag i den katolske kalender, som er mindededag for den bestemte helgen, som en person er blevet opkaldt efter i dåben. I nogle katolske lande fejres den årlige navnedag i højere grad end selve fødselsdagen.

Dåbslys

Er det lys, som man får overrakt efter dåben. Dåbslyset bliver tændt ved det store Påskelys i kirken og mange familier tænder det på årsdagen af dåben. Det er et symbol på troens lys, som vi bør give videre til andre.

Eukaristien

"Eukaristi" kommer fra græsk og betyder "taksigelse". Udtrykket har sin oprindelse i Jesu takkebøn, da han aftenen før sin død indstiftede nadveren (jf. Luk 22,17-19). "Eukaristi" er katolikernes betegnelse for Alterets sakramente, som man i folkekirken kalder for "nadver". Som ethvert kært barn har dette sakramente mange navne. Det kaldes f.eks. også kommunion, brødets brydelse, Alterets sakramente, messeoffer.

Katolikker fejrer eukaristien for at takke Gud for alt det gode, han har givet dem gennem sin søn Jesus Kristus. De tager del i Jesu store takkebøn til Faderen, som har befriet Jesus fra døden. Med eukaristien menes hele den hellige messe, selv om det kun er den anden del af messen, der bærer dette navn.

I gudstjenesten møder mennesker Jesus Kristus. Jesus er på mange måder nærværende i den katolske gudstjeneste, først og fremmest fordi menigheden er forsamlet i hans navn. Han har selv sagt:

For hvor to eller tre er forsamlet i mit navn, dér er jeg midt iblandt dem.
Matt 18,20

Menigheden erfarer Jesu nærvær i de bibelske læsninger, som de lytter til, og som præsten eller diakonen forklarer i sin prædiken. Men Jesus er også til stede i de gaver, menigheden frembærer, nemlig brødet og vinen. Disse gaver bliver forvandlet til Jesu legeme og blod.

Fra det jødiske påskemåltid til den hellige messe

Eukaristien blev indstiftet af Jesus ved hans sidste nadver aftenen før hans død på korset. De første kristne var jøder. De deltog i synagogegudstjenesten. Deres bibel var de første årtier udelukkende Det gamle Testaments skrifter. De sang Det gamle Testaments sange, salmerne, og bad de foreskrevne jødiske bønner. Dengang var kristne faktisk en jødisk gruppe. Det eneste, som adskilte dem fra andre jøder, var, at de anerkendte Jesus som Guds Søn. Jesus var opfyldelsen af de gammeltestamentlige profetier og den ventede messias. De første kristne mødtes også i deres huse efter dagens arbejde. Når de kom sammen, gjorde de det, som Jesus havde påbudt dem ved den sidste nadver. Evangelisten Lukas beretter om denne aften:

Og han tog et brød, takkede og brød det, gav dem det og sagde: »Dette er mit legeme, som gives for jer. Gør dette til ihukommelse af mig!« Ligeså tog han bægeret efter måltidet og sagde: »Dette bæger er den nye pagt ved mit blod, som udgydes for jer.«
Luk 22,19f

Jesus fejrede påskemåltidet sammen med sine disciple. Han gjorde, hvad enhver jødisk husfar gjorde ved et festmåltid. Måltidet begyndtes og afsluttedes altid med en bøn. Ved den jødiske bordbøn bliver et fladt brød brudt i stykker, delt ud og spist. Ved bønnen efter måltidet bliver kalken med vinen sendt rundt. Det samme gjorde Jesus. Han tog brødet og sagde tak, brød det og rakte det til sine disciple. Derefter tog han efter måltidet kalken, takkede og rakte den til sine disciple.

Bønnen før og efter måltidet blev snart flyttet sammen af disciplene til én udelt bøn. De fejrede først eukaristien, når de var færdige med at spise, og alle var blevet mætte. Så tog de brødet og kalken og spiste og drak sammen, sådan som Jesus havde påbudt dem. Nogle årtier senere blev måltidet og eukaristifejringen skilt fuldstændig ad. Eukaristien blev forbundet med en ordets gudstjeneste, som man kendte det fra synagogen. Ordets gudstjeneste bestod af læsninger fra Bibelen, sang og bøn. Dermed var det opstået, som vi i dag kalder for den hellige messe. Endnu i dag består den katolske messe af to dele: ordets gudstjeneste og eukaristifejringen, hvilket du kan læse mere om i kapitlet om messen. [LINK til kapitlet](#)

Hvad er eukaristien egentlig?

Det særlige ved Jesu sidste nadver var ordene. Jesus gav brødet og vinen en ny betydning. Han rakte brødet til sine disciple med følgende ord: "Dette er mit legeme." Og da han sendte kalken videre til sine venner, sagde han: "Dette er mit blod".

Katolikker tror, at når Guds Søn udtaler disse ord, så bliver brødet og vinen forvandlet. Brødet og vinen har ikke kun en ny symbolsk betydning (som et mindemåltid). Tværtimod bliver brødet og vinen til en ny virkelighed. De bliver til Jesu Kristi legeme og blod.

Jesus har ved den sidste nadver indstiftet eukaristien. Disciplene blev - ligesom katolikker, der i dag fejrer eukaristien - ét med Jesus. Når man spiser brødet og drikker af kalken, får

Jesus lov til at leve i én. Det er ikke selve måltidet, som disciplene spiste, som Jesus har gjort til tegn på sin forening med menneskene. Det er gaverne (dvs. brødet og vinen), som blev delt ud. De er tegnet på denne forening med Jesus. Brødet og vinen er derfor også sakramentets synlige tegn.

Den katolske præst handler på Jesu vegne, når han ved Helligåndens påkaldelse foretager konsekrationen, dvs. beder over brødet og vinen. På Jesu Kristi vegne udtaler han indstiftelsesordene over gaverne, og der sker en forvandling af disse gavers væsen. De bliver til Jesu legeme og blod. Naturligvis bevarer brødet og vinen deres ydre skikkelse med deres farve, lugt, smag og konsistens. Brødets og vinnens egenskaber bevares. Når katolikker modtager kommunionen, smager de således kun brød og vin. I det ydre forvandles gaverne altså ikke. Men katolikker tror på, at de spiser Jesu legeme og drikker hans blod, fordi gavernes inderste væsen er blevet forvandlet. Katolikker stoler på det, Jesus selv har sagt. Brødet og vinen bliver til Jesus Kristus. Jesus kan på den måde virkelig være "livets brød" og "frelsens kalk" for os mennesker.

Forvandlingen af brødet og vinen er både total og uigenkaldelig. Den gælder også efter messens afslutning. Derfor kan de indviede hostier (nadverbrød) ikke bortkastes eller indvies på ny under en anden gudstjeneste. De behandles derimod med ærefrygt og kærlighed. Det indviede brød opbevares derfor efter messen i tabernaklet til både sygekommunion og tilbedelse.

Faktaboks

Realpræsens

For katolikker er Jesus virkelig med sjæl og legeme til stede i eukaristien. De indviede hostier (nadverbrød) opbevares i et lille skab, kaldet tabernaklet, hvorimod kalken med resten af den konsekreerede vin tømmes af præsten eller diakonen. Brødet og vinen, som bliver til Jesu legeme og blod under messen, forbliver nemlig også Jesu legeme og blod efter messen.

Tabernakel

oversættes med "telt". I Det gamle Testamente opbevarede israelitterne pagtens ark (med de ti bud) i et telt (jf. 2 Mos 25) under deres vandring i ørkenen. Pagtens Ark var for dem stedet, hvor de kunne møde deres Gud, der hvor han var nærværende. I dag er et tabernakel et aflåseligt skab i kirken, hvor man efter messen opbevarer de konsekreerede hostier i en lukket beholder, som kaldes ciboriet. Du kan finde tabernaklet i en katolsk kirke ved at søge efter den røde lampe, som altid brænder ved siden af tabernaklet. Den kaldes for den evige lampe og skal huske katolikerne på Jesu Kristi nærvær i Alterets sakramente. Katolikker bøjer knæ for den konsekreerede hostie, fordi de tror, at det er Jesus, der er til stede i den. Derved udtrykker de deres kærlighed og ærefrygt for Jesus.

Sygekommunion

modtages af en syg person, som besøges af præsten eller et menighedsmedlem, som medbringer den konsekreerede hostie. Kommunionen modtages i forbindelse med en kort gudstjeneste.

Hostie

En hostie er det usyrede alterbrød, som bruges i den katolske gudstjeneste. Først efter, at præsten har bedt over offergaverne (brød og vin) og udtalt Jesu indstiftelsesord over dem, er hostien blevet konsekreret og dermed virkelig blevet til Jesu legeme.

Eukaristisk tilbedelse

Menigheden sidder eller knæler foran monstransen og tilbeder det konsekreerede nadverbrød (Jesus) i hostien.

Monstrans

kommer fra det latinske *monstro* dvs. *fremviser*. En monstrans er et liturgisk gemme, som bruges som indfatning af en konsekreret hostie. Den bruges til at udstille hostien på et alter, så at menigheden kan tilbede Jesus i Alterets sakramente. Monstransen bæres også ved en procession, eller når præsten velsigner med monstransen i hænderne efter en gudstjeneste. Denne velsignelse kalder man "sakramental velsignelse". Hostien anbringes i monstransens centrum i en lille rund måneformet holder, som kaldes *luna*.

Konsekration

kaldes den handling, hvorved en præst eller biskop under messen udtaler indstiftelsesordene (Dette er mit legeme... Dette er kalken med mit blod...) over brødet og vinen. Derved forvandles disse gaver til Jesu Kristi legeme og blod. Konsekrationen er forbeholdt præster og biskopper. Og for katolikker forbliver indstiftelsesordene derfor virkningsløse uden den rette vielse hos den, der udtaler dem.

Firmelsen

Efter Jesu korsfæstelse og død var disciplene bange. De gemte sig bag lukkede døre, selv om Jesus havde opfordret dem til at fortælle alle mennesker om ham. De var bange for jøderne, også efter at de havde set den opstandne Herre. Det kunne jo være, at jøderne ville udlevere dem til romerne. Jesu venner var alt andet end helte. De krøb sammen bag lukkede døre. Der var så absolut ikke tale om at gå ud og forkynde Jesus som Guds Søn indtil verdens ende. 50 dage efter Jesu opstandelse fra de døde skete der imidlertid noget ganske særligt. Det var pinsedag, og Jerusalem var fyldt med mennesker fra forskellige lande. De var kommet til byen for at holde pinsefest. Disciplene var stadigvæk i skjul. Da sendte Jesus sin Hellige Ånd til disciplene. Og nu blev de bange disciple på én gang forvandlet til nye mennesker. De frygtede ikke længere andre mennesker. Disciplene gik straks i gang og fortalte pilgrimmene, der var i Jerusalem til den jødiske pinsefest, om Jesus. De prædikede, at Jesus, som var blevet korsfæstet, var Guds Søn og stadig levede. Pludselig var angsten blæst væk, som

tåger opløses af vinden. Det var første gang, disciplene fortalte om Jesus. Nogle kom også til tro og lod sig døbe.

Siden den første pinse voksede kirken, fordi Helligånden havde udrustet Jesu venner til at være hans vidner. Efter pinse forblev Helligånden for bestandig i kirken. Helligånden og kirken er nu uadskillelige, ligesom Jesus og Helligånden var uadskillelige. Helligånden er Den, der fører Jesu opgave til ende.

Ved firmelsen modtager mennesket ligesom disciplene den samme Helligånd. Det udrustes til at være vidne for Jesus.

Helligånden har mange opgaver: Den hjælper mennesker til at forstå, hvem Jesus er, og hvad han har sagt. Den vidner om Jesus (jfr. Joh 15,26). Helligånden fører mennesker til tro på Jesus Kristus. Den er talsmanden (jf. 1 Joh 2,1), som går i forbøn for mennesker hos Gud.

Firmelsens sakramente bliver meddelt ved, at firmanden salves med krisam, en velduftende olie. Ordet "Krisam" minder om ordet "Kristus", som betyder "den salvede". Jesus var nemlig den første, der blev salvet med Helligånden. Jesus havde et program, som han levede op til. Det var denne tekst:

Herrens ånd er over mig,
fordi han har salvet mig.
Han har sendt mig
for at bringe godt budskab til fattige,
for at udråbe frigivelse for fanger
og syn til blinde,
for at sætte undertrykte i frihed,
for at udråbe et nådeår fra Herren.
Luk 4,18f.

Jesus ville, at det han havde stået for og levet for, skulle fortsætte efter hans død. Derfor sendte han Helligånden til sine disciple. Jesus vidste godt, at disciplene ikke kunne klare det alene, og at de var bange. Helligånden udrustede disciplene til at føre Jesu opgave videre. Helligånden, Guds gave, kommer ligeledes over firmanden i firmelsens sakramente. Firmanden skal mere og mere ligne Jesus.

Det ydre tegn

Det ydre tegn ved firmelsen er salvelsen med den hellige olie (krisam). Biskoppen eller en præst, som har fået betroet denne opgave af biskoppen, lægger hånden på firmandens hoved. Han salver firmandens pande med korsets tegn, mens han siger: "Vær besejlet med Helligånden, Guds gave."

Hvad betyder det ydre tegn?

Når vi salver kroppen med velduftende olie, har det forskellige funktioner. Først og fremmest er der tale om pleje og velvære. Men i Bibelen betyder salvelse med olie også styrkelse og helbredelse. I gamle dage blev konger og præster salvet. Dermed udtrykte man:

Dette menneske står under Guds beskyttelse. Når en firmand salves, betyder det ligeledes: Han eller hun står under en særlig beskyttelse, i et særligt forhold til den salvede Jesus Kristus.

Biskoppens håndspålæggelse skaber en fysisk kontakt med firmanden. Biskoppen giver noget videre. Biskoppen giver Helligånden videre, og Den udruster firmanden til en bestemt opgave, nemlig at aflægge vidnesbyrd om Jesus og leve sin kristne tro. Ligesom konger og præster blev udrustet til en bestemt opgave, er firmanden nu blevet udrustet til en tjeneste i verden.

Hvad betyder ordene?

Firmelsen bliver meddelt med disse ord: "Vær besejlet med Helligånden, Guds gave." I den gamle Orient var et segl det samme, som en underskrift er for os i dag. Når et menneske bliver besejlet med Helligånden, tilhører det den person, hvis segl det bærer, nemlig Jesus Kristus. Når der med krisam tegnes et kors på panden, bærer dette menneske den korsfæstede Jesu segl.

Ordet "firmelse" betyder "styrkelse". Firmanden modtager Helligånden for at blive bevidst om troen og blive Jesus mere og mere lig. Helligånden hjælper til at stå fast i troen, selv om det er svært, og mennesket møder modstand. Den styrker mennesket til at vælge det gode og fravælge det onde. Samtidig skænker Helligånden kærlighed til Faderen og Sønnen. Helligånden udruster ethvert menneske med forskellige nådegaver, som er til gavn for menigheden. Det er Helligånden, som viser firmanden, hvordan han/hun kan hjælpe andre mennesker, f.eks. ved at lytte, være barmhjertig eller undervise.

Hører dåb og firmelse sammen?

Jesus blev efter dåben i Jordanfloden fyldt med Helligånden (jf. Matt 3,16). I den unge kirkes tid blev de mennesker, som blev døbt på grund af livsfare, bragt til biskoppen, for at han efterfølgende kunne lægge hænderne på dem. I dag er det kun voksne, som modtager dåben og firmelsen samme dag samt børn i den ortodokse kirke. For at minde firmanderne om sammenhængen mellem dåben og firmelsen, bedes trosbekendelsen før selve firmelsen. Forskellen er nu, at firmanderne selv svarer og bekender deres tro. Det er ikke længere deres forældre og faddere, der bekender den kristne tro på deres vegne. De er nu blevet gamle nok til at modstå det onde og selv bekende deres tro på Gud.

Hvem meddeler firmelsens sakramente?

Som apostlenes efterfølgere er biskopperne meddelere af sakramentet. Men de kan også delegere denne opgave ud til præsterne. Olien, som bruges, er imidlertid altid blevet indviet af biskoppen. Biskoppen kommer på Jesu bud. Egentlig er det Jesus, som siger: Vær besejlet med Helligånden, Guds gave. Jesus sender Helligånden fra Faderen. Han åndede efter opstandelsen på sine disciple og sagde: "Modtag Helligånden." Derfor handler biskoppen på Jesu vegne. Ved at biskoppen kommer for at meddele firmelsens sakramente, mindes menigheden også om, at kirken er større end dette ene sogn. Menigheden er nemlig forbundet med de andre menigheder både i bispedømmet og verden over.

Fejringen af firmelsen

Firmelsens sakramente meddeles under messen. Biskoppen beder sammen med menigheden om Helligåndens komme og dens gaver. Denne dag kan sammenlignes med andre vigtige dage i menneskets liv, som f.eks. en forlovelses- eller bryllupsdag. Ligesom en forlovelses- eller bryllupsdag er en særlig begivenhed, sådan er firmelsen også en vigtig dag. Firmelsen markerer et betydningsfuldt skridt på livsvejen. Gennem Helligånden bliver mennesket knyttet tættere til Gud og hans kirke. Når et menneske lader sig firme, ønsker det at ledes af Helligånden.

Faktabokse

Firmand

En firmand er den person, som skal firmes.

Fadder

Også ved firmelsen skal der om muligt være en fadder. Ofte er det den katolske fadder fra dåben. Vedkommende lægger sin højre hånd på firmandens højre skulder, mens firmanden modtager firmelsens sakramente.

Du kan læse selve beretningen om den første Pinse i ApG 2,1-13.

Da pinsedagen kom, var de alle forsamlet. Og med ét kom der fra himlen en lyd som af et kraftigt vindstød, og den fyldte hele huset, hvor de sad. Og tunger som af ild viste sig for dem, fordelte sig og satte sig på hver enkelt af dem. Da blev de alle fyldt af Helligånden, og de begyndte at tale på andre tungemål, alt efter hvad Ånden indgav dem at sige.

I Jerusalem boede der fromme jøder fra alle folkeslag under himlen. Da nu denne lyd hørtes, stimlede folk sammen, og de blev forvirret, fordi hver enkelt hørte dem tale på sit eget modersmål. De var ude af sig selv af forundring og spurgte: »Hør, er de ikke galilæere, alle de, der taler? Hvordan kan vi så hver især høre det på vort eget modersmål? Vi parthere, medere og elamitter, vi der bor i Mesopotamien, Judæa og Kappadokien, Pontus og provinsen Asien, Frygien og Pamfylien, Egypten og Kyrene i Libyen, vi tilflyttede romere, jøder og proselytter, kretere og arabere — vi hører dem tale om Guds storværker på vore egne tungemål.« Alle var ude af sig selv, og i deres vildrede spurgte de hinanden: »Hvad skal det betyde?« Men andre spottede og sagde: »De har drukket sig fulde i sød vin.«

Forsoningens sakramente

Møder et menneske Jesus og lærer ham at kende, ønsker det at vende om og leve et nyt liv. Den grundlæggende omvendelse sker, når det modtager dåben. I dåben tages alt væk, som adskiller mennesket fra Gud. Arvesynden og alle andre synder tilgives. Mennesket bliver Guds barn, modtager Helligånden og er nu medlem af kirken.

Men desværre er det ikke muligt at leve uden at synde. Alle falder og synder, også efter dåben. Det kan være, at man synder på grund af en dårlig vane eller svaghed. Andre gange vælger man også bevidst det onde. Så tænker man mere på sig selv end på Gud eller sit

medmenneske. Når mennesket synder, har det derfor behov for tilgivelse. Men hvad har det med Gud at gøre? Er det ikke nok bare at sige undskyld til det menneske, man har såret?

Forestil dig, at en elev mobber sin klassekammerat. At mobbe er ukærligt. Det ødelægger den, der bliver mobbet, fordi vedkommende føler sig utryk, bliver ked af det og i værste tilfælde også syg. Katolikker tror, at man ikke alene sårer det andet menneske, men også Gud. Gud har skabt alle mennesker i sit billede. Han ønsker, at vi behandler hinanden ordentligt og hjælper til med, at verden bliver et bedre sted at leve.

Hvis et menneske er ukærligt over for andre mennesker, synder det også mod Gud, som har skabt alle mennesker i sit billede. Gud ønsker, at mennesker respekterer hinanden, drager omsorg for hinanden og kommer hinanden ved.

Menneskets synder belaster derfor også kirkens fællesskab. Synden forhindrer, at den kærlighed og godhed, Gud vil give videre gennem netop dette menneske, ikke bliver erfaret af andre. På en måde fordunkler menneskets synder derfor Guds godhed.

Tænk på en solformørkelse. Når Månen dækker Solen delvist eller helt, kan man på jorden ikke længere se Solen på grund af Månens skygge. På samme måde stiller menneskets synder sig også "i vejen" for Guds kærligheds sol, som andre mennesker så ikke kan erfare gennem menneskets gerninger.

Derfor vil en engageret katolik ikke kun gøre den skade god igen, som han/hun har forvoldt. Det kan jo være mange ting. Der kan bedes om undskyld. En stjålet ting kan erstattes. Har man talt dårligt om et andet menneske, kan det gøres godt igen ved at sige noget godt om vedkommende m.m. Men derudover vil en katolik også bede Gud om at tilgive synden.

Dette sker bl.a. ved mødet med præsten ved fejringen af forsoningens sakramente. Her møder mennesket Jesus Kristus, som har givet sig selv hen for menneskers skyld. I forsoningens sakramente gør Jesus det samme, som han gjorde, dengang han levede i Det hellige Land. Jesus tilgav synder på Guds vegne. Det samme gør han i forsoningens sakramente.

Præsten tilsiger skriftebarnet i Jesu navn, at dets synder er tilgivet. Dette er kun muligt, fordi Jesus efter sin opstandelse har givet sine disciple fuldmagt til at tilgive synder i hans navn.

Jesus sagde igen til dem: »Fred være med jer! Som Faderen har udsendt mig, sender jeg også jer.« Da han havde sagt det, blæste han ånde i dem og sagde: »Modtag Helligånden! Forlader I nogen deres synder, er de dem forladt, nægter I at forlade nogen deres synder, er de ikke forladt.«
Joh 20,21ff.

Apostlene har videregivet denne fuldmagt til deres efterfølgere, biskopperne. Biskopperne har videregivet den til præsterne. Præsten handler ikke alene i Guds navn, men også på kirkens vegne. Dermed formidler han både fred med Gud, men også med kirken.

Hvordan fejres forsoningens sakramente?

Det første skridt for at kunne fejre forsoningens sakramente er samvittighedsransagelsen. I katolske bønnebøger er der derfor ofte et såkaldt skriftespejl som hjælp til samvittighedsransagelsen. Ved en samvittighedsransagelse ser og bedømmer man sit liv under Guds blik. Man siger tak for de gode ting, man har gjort. Men man lukker heller ikke øjnene for, at man har syndet. Det gode og det onde overgives til Gud. Det ledende spørgsmål ved samvittighedsransagelsen er: Har jeg handlet, som Gud ønsker, at jeg skal handle? Er jeg blevet drevet af kærlighed til Gud og næsten?

Man tænker over sit liv i lyset af Guds ord eller de ti bud og spørger efter Guds vilje med ens liv. Samvittighedsransagelsen er faktisk menneskets svar på Jesu opfordring til at vende om til Gud og åbne sig for det glade budskab.

De fleste mennesker har det på den måde, at de helst ikke vil tale om det, der ikke har været så godt i deres liv. Det er naturligt. Man skammer sig eller synes, det er flovt. Men samtidig er det jo også netop de ting, som tynger én.

Her kan en samtale med et andet menneske og oplevelsen af tilgivelsen og Guds kærlighed blive til en befrielse og lettelse.

Når skriftebarnet har ransaget sin samvittighed, vil det føle anger over de ting, der ikke har været så heldige i dets liv og fortryde, at det nogle gange har undladt at gøre det gode.

Anger betyder, at mennesket erkender, at det har gjort noget forkert. Derfor beder det om tilgivelse. At angre er meget mere end bare at være ked af noget. Anger indebærer også ønsket om at ændre sig og gøre det godt igen.

Derfor er anger mere end en følelse. Den fører til, at mennesket vender sig fra alt det, som ikke er godt i dets liv og beslutter, at det i fremtiden på ny vil indrette sig efter Gud og hans vilje.

Det næste skridt er den personlige bekendelse, ved at skriftebarnet åbent og ærligt fortæller præsten om alt. Ved at bekende synderne kommer det, man er mest flov over, frem for dagens lys. Det koster overvindelse for alle at sætte navn på synderne. Men bekendelsen aflaster. Præsten handler i Jesu sted, og derfor bekender mennesket sine synder ikke kun for et menneske, men dybest set for Gud. Gud tilgiver altid et menneske, der angrer sine synder og ønsker at gøre det godt igen. Der findes ingen utilgivelig synd. Enhver bekendelse af menneskets synder er samtidig også en bekendelse af Guds store barmhjertighed over for os mennesker. Forsoningens sakramente er et vidnesbyrd om Guds barmhjertighed. Guds barmhjertighed kan ikke standses af menneskers synder.

Når skriftebarnet kommer ind i skriftestolen eller skrifteværelset, betegner det sig med korsets tegn og siger: "I Faderens og Sønnens og Helligåndens navn. Amen." Derefter følger bekendelsen af synderne. Når det er færdigt med bekendelsen, er det en god ide at afslutte med: "Dette er mine synder, jeg er ked af alt det, jeg har gjort forkert." Så ved præsten, at skriftebarnet ikke har mere at tilføje. Ofte samtaler præsten efterfølgende med skriftebarnet for at hjælpe vedkommende til at erkende sit ansvar over for andre mennesker. Man kan herunder drøfte, hvordan nogle synder kan undgås i fremtiden. Præsten

giver råd og opmuntring og til sidst også en bod for at rette det forkerte, skriftebarnet har gjort.

Boden kan både være at bede en bestemt bøn, læse en tekst fra Bibelen, give afkald på noget eller en tjeneste, som skal gøres for andre mennesker. Boden er en hjælp til at gøre alvor af det nye liv og bekæmpe sin svaghed og synden. Det er vigtigt at huske, at Gud altid elsker os mennesker. Det er derfor nok at angre sine synder for at kunne modtage forsoningens sakramente. Ved at sige ja til boden og forsøge at opfylde den udtrykker skriftebarnet, at det har den faste vilje til at gøre det forkerte godt igen. Det viser sin taknemlighed over for Guds barmhjertighed. Det viser også, at det elsker Gud og er ked af det, det har gjort forkert.

Derefter løser præsten skriftebarnet fra dets synder gennem absolutionen. Præsten strækker sine hænder ud over skriftebarnets hoved og beder absolutionsbønnen: "Gud, vor barmhjertige Fader har ved sin Søns død og opstandelse forsonet verden med sig og udøst Helligånden til syndernes forladelse. Han skænke dig gennem kirkens tjeneste tilgivelse og fred. Og jeg løser dig fra dine synder i Faderens og Sønnens og Helligåndens navn. Amen."

Der svares: "Amen."

Til sidst siger præsten: "Herren har tilgivet dig, gå med fred."

Og skriftebarnet svarer: "Gud ske tak og lov".

Absolutionsbønnen viser, at Gud Fader, Søn og Helligånd - ligesom ved dåben - skænker tilgivelsen.

Efter at skriftebarnet har forladt skriftestolen, sætter det sig et sted i kirken, hvor det er uforstyrret. Det takker Gud for tilgivelsens gave. Hvis det har fået en speciel bøn som bod, beder mange den allerede nu.

Forsoningens sakramente er et meget personligt møde mellem mennesket og Jesus Kristus. Når mennesker åbner sig så meget over for hinanden, bliver de sårbare. Derfor er det vigtigt, at præsten møder skriftebarnet sådan, som Jesus mødte syndere - med kærlighed, godhed og venlighed. Præsten skælder ikke ud, fordi man har gjort noget dumt. Han må heller ikke fortælle om det, man har fortalt ham ved skriftemålet. Dette kaldes for skriftesegl.

Faktabokse

Skriftesegl

Skriftesegl betyder, at præsten har absolut pligt til at hemmeligholde, hvad han har hørt under skriftemålet.

Skriftespejl

er en tekst til hjælp til samvittighedsransagelsen og er en del af forberedelsen før fejringen af forsoningens sakramente.

Skriftebarn

Betegnelsen for det menneske, som aflægger skriftemålet.

Skriftestol

En skriftestol er et aflukke, som er indrettet med mulighed for at knæle for skriftebarnet og en siddeplads til præsten, adskilt af et gitter. Men skriftemålet kan aflægges under andre omstændigheder, f.eks. i et almindeligt værelse eller hvor som helst.

Absolution

Kommer af lat. *absolvo*, dvs. *løser fra*. Absolutionen er den sakramentale tilgivelse af de synder, som skriftebarnet har bekendt og angret i forsoningens sakramente. Absolutionen kan kun meddeles af en biskop eller en præst.

De syges salvelse

En alvorlig sygdom belaster et menneske og dets omgivelser meget. Den syge har ikke længere magt over sit liv og føler sin egen afmagt. I dag helbredes, forebygges eller overvindes mange sygdomme heldigvis. Men på trods af det forbliver sygdom alligevel et onde. Gud, som har skabt verden, ønsker livet. Derfor vil vi mennesker altid kæmpe mod sygdom, der jo er noget, der begrænser eller truer livet, alt efter hvor alvorlig den er. Bibelens svar på, hvorfor der findes sygdom, er dette: Vi lever i en verden, som endnu ikke er kommet helt under Guds herredømme, en verden præget af synd, sygdom og død, og hvor menneskets forhold til Gud er blevet ødelagt ved de første menneskers synd (arvesynden). - Men det betyder samtidig, at sygdom normalt ikke er en følge af personlig synd. Og Jesus helbredte mennesker. Han overvandt sygdom og betroede også sine disciple denne opgave "Helbred de syge!" (Matt 10,8).

Kirken prøver også at føre dette ud i livet ved at drage omsorg for syge mennesker, der plejes på hospitaler og plejehjem. Man beder for dem, besøger dem og forsøger at stå dem bi i den svære tid.

Vidnesbyrdet i Jakobs brev

Gennem *De syges salvelse* ønsker Kirken på særlig måde at hjælpe de syge. Og allerede på apostlenes tid var det skik, at de ældste, dvs. de, der var ansvarlige for en menighed, kom til de syge, salvede dem med olie og bad for dem (jfr. Jak 5,14f).

Jesus drog også omsorg for syge mennesker, mens han levede. Han helbredte dem, rørte ved dem og brugte sin tid på dem. Også i dag vil Jesus hjælpe et sygt menneske i den svære tid, en sygdom altid er. Han vil være dette menneske nær, når det har smerter og måske er utålmodigt og bange. Jesus styrker den syge gennem sakramentet og menighedens forbøn. Jesus er således i nærheden af et sygt menneske, som føler afmagt, tvivl og måske også fortvivlelse.

De syges salvelse er ikke et sakramente for døende, som dets gamle navn "Den sidste olie" misvisende udtrykker. Det er et sakramente, som gerne må modtages flere gange og hver gang et menneske er alvorligt syg, f.eks. før en operation.

Fejringen af De syges salvelse

Hvordan *De syges salvelse* fejres afhænger meget af den syges tilstand. Er patienten forholdsvis rask, kan *De syges salvelse* meddeles enten under en messe eller i løbet af *ordets gudstjeneste*. Er den syge meget dårlig, kan præsten i så fald fravælge nogle bønner, læsninger og/eller prædikenen. Er den syge i stand til det, bekender vedkommende sine synder til præsten og modtager absolutionen, dvs. tilgivelse. I tilfælde, at den syge f.eks. ligger i koma, beder præsten en bøn om, at Gud vil tilgive den syges synder.

I alle tilfælde vil præsten lægge hænderne på den syge i en stille bøn. Han vil først bede en takkebøn over den hellige olie, og derefter salves den syge på panden og hænderne.

Præsten siger ved salvelsen:

Ved denne hellige salvelse og sin store barmhjertighed stå Herren dig bi med Helligåndens nåde.

Herren give dig således dine synders forladelse, at du ved Hans godhed frelses og oprejses.

Når præsten lægger hænderne på den syge, gør han det samme, som Jesus gjorde, da han helbredte syge. Salvelsen med olien er ikke bare et minde om en gammeldags medicin, men minder katolikker om, at de skal blive Jesus Kristus mere og mere lig. Jesus er den salvede, som har givet sit liv for os.

Hvad bevirker sakramentet?

Nogle oplever efter fejringen af *De syges salvelse*, at de har det bedre, både fysisk og psykisk. Andres tilstand forbedres ikke; men de får kraft til at bære sygdommen, og de kan efterfølgende opleve, at de bærer deres sygdom sammen med Jesus, sådan som Paulus skriver i brevet til kolossenserne:

Nu glæder jeg mig over det, jeg må lide for jer; og hvad der mangler af Kristi trængsler, udfylder jeg med min egen krop for hans legeme, som er kirken.
Kol 1,24.

Enhver sygdom er et minde om, at mennesket skal dø. Sygdom er således altid et varsel om, at mennesker ikke lever evigt. *De syges salvelse* er også et tegn på, at menneskets legeme er overgivet døden. Men, ved at dette legeme salves, salves det også til den kommende opstandelse. For hvis vi kristne lever sammen med Kristus, vil vi også opstå til evigt liv sammen med ham.

Faktabokse

Arvesynd

er ikke i sig selv en personligt begået synd, men et fællesmenneskeligt grundvilkår. I 1 Mos 3 berettes om det første menneskepars brud med Gud. Deres selvhævdelse er gået mennesker i blodet og dermed også i arv. Arvesynden blev sonet gennem Jesu selvhengivelse og død på korset. Men vi mennesker lider stadigvæk under arvesyndens følger: selvhævdelse, mistillid til Gud og tilbøjelighed til synd.

Ordets gudstjeneste

er en gudstjeneste med bøn, læsninger fra Bibelen, salmer og evt. en prædiken. En *ordets gudstjeneste* holdes enten af et dertil udnævnt medlem af menigheden eller af en viet diakon. Under en sådan gudstjeneste kan også Alterets Sakramente uddeles.

Skærtorsdag:

Ordet "Skærtorsdag" kommer af det danske ord "skær", som betyder ren. Det er torsdagen før påske, hvor kirken mindes Jesu sidste nadver, dvs. indstiftelsen af eukaristien. Dagen fejres med en festlig messe ved aftenstid, hvor alterets sakramente (dvs. det indviede brød) ved slutningen af messen bæres ud af kirken og opbevares et andet sted indtil påskennattens gudstjeneste. Nogle steder har man en fodtvætning (jf. Joh 13,4-11). Hvis det ikke er sket en af de foregående dage, fejrer bispedømmets præster denne formiddag sammen med biskoppen den årlige oliemesse i domkirken, hvor biskoppen indvier de hellige olier.

Ordinationens sakramente

Intet menneske kan af egen kraft forvandle brød og vin til Jesu legeme og blod. Dette er kun muligt, hvis Jesus Kristus selv har udrustet dette menneske med sin egen fuldmagt. Intet menneske er i stand til at sige til et andet menneske: "Jeg løser dig fra dine synder". Kun Gud kan tilgive synder (jf. Luk 5,21). Derfor må et menneske modtage sin bemyndigelse fra Gud. Gennem ordinationens sakramente modtager præsten denne fuldmagt. For at kunne blive katolsk præst er det ikke afgørende, hvilke egenskaber, begavelse eller uddannelse dette menneske har. Selvfølgelig findes der en teologisk uddannelse, som man normalt følger; men der findes også andre uddannelser til at blive præst. Under selve uddannelsen er det imidlertid vigtigt at se, om vedkommende er psykisk rask og i stand til at omgås andre mennesker og vejlede dem.

Det vigtigste er dog, at dette menneske føler et kald til at leve og virke som præst. Bliver kirken overbevist om, at et menneske har dette kald og magter opgaven, vies det til præst.

Apostlene

Jesus selv samlede apostlene omkring sig (jf. Luk 6,13). Disse tolv mænd var Jesu venner og vandrede omkring sammen med ham. De delte Jesu arbejde og forkyndte det glade budskab. Jesus ville have dem hos sig, for at de kunne lære hans gode budskab godt at kende. Han bad før sin død om, at de måtte blive hellige (jfr. Joh 17,17). Efter sin opstandelse udrustede Jesus dem med sin Hellige Ånd (jfr. Joh 20,22). Apostlene fik betroet forskellige opgaver.

De skulle forkynde Guds rige og det gode budskab ved at prædike. De mennesker, som kom til tro på grund af apostlenes forkyndelse og prædiken, skulle døbes i Faderens og Sønnens og Helligåndens navn. Synderne skulle de tilgive i Jesu navn. Men frem for alt skulle de fejre eukaristi sammen med menigheden. På mange måder skulle de videreføre Jesu arbejde her på jorden og forsone mennesker med Gud.

Apostlene grundlagde efter Jesu opstandelse forskellige menigheder. De gav Jesu befaling og opgave videre ved at lægge hænderne på andre mænds hoveder og udrustede dem dermed til den samme tjeneste.

Med tiden har denne tjeneste udviklet sig til forskellige tjenester. Den katolske kirkes præsteembede er i dag tredelt.

Der er biskopperne, som er apostlenes efterfølgere. Biskopperne er kirkens hyrder.

Præsterne er biskoppens medarbejdere og ofte ansvarlige for et sogn.

Diakonerne er også biskoppens medarbejdere og er med til at opbygge det kristne fællesskab.

Til alle disse tre tjenester udruster *ordinationens sakramente*.

Diakonen (gr. *diakonos*, dvs. *tjener*) er viet til at forkynde evangeliet. Han er biskoppens hjælper og derfor ofte udpeget til en konkret opgave, f.eks. til at varetage et omsorgsarbejde i en nødhjælpsorganisation som Caritas Danmark eller på et sygehus som sjælesørger. Mange diakoner vier sig også forkyndelsen eller tjener i en menighed. Diakonembedet har sin oprindelse i den unge kirke og dens omsorg for de fattige og nødlidende i menigheden (jfr. ApG 6,1-6). I middelalderen blev denne tjeneste kun betragtet som et trin på vejen til præstevielser. Derfor har Det andet Vatikankoncil genindført diakonatet som et permanent embede. Diakonen bliver gennem sin vielse udrustet med Guds Hellige Ånd til at tjene Guds folk i liturgien, i forkyndelsen af det glade budskab og i tjeneste for de mennesker, der har behov for hans omsorg. Diakonens opgaver er mangfoldige. Han meddeler dåben, fejrer ordets gudstjeneste og uddeler kommunionen. Han assisterer i kirkens navn ved indgåelsen af ægteskabets sakramente, prædiker, underviser, forestår begravelser og meddeler sakramentalier. Diakonen kan derimod ikke fejre messen, da indstiftelsesordene over brødet og vinen er forbeholdt præsten, og heller ikke meddele absolutionen. Diakoner lover at leve cølibatært (dvs. ugift); men hvis de ved diakonvielsen allerede er gift, åbner Kirken alligevel mulighed for, at de kan blive viet til diakon. De må bare ikke gifte sig igen, hvis deres ægtefælle dør.

Præsten (fra gr. *presbyteros*, dvs. *ældste*) er en mand, som er blevet præsteviet til at være biskoppens medarbejder og repræsentant i et sogn. En præst kan dog også være beskæftiget med andet pastoralt arbejde, f.eks. undervisning, sjælesorg på sygehuse m.m.

I den romersk katolske kirke er præsten (med nogle få undtagelser) forpligtet til at leve ugift. Dette kaldes for cølibat.

Under hvilke omstændigheder kan en præst være gift? Hvis f.eks. en gift præst fra et andet kristent kirkesamfund bliver optaget i Den katolske Kirkes fulde fællesskab og fortsat ønsker at arbejde som præst, kan han få lov til det. *De unerede ortodokse kirker*, som

tilhører den katolske kirke, men følger en anden kirkeret, har derfor også lov til at vie gifte præster.

I den romersk katolske kirke er cølibatet dog stadigvæk tæt forbundet med præstegerningen. Cølibatet er tegn på præstens ønske om at leve udelukkende for Gud og være fri og ubunden i sin tjeneste.

Præstens vigtigste opgave er at meddele sakramenterne, fejre gudstjenester og drage omsorg for sognets liv. En præst kan være verdenspræst eller ordenspræst (dvs. medlem af en orden). Jesus har kun kaldt mænd til at være sine apostle. Derfor mener den katolske kirke ikke, at den kan præstevie kvinder, bl.a. fordi præsten udfører sin tjeneste på Jesu - en mands - vegne. Målet med det kristne liv er dog at blive hellig, og dette mål gælder alle, uanset deres stand og køn.

En præst, som er ansvarlig for et sogn, kaldes sognepræst. En præst, som er medansvarlig for sognet, kaldes hjælpepræst, kapellan eller vikar.

En præst, som tilhører en orden, kaldes for ordenspræst.

Biskop er afledt af det græske *episkopos*, som kan oversættes med *tilsynsmand*. Biskopperne er apostlenes efterfølgere og dermed kaldet til at være Kirkens hyrder. En biskop bliver viet, idet en anden biskop lægger sine hænder på ham og beder vielsens bøn. Han er ansvarlig for sit bispedømme og gør som apostlenes efterfølger det samme, som apostlene gjorde. Han forkynder Guds ord, fører nye mennesker til troen på Jesus Kristus og fejrer sakramenterne med de troende. Som ansvarlig for sit bispedømme er biskoppen udrustet med læremyndigheden, dvs. han skal hjælpe mennesker til at forstå kirkens tro. Biskoppen har derudover ret og pligt til at udstede kirkelige love. Han giver anvisninger om, hvordan liturgien i sognet skal fejres og tager vare på kirkens sociale opgaver. Dermed drager biskoppen omsorg for sit bispedømme, som er den lokale del af verdenskirken. Biskopperne er det tydelige tegn på enheden i kirken, da de har et fælles ansvar for den. I lighed med apostlene udgør de en gruppe, et såkaldt "kollegium", som sammenholdes og ledes af Peters efterfølger, paven. Biskopperne er imidlertid ikke pavens forlængede arm, men har deres egen magt og eget ansvar. Paven derimod er det forbindende tegn/symbol på enheden i kirken og holder på denne måde de forskellige lokale kirker sammen.

Paven

er den katolske kirkes synlige overhoved og har til opgave at holde de forskellige lokale kirker sammen. Paven er biskop af byen Rom, og derfor er han både apostlene Peters og Paulus' efterfølger. Både Peter og Paulus virkede i Rom og led martyrdøden der. Jesus sagde selv engang til Peter, at han ville bygge sin kirke på ham (jf. Matt 16,18). Derfor indtog Peter, på trods af at han senere svigtede Jesus, en særlig plads blandt apostlene. Efter opstandelsen opfordrede Jesus tre gange Peter til at vogte hans får, dvs. drage omsorg for hans menighed (jf. Joh 21,15-17). Paven vælges af kardinalerne, og han er sammen med biskopperne - selv om han også kan have menneskelige fejl - alligevel ufejlbar hvad angår afgørelser inden for tro og moral.

Paven udnævner nye biskopper og er ansvarlig for kirkens centrale forvaltning. Bispekollegiet er sammen med paven et udtryk for kirkens mangfoldighed. Som medlemmer af et bispekollegium er biskopperne ikke kun ansvarlige for deres delkirke, men for hele kirken.

Ordinationen til diakon, præst eller biskop foregår i messen efter forkyndelsen af Guds ord. Den, der skal vies, bliver kaldt frem ved navn, og han svarer: "Jeg er parat." Han træder derefter frem foran biskoppen. Den ansvarlige præst for uddannelsen af diakonerne og præsterne erklærer nu over for menigheden og biskoppen, at kandidaten er parat. Ved vielsen af en gift diakon skal hans kone erklære sig parat til at støtte hans arbejde. Ved en bispevielse læses udnævnelsen fra Rom op. Efter at den, der skal vies, har erklæret, at han er villig til at overtage tjenesten og tjene kirken, beder menigheden for vedkommende. Der påkaldes de helliges forbøn, mens kandidaten ligger udstrakt på gulvet. Dette er et gammelt symbol på, at man overgiver sig helt til Gud.

Den egentlige ordination foregår gennem håndspålæggelse og bøn. Det er kun biskoppen, der kan ordinere en kandidat til diakon, præst eller biskop. En bispevielse må kun foretages, hvis pavens skriftlige ønske foreligger. Her skal der helst være to andre biskopper til stede, som kaldes "medkonsekratorer".

Ved selve ordinationen findes der forskellige riter. Diakonen modtager stola og evangeliet, for han er viet til at forkynde og tjene ved liturgien. Bagefter omfavner biskoppen og de evt. tilstedeværende øvrige diakoner den nyviede diakon og ønsker ham Guds fred for at besegle, at han nu står i biskoppens tjeneste. Ved en præstevielser lægger - efter biskoppens håndspålæggelse - også de andre tilstedeværende præster deres hænder på kandidaten for at udtrykke, at han ved sin vielse bliver optaget i præsternes fællesskab, som kaldes presbyteriet. Præstens hænder bliver salvet, efter at han er blevet iklædt messehagelen, og han modtager patenen (beholder til hostierne) til brødet og kalken til vinen. Bagefter ønsker biskoppen og de øvrige tilstedeværende præster den nye præst Guds fred og giver dermed til udtryk, at biskoppen modtager ham som ny medarbejder i sin tjeneste. Han nu står i samme fælles tjeneste som de øvrige præster. Ved bispevielsen salves biskoppens hoved med olie som tegn på den nåde, den nyviede biskop har modtaget. Også han får overrakt evangeliet, bisperingen og staven som symboler på hans biskoppelige tjeneste. Derefter fejrer menigheden eukaristi sammen.

Faktabokse

Ufejlbarhed

Bibelen er ufejlbar; men det betyder ikke, at alt, hvad der står i Bibelen, er uden fejl. Ufejlbarheden gælder Åbenbaringen, dvs. Guds selvmeddelelse om sig selv og hans frelsesplan. Det samme gælder for kirken, som er ufejlbar, når den under Helligåndens bistand overleverer og sammenfatter den åbenbarede Sandhed.

På et økumenisk koncil, som kun paven kan indkalde til, kan verdens biskopper sammen med paven (og aldrig uden ham) finde frem til fælles formuleringer af det, Jesus Kristus har åbenbaret, og forkynde det som værende bindende for hele kirken. *Dogmer* kan derudover defineres af paven alene, når han taler *ex cathedra*, dvs. som kirkens øverste læremyndighed (jf. Luk 22,32). Sådanne ufejlbare afgørelser gælder dog kun tro og moral. Det betyder, at

hvis paven f.eks. fordømmer krigen mod Irak, så taler han ikke som ufejlbar, og hans mening er derfor ikke bindende for andre katolikker. Dog taler han som åndelig leder, og dermed høres hans stemme af mange mennesker.

Kardinal

En kardinal er udnævnt af paven og er enten biskop i et bispedømme eller også ansat ved kurien i Rom. Den romerske kurie er forvaltningen, som paven benytter sig af i sin ledelse af verdenskirken. En kardinal er medlem af kardinalkollegiet, som er kirkens højeste rådgivende forsamling. Efter pavens død samles kardinalerne i en lukket forsamling, kaldet konklave, og vælger den nye pave. Deres valgret ophører, når de er 80, men ikke deres valgbarhed. Kardinalens dragt er rød.

Dalmatica

En dalmatica er en liturgisk dragt, som diakonen bærer under gudstjenesten. Det er en klædedragt, som var almindelig i Dalmatien i slutningen af 2. århundrede.

Alba

En alba er den lange hvide klædning, som diakoner og præster bærer over deres almindelige tøj, når de udøver en liturgisk funktion. Også lægfolk, dvs. ikke viede personer, kan bære en alba, når de udøver en liturgisk tjeneste, f.eks. når de er lektorer i en menighed, kommuniuddelere eller ministranter.

Stola

En stola er et klædningsstykke som er det egentlige embedstegn på diakonens, præsternes og biskoppers vielser. Stolaen består af et langt stykke stof, som faktisk ligner et langt halstørklæde som bæres af præsten og biskoppen over begge skuldre, mens diakonen bæres det som et skærf over venstre skulder. Det bæres ofte over albaen og under messehagelen/dalmaticaen, men der findes også modeller, hvor der bæres oven på dette.

Messehagel

En messehagel er den yderste klædning, præsten bærer under eukaristien oven over albaen. Den er ofte dekoreret med religiøse motiver og symboler og findes i de forskellige liturgiske farver (grøn, hvid, rød eller violet).

Mitra

En mitra er den hovedbeklædning som bæres af paven, biskopperne og nogle abbeder under eukaristifejringen og andre gudstjenester. Den er deres embedstegn.

Cølibat

Ordet kommer fra det latinske *coelebs*, som betegner en *ugift person*. Der findes mange muligheder for at leve ugift, enten i et kloster, midt i det civile samfund eller som diakon, præst eller biskop. Sidstnævnte har efter den latinske ritus allerede ved diakonvielsen afgivet løfte om ugift stand. Gud kalder mennesker til at leve ugift, for at de helt kan vie sig

til hans tjeneste. Et menneske, som frivilligt vælger at leve ugift for Guds riges skyld, prøver at efterleve Jesu eksempel. Han var jo heller ikke gift. Det cølibatære liv er et synligt tegn for alle dem, der er døbt, at de bør leve i et totalt tilhørsforhold til Jesus Kristus.

Sakramentalier

Sakramentalier ligner sakramenter. De er både velsignelser og religiøse genstande, som er blevet indviet af kirken. Sådan bliver de til synlige tegn på kirkens forbøn og velsignelse. Sakramentalier er f.eks. vievand, som bruges i forbindelse med korsets tegn, indviede palmegrene (ofte buksbom) fra palmesøndag, påskelys fra påskenattens gudstjeneste, billeder, rosenkranse eller kors, som er blevet velsignet og dermed indviet.

De unerede kirker

Til *de unerede kirker* hører 16 forskellige grupper med ikke-latinsk ritus, som er blevet genforenet med Den katolske kirke. Deres gudstjenester fejres på græsk, oldkirkeslavisk, armensk m.m. De har også andre traditioner end den romersk katolske kirke, ved at de f.eks. vier gifte præster. Til *de unerede kirker* hører ca. 10 millioner troende.

Kirkeretten

er kirkens "lovbog", som er vedtaget af de autoriserede kirkelige myndigheder, dvs. paven evt. i samarbejde med et koncil. Kirkeretten gælder for alle, der er blevet døbt i den romersk-katolske kirke eller er blevet optaget i kirkens fulde fællesskab. Kirkeretten omhandler mange spørgsmål, f.eks. hvem der må modtage et sakramente, hvem der må gifte sig, hvilke opgaver præster og biskopper skal varetage m.m. Kirkeretten kaldes også for *Codex Iuris Canonici*. Den nuværende Codex er fra 1983 og gælder for den latinske del af den romersk-katolske kirke. De unerede orientalske kirker har deres egen kirkeret.

Apostolat

Med apostolat betegnes alle handlinger og gøremål, som kirken foretager sig for at udbrede Jesu forkyndelse på jorden. Alle døbte har del i apostolatet. Deres opgaver er forskellige, alt efter om de nu er præst, biskop eller ægtefælle; men deres kald er det samme: At udbrede det glade budskab om frelse.

Dogmer

Et dogme er en læresætning og hermed en ny formulering af kirkens tro, som bliver udtalt af paven personligt med apostolisk autoritet eller af et koncil. Et dogme er en måde at forklare den kristne tro på, - på en ny måde. Det er dermed den katolske kirkes tro og gælder dermed for alle katolikker.

Ægtevielsens sakramente

Alle mennesker har en biologisk far og mor, hvilket betyder, at deres liv er begyndt i et møde mellem to mennesker. I Bibelen kan vi læse:

Derfor forlader en mand sin far og mor og binder sig til sin hustru, og de bliver ét kød.

1 Mos 2,24

At videregive livet er vigtigt for menneskehedens fremtid. Derfor har mange kulturer værnet om familien og omgivet ægteskabet og familielivet med regler og traditioner. Katolikker tror, at menneskets længsel efter kærlighed grunder i Gud. Gud har skabt mennesket som mand og kvinde, for at de to skal blive et kærlighedsfællesskab. Han velsigner dem som par og giver dem en fælles opgave, nemlig at lade deres kærlighed blive frugtbar (1 Mos 1,26) ved at føde og opdrage deres børn og drage omsorg for de mennesker, de møder.

Gud har skabt mennesket af kærlighed og kaldt det til kærlighed. Det er blevet skabt i Guds billede. Derfor er mand og kvinde afbilleder af Gud (1 Mos 1,26). Kristne tror, at Gud er en treenig Gud. Det betyder, at han er et fællesskab mellem Faderen, Sønnen og Helligånden. I menneskers kærlighed afspejler eller genspejler sig derfor også Guds kærlighed. Guds trofaste og uigenkaldelige kærlighed er grunden til, at kærligheden mellem mand og kvinde også skal være trofast og bestandig.

Det katolske ægteskab er noget stort. I deres egen gensidige kærlighed skal manden og kvinden gøre Guds kærlighed synlig for deres medmennesker. De bør genspejle den kærlighed, Jesus har til menneskene. For det kristne ægteskab er en uløselig pagt i lighed med Jesu egen kærlighed til sin kirke.

Mænd, elsk jeres hustruer, ligesom Kristus har elsket kirken og givet sig hen for den.

Ef 5,25

Det katolske ægteskab er et sakramente. Ægteskabet bliver indgået ved en uløselig pagt, som parterne i fuld frihed siger "ja" til. Gennem dette ja giver de sig til hinanden. Ægteskabet står under Guds særlige beskyttelse. Gud selv siger ja til ægtefællernes gensidige kærlighed og velsigner den. Selv om ægtefællerne skulle have svært ved at holde fast i deres gensidige kærlighed, så holder Gud fast ved sin velsignelse. Han hjælper ægtefællerne til at holde fast ved kærligheden, tilgive hinanden og prøve på en frisk, selv om det kan være svært for nogen.

Derfor er det katolske ægteskab ikke alene en gave, men også en opgave. Ægtefællerne må forberede sig til deres liv som ægtefæller. Hvis en katolik vil giftes i kirken, må parret aftale tid med præsten. Præsten vil herefter undersøge, om en kirkelig vielse overhovedet er mulig. Hvis en af de to allerede har været gift før, kan de ikke blive gift igen. Selvfølgelig kan de stadigvæk blive borgerligt gift på rådhuset; men en borgerlig vielse er ikke et sakramente for en katolik. Et tidligere ægteskab er derfor en hindring for indgåelsen af et nyt ægteskab, fordi en eller begge parter er bundet til ægteskabet med den tidligere partner. Dermed er vedkommende ikke fri til at gifte sig igen.

Det samme gør sig gældende, hvis en af parterne ikke har den samme forståelse som den katolske kirke af selve det katolske ægteskab. Det katolske ægteskab bygger på livsfællesskab, at man lever tro over for sin partner og siger ja til de børn, man får. Kan man ikke sige ja til dette, og har man dermed ikke den samme forståelse, så er det heller ikke ærligt at indgå ægteskab i kirken. Sammen med præsten (og nogle gange også med andre brudepar) forbereder de kommende ægtefæller sig til ægtevielsen. Ofte forbereder ægtefællerne deres vielse ved selv at vælge tekster, sange og udsmykke kirken.

En ægtevielse kan foregå under en messe, men ofte indgås det i forbindelse med en ordets gudstjeneste. Efter prædikenen spørger præsten ægtefolkene, om de er parate til at indgå et kristent ægteskab. For en gyldig ægtevielse er det nemlig nødvendigt, at begge parter vælger hinanden i frihed og uden tvang. Dertil hører også, at de er villige til at leve monogamt (dvs. trofaste over for hinanden), samt at de er beredvillige til at modtage de børn, de måske vil få.

Efter velsignelsen af ringene slutter ægtefolkene deres ægtepagt med hinanden ved at sige:

N., jeg tager dig til hustru (ægtemand).
Jeg lover dig troskab i gode som i onde dage,
og jeg vil elske og ære dig,
indtil døden skiller os.

Derefter velsignes ringene, som partnerne sætter på hinandens ringfinger med følgende ord:

N., jeg giver dig denne ring som tegn på min kærlighed og troskab.
I Faderens og Sønnens og Helligåndens navn.

Efter at ægtefællerne har sluttet ægtepagten med hinanden, stadfæster præsten denne i kirkens navn. Parret giver hinanden hånden, og præsten erklærer:

Det ægteskab, som I nu har indgået, stadfæster jeg og erklærer for gyldigt i Guds og Kirkens navn. Og de, som er her til stede, tages til vidne på, at denne pagt er gyldigt indgået. "Hvad Gud har sammenføjet, må mennesker ikke adskille."

Gudstjenesten slutter med en takkebøn for ægteskabets gave og en bøn om bistand og velsignelse for de nygifte. Efter forbønnerne forsætter eukaristifejringen.

Hvad nu, hvis ægteskabet mislykkes?

Den katolske kirke kender ikke til skilsmisse. Den holder fast ved Jesu ord: Hvad Gud har sammenføjet, må mennesker ikke adskille. Men det sker jo, at ægtefæller går fra hinanden, hvis deres samliv er blevet umuligt. I et sådant tilfælde er det dog umuligt at indgå et nyt ægteskab, så længe en af ægtefællerne endnu lever. Adskilt levende ægtefæller kan dog

tillades at deltage i menighedens fejring af sakramenterne, så længe de respekterer de bestående ægtebånd, også selv om samlivet er ophørt.

Derudover findes der den mulighed, at *Den kirkelige Domstol* undersøger, om et ægteskab er gyldigt eller ugyldigt. Erklærer Den kirkelige Domstol et katolsk ægteskab for ugyldigt, står det begge parter frit for at gifte sig igen. Men en ugyldighedserklæring er i katolske øjne ikke en skilsmisse, derimod en erkendelse af, at det pågældende ægteskab slet ikke har eksisteret i Kirkens øjne. Nogle af grundene til at kunne erklære et ægteskab for ugyldigt er f.eks., at en eller begge partnere ikke har eller havde den samme forståelse af et katolsk ægteskab som kirken, at de var umodne ved indgåelsen af ægteskabet, eller at en af dem ikke har kunnet leve monogamt, fordi vedkommende f.eks. lider af en sygeligt øget kønsdrift og derfor ikke kan leve seksuelt afholdende.

Faktabokse

Et borgerligt ægteskab

er et ægteskabeligt forhold, som er indgået foran de borgerlige myndigheder. Men siden 1500-tallet kræves af katolikker, at ægteskabets indgås over for en præst eller diakon, og normalt i en kirke. I nogle lande (Tyskland, Frankrig m.fl.) påbyder den civile lovgivning, at ægtefællerne har indgået et borgerligt ægteskab før den kirkelige vielse.

Blandet ægteskab

er et ægteskab mellem en katolik og en ikke-katolik.

Hvordan bedømmer Luther et ægteskab?

Luther mener ikke, at ægteskabet er et sakramente. Derfor er det ikke afgørende, hvor det er indgået, hvis blot det er gyldigt i borgerlig forstand. Den katolske kirke anser derimod også et ikke-katolsk ægteskab indgået mellem to døbte, der lover hinanden livsvarigt fællesskab og troskab, for et sakramente.

Den kirkelige domstol

Den kirkelige domstol udøver på biskoppens vegne den dømmende myndighed i kirkelige forhold. I praksis afgør den især sager vedr. ægteskabets kirkelige gyldighed. Sidste appelinstans er den øverste kirkelige domstol *Sacra Romana Rota*, der har sit sæde i Vatikanet i Rom. Den blev oprettet o. 1200 og behandler især sager vedrørende ægteskabets gyldighed.

Klosterlivet

Også i Danmark kan man i bybilledet i nogle byer møde ordensfolk, som går i deres ordensdragter. Det er et uvant syn for mange. For hvad driver et menneske til at leve et liv i et fællesskab, hvor man beder og arbejder og lover at leve lydigt, fattigt og kysk? Hvis et menneske ønsker at leve et klosterliv, sker det på grundlag af en indre appel fra Gud. Den almindelige betegnelse for denne appel, som aldrig er tvingende, men kræver menneskets frie tilsagn, er "kald". I dette tilfælde taler vi om et ordenskald; men i Den katolske Kirke taler man med lige så stor overbevisning også om andre kald, f.eks. kaldet til ægteskab, til at engagere sig i samfundet eller til at leve som præst. Kaldet til et liv i kloster drejer sig således om et ligeværdigt kald. Med disse kald menes altså bare forskellige veje gennem livet.

Hvordan kan man opdage sit kald? Hører man en røst fra himmelen?

Et kald vokser stille og roligt. Det kan ske gennem de personer, et menneske møder på sin vej, gennem bøn og/eller samtale. På et eller andet tidspunkt vil et sådant menneske føle sig tiltrukket af klosterlivet og spørge, om det er den rette vej. Sammen med de søstre eller brødre, der nu tages kontakt til, vil det i bøn og i fællesskabets midte spørge sig selv, om det også er i stand til at leve dette liv.

Den normale vej er en prøvetid på $\frac{1}{2}$ -1 år, som kaldes postulat. Her bor postulanten i klosterets fællesskab og deltager i dets liv, men bærer stadigvæk sit eget tøj. Først som novice bliver man iklædt ordensdragten og bærer den fra den dag. Nu kan alle, også på det ydre, se, at dette menneske tilhører fællesskabet. Efter yderligere 1-2 års noviciat aflægges de første løfter på tid, som siden (normalt efter 3 år), efterfølges af løfter på livstid. Disse kaldes for evige løfter.

Rødderne til klosterlivet går langt tilbage. Faktisk ligger de i evangeliet. I evangeliet tales for første gang om de såkaldte evangeliske råd: fattigdom, lydighed og kyskhed. Disse værdier spores her og i den øvrige nytestamentlige litteratur. Forbilledet for klosterlivet er altså Jesus Kristus selv, som var helt engageret i sin tjeneste for Guds riges skyld. På samme måde ønsker klosterfolk at give sig helt hen til Jesus Kristus og tjene ham i andre mennesker. Jesus levede som ugift, og derfor ønsker klosterfolk også at leve ugift. Jesus var lydig over for sin himmelske Fader. Derfor ønsker klosterfolk også at være lydige over for Guds stemme og det fællesskab, de tilhører. Jesus levede som fattig og i tillid til sin himmelske Fader. På samme måde ønsker klosterfolk at leve et enkelt og nøjsomt liv og stole på Guds forsyn.

Klosterlivet er lige så mangfoldigt som alle de kald, Gud har lagt i forskellige menneskers hjerter. Det udviklede sig især, efter at kirken var blevet statskirke under kejser Konstantin den Store. Dengang blev mange kristne, uden at de havde valgt det i deres inderste. Man kunne ikke længere blive martyr ved at dø for sin tro. Derfor søgte mange efter en mulighed for at kunne aflægge vidnesbyrd om deres tro gennem en bestemt livsform. Under ledelse af Antonius af Egypten (†356) og andre drog kristne ud i den egyptiske ørken for at leve et

nøjsomt liv i bøn og arbejde. Der fandtes på den tid en del eremitter (eneboere); men efterhånden sluttede de sig sammen i små fællesskaber.

Augustinus (†430) og Benedikt af Nursia (†550) satte deres præg på klosterlivet, og mange andre fulgte efter dem, såsom Frans af Assisi, Dominicus, Teresa af Ávila og Ignatius af Loyola for bare at nævne nogle få. Dette viser, at klosterlivet ikke er opstået én gang for alle. Mange fællesskaber er et svar på et konkret behov i samfundet, f.eks. underviser nogle piger i lande, hvor ingen synes, det er nødvendigt. Andre plejer syge eller arbejder i slumkvarterer, hvor ingen anden vil være.

Dette ses også tydeligt af udviklingen i de seneste år. Efter Det andet Vatikankoncil har alle klosterfællesskaber gennemtænkt deres grundlag og kald på ny. Meget er blevet fornyet. Mange ordenshuse, som ofte havde et stort hospital eller en skole under samme tag, eksisterer med få undtagelser ikke længere. I dag bor en del ordenssøstre og -brødre i små lejligheder og små grupper og har et udadrettet arbejde. De forsøger at dele livets vilkår med almindelige mennesker af i dag og være gode naboer i nærmiljøet.

Det ville sprænge de givne rammer, hvis jeg skulle komme ind på de forskellige ordensfællesskaber i denne bog. Derfor vil jeg blot gøre opmærksom på, at der i store træk findes tre slags klostre.

Der findes for det første de klostre, som lever efter den til alle tider gyldige klostermodel, hvor både bøn og arbejde foregår inden for klosterets grund, og hvor stilhed, ensomhed og bøn præger dagligdagen.

For det andet findes der de klosterfællesskaber, som nok deler den særlige klosterlige livsform, men har et almindeligt arbejde som lærer, pædagog eller noget andet. De samles dog stadig til fælles bøn i kirken og fejrer den hellige messe i fællesskabet. Disse fællesskaber kaldes normalt "kommuniteter", "ordensfællesskaber". "Kommunitet" er latinsk og betyder "fællesskab".

En tredje gruppe har valgt at leve som almindelige mennesker. De har endda givet afkald på en fælles ordensdragt, men går klædt som almindelige mennesker gør. Det har de gjort, fordi de ønsker, at deres medlemmer ikke skal skille sig ud fra samfundet. Men i 1600-tallets kirke og fremefter var der ikke plads for den slags, og først det Andet Vatikankoncil banede vejen for udformningen af disse tanker.

Enhver katolik kan i dag blive medlem af et ordenssamfund uden dog at gå i kloster. Efter en prøvetid kan vedkommende nemlig søge optagelse i den såkaldte "tredje orden", lægmandsgrenen, som står for et åndeligt tilhørsforhold til et bestemt kloster eller ordensfællesskab. Mange mennesker søger i dag et åndeligt ståsted og fællesskab og ønsker inspiration for deres liv i arbejde og familie og har derfor tilsluttet sig et af disse ordensfællesskaber for sammen med dem at leve ud fra evangeliets ånd.

Faktabokse

Orden

En orden er et samfund eller en sammenslutning af mænd eller kvinder, som er godkendt af de kirkelige myndigheder. Medlemmerne aflægger som regel løfter om fattigdom, lydighed og ugift stand.

Ordenskongregation

En ordenskongregation (kongregation = forsamling) er et religiøst fællesskab af mænd eller kvinder, som sædvanligvis ikke har korbøn. Kongregationerne begyndte at opstå i 1600-tallet og er mere udadrettede i deres arbejde end munkeordnerne.

Munke/nonner

Ordene "munk/nonne" kommer hhv. af græsk "monakhos", dvs. *en, der lever alene*, og latin "nonna", opr. *moder*, men senere *en kvinde, der har aflagt klosterløfte*. Oprindeligt var "monakhos" betegnelsen for en eneboer; men allerede i de første århundreder sluttede mænd og kvinder sig sammen i klostrene for at leve et liv i fattigdom, kyskhed, og lydighed under en regel og med fælles bøn. I dag betegner "munk eller nonne" teknisk set ordensmænd og -kvinder i de traditionelle klostre, f.eks. benediktinere, cisterciensere, karmeliter m.fl.

Novice

En novice er en person, som gennemgår en prøvetid (noviciat) på ca. 2 år før den første løfteaflæggelse i et kloster.

Postulant

Ordet kommer fra latin "postulo", *fordrer, ansøger*. En postulant er en person, som søger optagelse i en orden, og som er i færd med sin indledende prøvetid før noviciatet.

Ora et labora

Er latin og oversættes: *Bed og arbejd!* Det er Benedikt af Nursias sammenfatning af de to områder, som if. Benedikts regel skal opfylde munkenes tilværelse, nemlig det liturgiske liv (korbønnen) og arbejde, gerne et fysisk arbejde.

Korbøn

Korbønnen er ordensfolks fælles bøn, som bliver bedt i kirkens kor. Her forsamler klosterfællesskabet sig flere gange i løbet af dagen og nogle steder også om natten for at bede sammen.

Jomfru Maria

De fleste mennesker forbinder Mariafromheden og rosenkransbønnen med den katolske tro. Og det er rigtigt, at Maria spiller en væsentlig rolle i den katolske kirke. Grunden hertil er følgende: Jomfru Maria var en ung jødisk pige, som blev kaldt til en helt speciel opgave. Derfor fik hun også en særlig plads i Guds plan. Men derfor blev hun dog ikke guddommelig. Katolikker tilbeder derfor ikke Maria, som de tilbeder Gud. Men de beder Maria om hendes forbøn hos Gud.

Hvordan er dette muligt? På en måde er troen på, at Maria kan gå i forbøn for os, også et tegn på, at kirken er et fællesskab. I kirken beder vi mennesker for hinanden, og vi hjælper hinanden til at komme Jesus nærmere. Som katolikker tror vi også, at Maria og helgenerne kan hjælpe os med det.

Men lad os nu se lidt nærmere på det. En kendt katolsk bøn er "Hil dig Maria".

Hil dig, Maria,
fuld af nåde!
Herren er med dig!
Velsignet er du iblandt kvinder,
og velsignet er dit livs frugt,
JESUS.
Hellige Maria, Guds moder!
Bed for os syndere,
Nu og i vor dødstime.
Amen.

Denne kendte bøn begynder med englen Gabriels ord til Maria. Gabriel blev sendt til Nazaret og hilste på Maria, som dengang var en ung pige omkring 13-15 år. "Herren er med dig, du benådede!" (Luk 1,28). Efter at Maria havde sagt ja til at blive Jesu mor, drog hun til sin slægtning Elisabeth. Også Elisabeth ventede et barn, selv om hun allerede var højt oppe i årene. Maria kom og hjalp Elisabeth, indtil hun fødte Johannes Døbereren. Da de to gravide kvinder mødtes, råbte Elisabeth under Helligåndens indskydelse:

"Velsignet er du blandt kvinder, og velsignet dit livs frugt!" (Luk 1,42). Elisabeths ord danner det andet led i bønne "Hil dig Maria". På en måde kan man derfor godt sige, at Elisabeth er den første, der ærer Maria. Og Gud er indforstået med det, for Elisabeth siger det under indflydelse af Helligånden, hvilket vi kan læse i selve beretningen. Maria kan prises, fordi hun har sagt ja til Gud og været villig til at medvirke i Guds plan. Derfor er hun et forbillede også for os. På samme måde som Maria kan vi stille os til rådighed for Gud.

I midten af bønne står navnet Jesus. Han er det barn, Maria fødte. Jesus betyder: Gud frelser. Da englen Gabriel var hos Maria, sagde han, at hun skulle kalde sin søn Jesus (Luk 1,31). For katolikker er bønne "Hil dig Maria" derfor først og fremmest en Jesusbøn. Jesus er midtpunktet i denne bøn.

Tiltalen "Hellige Maria, Guds moder" sammenfatter det Bibelen siger om Maria. For at kunne bede denne sidste del af bønnen er det nødvendigt, at vi ved og erkender, at vi som mennesker igen og igen falder og fejler. Synden adskiller os fra Gud og ødelægger også vort forhold til andre. For os mennesker findes der to tidspunkter, som er af gørende betydning, dels det nuværende øjeblik, for her og nu kan vi på ny vælge Gud, og dels vor dødstime, hvor vi skal møde ham ansigt til ansigt. Katolikker tror, at Maria er den, som sammen med sin søn Jesus går i forbøn for os.

Allerede i vor hverdag går vi i forbøn for hinanden. Det kan sagtens være, at en ven på den måde taler vor sag og lægger et godt ord ind for os. Katolikker tror ikke, at denne omsorg holder op ved døden. Jesus er opstået fra de døde, og han lever. Hvis vi tror på ham, får vi del i hans opstandelse og det evige liv. Derfor sætter døden heller ikke en grænse for vor (for)bøn.

Med denne afsluttende bøn beder katolikker Maria om hjælp til at vælge Jesus i det nuværende øjeblik samt i døden.

Fortællingen om brylluppet i Kana (Joh 2,1-12) kan hjælpe os til at forstå, hvilken opgave Maria har. Maria siger, da tjenerne ikke har mere vin: "Gør, hvad som helst han siger til jer." Hun peger på Jesus. Det gør hun stadigvæk. Hun opfordrer alle dem, der tror på Jesus, til at gøre, hvad Jesus siger. Dermed er Maria intet andet end en vejviser til Jesus. Jesus er altid centrum og udgangspunkt for hele kirkens liv og tro.

Den katolske Kirke har fire Mariadogmer. Et dogme er en læresætning og en ny formulering af en gammel tro. Et dogme er forpligtende for hele Den katolske Kirke. Et dogme vil aldrig kunne tilføje noget nyt til troen, men har til opgave at værne om troen og formulere den på en ny måde, sådan at den kan forstås i dag. Samtidig vil mange dogmer også tage stilling til spørgsmål, problemer og angreb på troen, som er oppe i tiden. Et dogme kan fremsættes af paven (ex cathedra) eller af et økumenisk koncil.

For den katolske kirke er der fire udsagn om Maria, som er væsentlige for troen.

1. Maria er Guds moder.
2. Maria har født Jesus som jomfru.
3. Maria er blevet født uden arvesynd.
4. Maria er allerede nu med både legeme og sjæl i himmelen.

De to første udsagn findes direkte i Det nye Testamente. Også de to sidste har deres grundlag i Bibelen; men de kan kun forstås ved nærmere eftertanke.

Hvert af de fire udsagn fejres på en speciel festdag.

- Festen for Maria Guds Moder (1. januar).
- Herrens bebudelse (25. marts).
- Festen for Marias uplettede undfangelse (8. december).
- Marias optagelse i Himmelen (15. august).

Disse fire udsagn kan man også finde i "Hil dig Maria".

1. Maria er Guds moder

I bønnen *Hil dig Maria* beder vi Maria om hendes forbøn: "Hellige Maria, Guds moder". Her tænker vi på det første dogme, som siger, at Maria er Guds moder. Alt, hvad vi siger om Maria, har dybest set noget med Jesus at gøre. Netop fordi Jesus er Guds søn, får Maria også titlen "Guds moder". Evangelisterne Matthæus og Lukas beretter om, at Maria har født Jesus. Men dette barn i krybben var ikke et helt almindeligt barn. Jesus er både Gud og menneske. Maria kaldes derfor også "Guds moder". Dette siger ikke noget om Maria, men om Jesus. Han er Guds Søn. Maria er imidlertid ikke en gudinde, men et menneske som os alle. Det specielle er, at Gud har kaldt hende til en helt speciel opgave. Mens Jesus hang på korset, betroede han sin discipel Johannes til Maria. Ligeledes bad han Johannes om at tage sig af Maria. I den katolske tradition har man derfor altid sagt, at Maria er blevet en slags moder for alle dem, der tror på Jesus, fordi hun har født ham (Joh 19,26-27). I dåben er vi alle blevet Guds børn. Og Maria hjælper os ligesom en moder til at leve som Guds børn.

2. Maria har født Jesus som jomfru.

Netop fordi Maria skulle blive Jesu mor, var Gud hos hende på en helt særlig måde. Dette husker katolikker på, når de beder "Herren er med dig." Evangelisterne Matthæus og Lukas bevidner begge, at Maria undfangede Jesus, ved at Helligånden kom over hende. Jesus havde altså ikke en biologisk eller menneskelig fader. Der er ingen grund til at tvivle på evangelisternes udsagn. Hvis Jesus bare havde været en from jøde og et godt menneske, så ville han ikke kunne leve også i dag. Men Jesus er Guds søn, og han lever. Var han ikke Guds søn (som hans fødsel beretter om), så ville vi heller ikke kunne møde ham som den opstandne i dag.

Kan man overhovedet tro på, at Jesus blev født af en jomfru, vil nogle måske spørge? Jomfrufødselen er en prøve på vor tro. Tror vi virkelig på, at Gud kan vise os mennesker uventede ting? Er det umulige muligt for Gud? Jomfrufødselen er også et tegn på, at det er Guds gave at frelse mennesker. Vi bliver frelst, fordi Gud elsker os, og ikke fordi vi fortjener det. Det er Guds gave til os.

Derfor er Jomfru Maria også et forbillede i tro. Hun var et menneske, som havde mod til at tiltro Gud det umulige. Katolikker tror, at Maria hele sit liv forblev jomfru. Når der i Det nye Testamente tales om Jesu "brødre og søstre", så kan disse ord bruges både om biologiske brødre og søstre, men også om kusiner og fætre. I Kina omtaler man den dag i dag fætre og kusiner som "brødre" og "søstre".

3. Maria er blevet født uden arvesynd.

Katolikker tror, at Maria blev født uden arvesynd. Dermed menes, at Maria blev fyldt med Guds kærlighed og nåde på en sådan måde, at Jesu kærlighed og frelse allerede forud virkede i hende. Det er af nåde og med henblik på hendes opgave som Jesu mor, at hun blev bevaret for arvesynden.

Maria havde frihed til at vælge Gud eller fravælge ham, ligesom de første mennesker havde friheden til at sige ja til Gud eller vende sig fra ham.

Men hvad er arvesynden?

I 1 Mos 3 kan vi læse om syndefaldet, hvor de første mennesker, som var elsket af Gud, ikke kunne holde ud at være "nøgne" over for Gud, da de havde overtrådt hans bud og vendt sig fra ham. Ved at vælge ulydigheden vinder den onde magt over mennesket. Den onde er Guds modstander. Nu er livet blevet præget af synden, dvs. døden. Det er det, kirken mener, når den taler om arvesynden. Denne tilbøjelighed til at vælge det onde hører fra syndefaldet med til menneskets natur. Med synden kom døden ind i verden. Fra syndefaldet har mennesket en tilbøjelighed til det onde og dermed også til egoisme. Synden har svækket dets beslutsomhed til at vælge det gode.

Dette kan f.eks. tit ses hos børn og forældre. Mange børn og unge vil gerne gøre det bedre end deres forældre. De er utilfredse med, at forældrene handler på en bestemt måde, f.eks. at de hurtigt bliver hidsige eller ikke har tid nok til deres barn. Men ofte oplever børnene, når de så selv bliver forældre, at det ikke er nok med at ville gøre det bedre. Ofte er det svært at gøre det bedre end forældrene, og de opdager, at de bliver lige så hidsige eller er alt for stressede til at kunne give deres barn den tid, det har brug for.

Men katolikker mener ikke, at mennesket i bund og grund er dårligt. Tværtimod. Det er godt, fordi det er skabt og elsket af Gud. Men synden har svækket det og gjort det sårbart. Tænk på et spejl, som falder på gulvet. Det har fået en revne, og billedet er ikke længere helt klart og tydeligt. Men spejlet kan alligevel stadig bruges. Sådan er det også med mennesket. Det er blevet såret af synden; men på trods af dette kan det gennem sit liv pege på Guds omsorg og kærlighed.

Gud ønsker derimod at befri mennesker fra syndens magt. Marias andel i dette er, at hun sagde ja til at blive Jesu mor. Da Maria var bevaret fra arvesyndens følger, kunne hun helhjertet sige Ja til Guds plan. Hun sagde "Ja" uden forbehold, fordi hendes tro og tillid til Gud var så stor. Hun sagde ja, uden helt at kunne forstå, hvad hun gik ind på. Netop derfor er hun et forbillede for os andre til også at sige "Ja" når Gud beder os om en opgave, uden at vi kender konsekvenserne. Eva forplumrede Guds plan og var ulydig, selv om hun havde friheden til at sige "ja" til Guds plan. Maria derimod samarbejdede med Gud, og derfor er hun blevet et forbillede for os alle. Hun kunne sige ja til Guds plan, og det af hele hjertet, fordi hun ikke var blevet smittet af (arve)synden.

Gud har med henblik på Jesu frelsesgerning og død på korset bevaret Maria på forhånd for al synd. Han gjorde det for at forberede Maria til hendes opgave og berede en værdig "bolig" til sin søn. I hende er Guds drøm om en hel verden blevet til virkelighed. Alle mennesker er kaldet til at blive det, som Maria er: frelste mennesker, hvor frelsen omfatter hele menneskets person og eksistens.

4. Maria er allerede nu med både legeme og sjæl i himmelen.

"Hellige Maria ... Bed for os syndere ...". Sådan afsluttes bønnen *Hil dig Maria*. Maria kan gå i forbøn for os, fordi hun er blevet optaget i himmelen. Maria og helgenerne kan påkaldes, fordi de allerede er fuldendte og er kommet til Gud. De lever hos Gud. Her knytter den katolske kirke sig til den jødiske tro, som lovpriste både Abraham, Isak og Jakob, mens de priste Guds navn. Jesus selv siger:

"Han er ikke Gud for døde, men for levende" (Mark 12, 27).

Maria er optaget i himmelen med både legeme og sjæl, fordi mennesket er en enhed af legeme og sjæl. Også vort legeme har med Gud at gøre. Jesus, Guds Søn, blev endda menneske og tog menneskets legeme på sig. Jesus kom ikke for at frelse menneskets sjæl, men mennesket som person, bestående af legeme og sjæl. Jesus selv opstod med sit legeme fra døden. Derfor tror katolikker på legemets opstandelse.

Maria har sagt ja med hele sin person til Gud. Derfor har Gud også med hele sin person sagt ja til Maria.

Han skænkede hende derfor, da hun døde, at hun blev optaget i himmelen med både legeme og sjæl.

Derfor er Maria for os et håbets tegn. At Maria allerede nu lever hos Gud er et løfte til os, der tror på Jesus, at også vi en dag må leve sammen med Gud, både med legeme og sjæl. Vort legeme, som skal have del i opstandelsen (dog uden at vi i dag kan vide, hvordan dette vil ske), skal beskyttes og bevares i dette liv. Vi bør derfor værne om vort legeme og behandle vor krop på en god måde ved at spise sundt, sove nok, stress af, holde os i form og klæde os på en fornuftig måde.

Faktabokse

Dogme

Dogme kommer af græsk *dogma*, som kan oversættes med *læresætning* el. *trossætning*. Dermed menes en for hele kirken forpligtende nyformulering af troen. Det er forpligtende for hele kirken. Dogmer er derfor ikke noget nyt, men værner om den oprindelige, apostoliske tro. Men de er ofte et svar på enten problemer eller angreb på troen, som er oppe i tiden, samt et udtryk for en afsluttet refleksion over troen. Et dogme kan fremsættes af paven personligt - det kaldes for *ex cathedra* - eller af et koncil. Kirkens højeste læreembede er nemlig efter katolsk opfattelse beskyttet mod vildfarelser.

Arvesynden

Arvesynden er ikke en personligt begået synd, men et fællesmenneskeligt grundvilkår, som kendetegner ethvert menneske. Jesus har sonet arvesynden ved at dø på korset for vor skyld. Gennem dåben får vi del i den frelse, han tilbyder.

Majandagt

En majandagt er en Maria-andagt, som bliver afholdt i maj måned, hvor mange katolikker minder Jomfru Maria. Denne andagtsform går tilbage til 1500-tallet.

Rosenkransen

En rosenkrans er en bedesnor med større og mindre kugler eller perler. Bedesnoren består af et krucifiks efterfulgt af fire kugler, hvorefter følger en stor kugle. Selve "kransen" består af 5 x 10 kugler (5 dekader), hver dekade adskilt vha. en stor kugle. Idet man lader dem glide gennem hånden én for én, bedes ved større kugler et *Fader Vor*, ved mindre et *Hil dig Maria*. De enkelte bønner kan sammenlignes med *roser*, der åbner sig til Guds eller Jomfru Marias ære.

Rosenkransbønnen er en bibelsk bøn, hvor den bedende betragter Jesu og Marias liv. Alle ord samler sig om navnet Jesus. Det efterfølgende mysterium (se nedenfor, f.eks. "som blev døbt i Jordan") hjælper os til at betragte evangeliernes budskab. Derfor kan rosenkransbønnen være med til at forkynde evangeliets budskab for mennesker: Jesus, Guds søn, bliver menneske, forkynder budskabet om Guds rige, lider for vor skyld, dør og opstår fra de døde. Han farer op til himlen og sender Helligånden til at styrke sin kirke. Ved at betragte disse hændelser fra Jesu liv styrkes vor tro. Gentagelsen af bønnerne samler tankerne. Ordenes gentagelse er blevet sammenlignet med bølgeslagene på stranden eller kildens uafbrudte strømmen. Ligesom bølgerne (eller vandet) altid er det samme, så er de dog alligevel også nye. Det samme gør sig gældende for gentagelsen af *Hil dig Maria* og *Fader Vor* ved rosenkransbønnen.

I Det nye Testamente opfordres vi til at bede uafsladeligt.

Vær altid glade,
bed uophørligt,
sig tak under alle forhold; for dette er Guds vilje med jer i Kristus Jesus.
1 Thess 5,16ff.

Dette kan være vanskeligt i den travle hverdag, vi lever i. Rosenkransbønnen behøver dog ikke en stor forberedelse. Den kan bedes overalt, mens vi står og venter på en bus, sidder i et tog eller går en tur i skoven.

Rosenkransen nævnes første gang omkring år 1200; men skikken med at bede et bestemt antal Hil dig Maria'er var opstået allerede før. Fra det 14. til det 15. århundrede tilføjede de bedende selv deres egne bønner efter Jesu navn. Den anden halvdel, som vi kender den i dag, blev først i 1568 godkendt ved, at den blev optaget i det romerske breviar (bønnebog).

Rosenkransen har fire forskellige meditationstemaer, som er glædens, lysets, smertens og herlighedens mysterier. De egner sig både til at blive bedt alene eller i en gruppe.

Rosenkransen bedes på følgende måde:

Hver perle samt korset har sin egen bøn. Under bønnen lader man perlerne glide mellem fingrene, mens man beder den tilhørende bøn.

Begynd med korstegnet.

På korset bedes trosbekendelsen.

På de store perler bedes *Fader Vor*.

På de små perler bedes *Hil dig Maria*.

Efter navnet Jesus tilføjer man ved de tre første perler:

1. som forøge vor tro.
2. som styrke vort håb.
3. som opflamme vor kærlighed.

Denne indledning afsluttes med *Ære være Faderen*, som er den eneste bøn, der ikke har sin egen perle.

Rosenkransen består herefter af fem led, hver med én stor perle og ti små perler. Også her gælder, at den store perle symboliserer *Fader Vor*, mens man på de ti små perler beder *Hil dig Maria* med den efterfølgende tilføjelse ved de enkelte mysterier.

Glædens mysterier:

Jesus,

- som du undfangede ved Helligånden.
- som du bar ved dit besøg hos Elisabeth.
- som du fødte i stalden i Betlehem.
- som du ofrede i templet.
- som du genfandt i templet.

Lysets mysterier:

Jesus,

- som blev døbt i Jordan.
- som forvandlede vand til vin i Kana.
- som forkyndte Guds rige.
- som blev forklaret på bjerget.
- som indstiftede Eukaristien.

Smertens mysterier:

Jesus,

- som svedte blod for os.
- som blev hudstrøget for os.
- som blev kronet med torne for os.
- som bar det tunge kors for os.
- som blev korsfæstet for os.

Herlighedens mysterier:

Jesus,

- som opstod fra de døde.
- som opfor til Himlen.
- som nedsendte Helligånden.
- som optog dig i Himlen.

- som kronede dig i Himlen.

Faktaboks

Mysterium

Ordet kommer fra græsk "mystērion", hemmelighed, hemmelig lære, især i religionssager. I kristen sammenhæng er det en trossandhed, hvis forståelse unddrager sig menneskets fatteevne, som f.eks. Jesu fødsel som Guds og Marias søn eller Gud som Treenighed.

Helgener

Her kommer så en gennemgang af de meget specielle mennesker som får titlen helgener i den Katolske kirke. Dette er en for mange udenforstående meget "katolsk" ting, som kan være svær at forholde sig til. Så udover en generel forklaring af fænomenet, så bliver der til sidst også tegnet et portræt af danske helgener.

Paulus kalder alle kristne for hellige (jf. Kol 1,2). Hurtigt blev hellighed en betegnelse for mennesker, som havde levet særlig forbilledigt. På grund af deres tro og liv blev disse ligesom apostlene og evangelisterne forbilleder for andre kristne. På en måde gør helgener det, vi ofte ikke gør og de undlader det vi gør.

Allerede i det 2. kristne århundrede ærede man helgenerne. I begyndelsen var det især martyrerne - dem der havde aflagt vidnesbyrd om deres tro ved at lide døden - som man holdt i ære, og hvis forbøn man bad om. En sådan martyrs dødsdag blev fejret ved en gudstjeneste ved vedkommendes grav, hvor man bad om den afdødes forbøn. Allerede i 156 e. Kr. skrev den kristne menighed fra Smyrna, der havde mistet sin biskop Polykarp ved dennes martyrdød:

"Kristus tilbeder vi, fordi han er Guds søn. Martyrerne elsker vi som Herrens disciple og efterfølgere."

Skikken at fejre gudstjeneste over en martyrs grav, og om hvis forbøn man bad, lever også i dag. For i de fleste katolske kirkers altre har man stadigvæk en relikviegrav. Det vil sige, at der i alteret er indmuret en relikvie af eller fra en helgen. Det kan være en knogle af en helgen eller et stykke tøj, som vedkommende har haft på. Efter at kristendommen var blevet statsreligion i 313 e. Kr., led kristne ikke længere martyrdøden for deres tro. Man begyndte derfor også at påkalde de menneskers forbøn, som havde levet et efterlevelsseværdigt liv som kristne. Allerede apostlen Paulus opfordrede sine menighedsmedlemmer til at efterligne ham. Han sagde bl.a.:

Efterlign mig, brødre, og se hen til dem, der lever efter det forbillede, I har i os.

Fil 3,17

Den første ikke-martyr, som blev æret som helgen, var den hellige Martin af Tours, som døde 397. Han var romersk soldat, men lod sig alligevel døbe. Senere blev han præst og biskop. Legenden fortæller, at Martin en aften red gennem byens gader. Det var endnu før han blev

døbt og han var på det tidspunkt en ung officer. Det var en vinteraften, mørkt og bitterlig koldt. En isnende vind jog gennem gaderne, men det generede Martin slet ikke for han havde en tyk ulden officerskappe på. Pludselig fik han øje på en skikkelse, der sad og krøb sammen i en port. Det var en tigger. Han havde kun nogle tynde pjalter på, som slet ikke kunne holde vinden og kulden ude. Martin handlede med det samme. Han sprang af hesten, rev sin kappe af skulderen, greb sit sværd og delte kappen i to dele. Den ene lagde han om tiggeren og den anden behold han selv.

Næste nat drømte Martin om Jesus. Han havde den ene halvdel af Martins kappe på. Han sagde: Se, Martin som ikke er døbt har givet mig halvdelen af sin kappe, fordi jeg frøs. Nu har jeg fået varmen.

Beretningen fortæller, at Martin lod sig døbe pga. denne drøm.

Kristendommen blev mere og mere udbredt, både i nord, syd, øst og vest. Når et land blev kristent, blev de hedenske guder, som f.eks. kunne vogte over bjerge eller kilder, erstattet af helgener, som havde en bestemt funktion eller et bestemt kendetegn. Efter reformationen erklærede Tridentinerkoncilet (1545-1563), at det er godt at påkalde helgenernes forbøn. I kunsten blev helgenerne ofte afbildet med den genstand eller ting, som var kendetegnet for denne helgen, samt en helgenglorie, som omslutter hovedet. På den måde kunne man hurtigt genkende vedkommende. F.eks. bliver den hellige Antonius af Padova afbildet med Jesusbarnet på armen. Den hellige Clara af Assisi bliver ofte vist med en monstrans i hånden, og den hellige Terese af Jesusbarnet med et kors i armen, mens hun strør rosenblade.

Martyrer, som var knyttet til et bestemt sted, blev allerede fra 4. århundrede betegnet som skytshelgener. Bestemte håndværkerfag havde deres egne skytshelgener, og for enhver sygdom havde man en helgen, som man påkaldte om forbøn. De forskellige lande har også deres egne skytshelgener. F.eks. er Andreas skytshelgen for Skotland, Georg for England, Nikolaus for Rusland, og Knud og Ansgar for Danmark.

Fra 1584 finder vi det såkaldte Martyrologium Romanum, som var kirkens officielle martyrfortegnelse, med ca. 2.700 helgener, heraf 20 personer fra Det gamle Testamente. Mange blev fejret gennem en mindedag, selv om kun deres navne var kendt. Man vidste intet om deres liv og død.

Vatikankoncilet besluttede i 1964 kun at fejre de helgener, som virkelig har almen betydning for kirken. Den liturgiske kalender, som indeholder alle kirkelige mindedage og fester samt dagens læsninger fra Bibelen, blev derfor udformet på ny, så den er blevet meget enklere.

Målet med helgendyrkelsen er at efterligne disse i deres stræben efter Kristus. Helgenernes tro på og kærlighed til Kristus kan derfor inspirere andre mennesker. De er forbilleder, og sammen med de troende er de undervejs. De kan række en hjælpende hånd ud mod os og opmuntre os til større hengivenhed for Jesus Kristus. En moderne helgen, som de fleste kender, er moder Theresa af Calcutta, som tog sig af de fattigste i byen.

Faktabokse

Helgenkåring:

For at en person kan æres offentligt som helgen, skal vedkommende helgenkåres (kanoniseres). Dette er foregået på forskellig vis i kirkens historie. Jomfru Maria og apostlene samt evangelisterne blev alle anerkendt ved almindelig enighed. Det samme skete med de første martyrer, som blev spontant anerkendt og dyrket af de troende, der havde været vidner til deres lidelser. Senere var det den lokale biskop, der foretog en helgenkåring ved at tillade, at der blev afholdt en religiøs fest til ære for en afdød person. Ofte blev disse lokale fester efter nogen tid udstrakt til andre steder. Traditionen bredte sig således i hele kirken. Fra det tiende århundrede blev helgenkåringen i den Romersk katolske Kirke en sag for pavestolen i Rom. Man har her udviklet en formel helgenkårningsproces, hvor man undersøger vedkommendes liv.

Det er vigtigt at bemærke, at helgenkåring alene ikke gør et menneske til helgen, for også kanoniserede helgener har fejlet som mennesker og været syndere, der har haft brug for Gud. Der findes derudover en hel del ukanoniserede helgener, som kun Gud kender til. Et menneske bliver ikke helgenkåret, fordi det er mirakelmager eller har syner, men fordi det i sit daglige liv har levet på en sådan måde, at det har aflagt vidnesbyrd om Jesus Kristus. Dermed har det en forbilledlig funktion for andre kristne.

Helgendyrkelse:

En katolik kan bede en helgen om forbøn hos Gud og lade sig inspirere af den hellige persons kærlighed til Gud og mennesker og prøve at leve på samme måde.

Helgenlegender

Ordet legende (levnedsbeskrivelse) kommer af latin *legenda*, dvs. noget, der skal eller bør læses. En legende er ofte en fortælling om en helgen, som blev læst under kirkens tidebøn på helgenens festdag (dødsdag). Selv om disse legender mange gange ikke kan stå for en nærmere efterprøvning historisk set, så indeholder de som regel en kerne af sandhed, som fortæller os om Guds medvirken i vores liv eller disse menneskers liv.

Helgenlorie

Som tegn på helgenværdigheden tegnes en cirkel omkring den afbildede helgens hoved.

Portrætter af danske helgener

Ansgar

Ansgar blev født o. 801 i Nordfrankrig og voksede op i benediktinerklosteret Corbie, efter at hans mor var død. Her var han først elev og senere munk. Som tyveårig havde Ansgar et syn, som forandrede hans liv. En stemme sagde til ham: "Gå. Du vil komme tilbage som martyr." Dette syn glemte han aldrig. I 823 blev Ansgar sendt til datterklosteret Ny Corbie eller Corvey i Westfalen, hvor han virkede som lærer ved klosterscholen. Det syn, Ansgar havde som tyveårig, blev et par år senere til virkelighed, da den danske konge Harald Klak sammen med 400 følgesvende lod sig døbe i Jngelheim nær Mainz. Harald, der i 826 var blevet fordrevet fra Danmark, håbede nemlig gennem dåben at få den tyske kejsers støtte til at

genvinde sit rige. Kirken så her en mulighed for at missionere i Norden, som indtil da ikke havde været kristent. Derfor rejste Ansgar samme år sammen med Harald til Danmark, hvor han forkyndte budskabet om Jesus Kristus, Guds Søn. Men Harald Klaks forsøg på at genvinde tronen lykkedes ikke. Han måtte atter forlade landet, og det bevirkede også, at missionen i Danmark mislykkedes.

829 kom Ansgar derfor på opfordring af den svenske konge til Sverige, hvor han i Birka nær Stockholm grundlagde den første kristne kirke. Halvandet år senere vendte Ansgar tilbage til kejser Ludvig den Frommes hof, hvor han i 832 blev viet som den første biskop af Hamburg. Han rejste derefter til Rom, hvor paven udnævnte ham til legat for Skandinavien. I Hamborg grundlagde Ansgar med den tyske kejsers hjælp en skole og et kloster, og derefter begyndte han at virke i Hedeby (Slesvig). I 845, da vikingerne plyndrede Hamborg, måtte Ansgar også flygte. Samme år blev også missionsstationen i Sverige ødelagt. Både Sverige og Danmark vendte sig på ny mod de gamle guder. Derfor blev Ansgar i 847 udnævnt til ærkebiskop af Bremen, da han ikke længere kunne opholde sig i Hamborg. I Bremen byggede Ansgar et sygehus, frikøbte trælle og kæmpede mod slavehandelen.

I årene 852-53 genoptog Ansgar sin missionsvirksomhed i Danmark og Sverige. Her opnåede han i Sverige tilladelse til kristendommens uhindrede udbredelse, så han kunne lade opføre en kirke og ansætte en præst. Og i Danmark fik han bl.a. tilladelse til at bygge en kirke i Hedeby. I 854 fik kirken i Hedeby endog tilladelse til at ringe med klokkerne, "hvad der hidtil ville have forekommet hedningerne en skændsel" ("Ansgars levned"). Da normannerne ødelagde Hamborg i 864, flyttede Ansgar til Bremen, hvorfra han ledede de nordiske missioner. Og her døde han efter lang tids sygdom 3. februar 865.

Ansgar har kun efterladt sig en lille bøttesamling. Hans egen biografi blev skrevet af hans efterfølger Rimbart. På grund af hans kærlighed til Sverige og Danmark og hans missionsvirksomhed her kaldes Ansgar også "Nordens apostel". Men mens han virkede heroppe, havde Ansgar oplevet så mange nederlag, at hans levnedsskildrer Rimbart tolkede Ansgars liv som et langt martyrium, selv om Ansgar ikke døde en voldsom død. Ansgars store fortjeneste er, at han drog omsorg for slaverne og de fattige.

Knud den Hellige

Knud den Hellige blev født i 1043. Han var ikke nogen fattig dreng. Hans far, Svend Estridsen, var konge af Danmark. Men Knud var ikke den ældste søn. Derfor kom han heller ikke til at sidde på tronen i første omgang. Først efter at hans bror, Harald Hen, var død, blev Knud konge. Det var ikke lige den nemmeste opgave at være konge, for tiden var præget af krigstogter (først og fremmest mod England), og der var også mange andre spændinger og uroligheder. Stormændene og bønderne kunne ikke enes. Og i flere lande var der konflikter mellem kongemagten og kirken (især i Tyskland), og det fik også betydning for Danmark. Ligesom et parti i dag har et partiprogram for målrettet at kunne arbejde med sine ideer, sådan havde Knud en regeringsplan. Hans mål var at styrke kongemagten og kirken i Danmark. Knud ville derfor gerne have, at der blev oprettet et selvstændigt ærkebispedømme i Danmark, for så ville man ikke længere være afhængig af Hamburg og Bremen og den tyske

kejser. Men det kom han ikke til at opleve. Også på andre måder var Knud kirkens mand, selv om kristendommen endnu ikke var slået helt igennem i Danmark. For på trods af, at kong Harald Blåtand og stormændene havde antaget den kristne tro omkring 965, fandtes der endnu mange mennesker, der dyrkede de gamle nordiske guder. Knud var efter sit mislykkede krigstogt mod England i 1075 ikke længere en vikingekonge, men en kristen konge, som beskyttede og styrkede kirken. Han ville udbrede den kristne tro. Kirkens opgave var at tale de svages sag i samfundet. Og her understøttede Knud disse med sin sociallovgivning, hvor han tog hensyn til de svagt stillede, kvinder, udlændinge og frigivne eller frikøbte trælle. Knud gav rige gaver til kirken, bl.a. til kirken i Lund, og fritog den skånske biskop fra at skulle beværte kongen og hans følge. Derudover fik biskoppen lov til at inkassere en del af de bøder, der måtte blive udstedt i det skånske område. Dette gav kirken økonomisk sikkerhed. Og fra England bragte Knud Sankt Albans relikvier til Odense.

Men ikke nok med det. Knud ville styrke kirken på lang sigt og give den et solidt økonomisk grundlag. For at sikre kirkens indtægter ville han derfor inddrive tiende (dvs. 10% af bøndernes høst); men det gjorde jyderne oprør imod.

Knud tænkte ikke alene på udbredelsen af den kristne tro i Danmark. Han ønskede også at drage til England for at styrke kristendommen der. Derfor gjorde Knud brug af sin kongelige ret til at udkommandere bønderne som soldater. Denne tidlige form for værnepligt kaldtes *leding*. Ledingsfolk fik ingen løn, og de skulle holde sig selv med kost. Mens de var i kongens tjeneste, forsømte de af den årsag deres markarbejde derhjemme og mistede dermed indtægter. Det var bønderne selvfølgelig ikke begejstrede for. Knud var af den grund ikke særlig populær blandt bønderne, og en del af dem kom slet ikke til Limfjorden, hvor kongen havde sat dem stævne. Men der var også en anden, som var blevet forsinket, og det var kongen selv. På grund af politiske trusler i Slesvig nåede Knud først sent til Limfjorden, hvor ledingsflåden skulle have været klar, og da var bønderne allerede taget hjem.

Men hvorfor kom Knud for sent, når han havde kaldt bønderne sammen? Grunden hertil lå syd for grænsen. I Tyskland var investiturstriden begyndt og havde udviklet sig til en krise mellem den tyske kejser, Henrik II, og pavestolen. Kejseren og paven stredes nemlig om, hvem der var berettiget til investitur (= "iklædning" af værdighedstegn, altså at indsætte nye biskopper), og de pavetro biskopper blev af den årsag fordrevet fra Tyskland. Alt dette forhindrede Knud i at tage til Limfjorden i rette tid.

På grund af den manglende opbakning til sit ledingstogt straffede han de udeblevne bønder med bøder. Men det blev alligevel for meget, og de ellers så besindige jyder gjorde oprør. Konflikten optrappedes, og i 1086 brød oprøret ud i Vendsyssel. Knud søgte til Odense for at få situationen under kontrol, men blev forfulgt af oprørerne dertil. Han søgte tilflugt i Sankt Albani Kirke, som var Odenses første kirke. Da oprørerne omringede kirken, vidste Knud, at han ikke kunne slippe levende ud. Det fortælles, at han forberedte sig til døden gennem skriftemål, og at han modtog den hellige kommunion (nadveren). Knud døde på altertrinet ramt af et spyd, som blev kastet ind gennem korvinduet. Sammen med ham var bl.a. to af hans brødre, Erik og Benedikt. Det kom nu til en sidste kamp, der endte med, at også kongens mænd blev hugget ned. Kun Erik, der senere blev konge under navnet Erik Ejegod, lykkedes det at slippe bort.

Knud blev gravlagt i Sankt Albani kirke, som var en trækirke. Denne blev nogle år senere erstattet af den nuværende domkirke, Sankt Knuds kirke, hvortil hans jordiske rester senere blev overført.

Knud blev allerede dengang anset for at være en martyr, som var død for udbredelsen af den kristne tro. Knuds broder Erik rejste derfor til Rom, hvor han mødte paven. Og ved dette besøg fik Erik udvirket, at Knud blev helgenkåret (kanoniseret) i 1101.

Siden 1670 fejres hans fest i hele kirken, dvs. ikke kun i Danmark, men også i andre lande.

Faktabokse

Nogle år senere forfattede en engelsk munk "Knud Konge og Martyrs Lidelseshistorie", der bl.a. skulle tjene til at overbevise paven om berettigelsen af Knuds helgenkåring. Og endnu senere, i 1120'erne, udarbejdede en anden engelsk munk, Ælnoth, et nyt skrift om Knud, hvor hele sagen blev sat ind i en politisk sammenhæng, hvor Guds rige var repræsenteret af kongen, og bønderne var djævelens håndlangere. Ælnoth skildrer Knud som en forbilledlig kristen konge, der er barmhjertig mod de fattige og gerne vil styrke den kristne tro. Hans hensigt er at befri angelsakserne fra Vilhelm Erobrerens åg, og derfor tolkes dette som et forsøg på at udbrede den kristne tro, dvs. en form for mission. Det efterfølgende oprør er dermed folkets modstand mod kongens fromme iver. Legendens beretter, at Knud dør med armene strakt ud til siden i korsform, og at lansen gennemborer hans side i lighed med Jesu død på korset. Derfor æres Knud den Hellige som Danmarks første martyr og værnehelgen.

Ælnoth var en engelsk munk og skrev bl.a. en levnedsbetegnelse om Knud den Hellige (o. 1120). Vi ved kun det, han fortæller om sig selv, nemlig, at han oprindeligt kom fra Canterbury, var præst og levede i Danmark i 24 år. Ælnoth rejste - efter eget udsagn - fra England i 1085. Det er det år, hvor relikvierne af Sankt Alban bliver bragt til Danmark. Han var måske med i Kong Knuds følge.

Kommunion

Ordet *kommunion* kommer af latin *communio* (fællesskab). Kommunion er det katolske udtryk for altergang. Når vi modtager kommunionen, oplever vi både fællesskab med Herren Jesus i brødet og vinen og fællesskab med alle de andre, der også deltager i altergangen.

Knud Lavard

Knud Lavard blev if. helgenlegenderne født 12. marts 1096 i Roskilde som søn af kong Erik Ejegod og dronning Bodil. Som kongesøn fik han en god opdragelse. Knud Lavard blev opkaldt efter sin farbror, Knud den Hellige. Han var kun seks år gammel, da hans forældre døde på pilgrimsfærd til Det hellige Land. Niels, en anden farbror, kom derefter på tronen. Men Niels var en svag og udygtig konge. Han var gift med den norske enkedronning, Margrete Fredkulla, som var en både klog og handlekraftig kvinde, og som tog sig meget af den forældreløse Knud. Han gennemgik også en politisk og militærisk uddannelse hos saksernes hertug Lothar, den senere tyske kejser.

I 1114 kom Knud Lavard tilbage til Danmark. På det tidspunkt var der uro i landet. Venderne tog på plyndringstog ved de danske kyster, og grænsen ved Ejderen var truet af disse plyndringer. Vendernes konge, Henrik, hvis mor var dansk prinsesse, angreb endda byen Slesvig, fordi han ikke kunne få udbetalt sin mødrearv af kong Niels.

Niels overdrog derefter den 19 år gamle Knud Lavard embedet som jarl og hertug i Sønderjylland. Og på trods af sin unge alder fik Knud den ustabile situation under kontrol. Han forhandlede fred med venderne, mæglede mellem Niels og venderkongen Henrik og fik til ære for sin indsats titlen Lavard, som betyder herre eller brødgiver (sml. skotsk *laird* og engelsk *lord*).

Efter Henriks død i 1127 tilkøbte Knud Lavard sig herredømmet over det vestlige venderrige af den tyske kejser Lothar. Nu var han selv konge over venderne. Langt om længe blev der fred og orden blandt Danmarks naboer mod syd.

Knud Lavard var ikke alene en politisk dygtig hersker. Han var også en kristen fyrste og en kirkens mand som sin farbror Knud den Hellige. Hans mål var at inddrage det slaviske folk i et kristent og europæisk fællesskab. Men da Knud både var dansk lensmand som hertug af Sønderjylland og tysk lensmand som vestvendisk konge, havde han fjender. En af dem var kong Niels' søn Magnus, som frygtede ham som rival til den danske trone, når kong Niels en gang døde.

I 1130 indbød Kong Niels rigets stormænd til julegilde i Roskilde. Også Knud Lavard kom. Han nærede ikke mistro til sine danske slægtninge. Magnus satte ved dette gilde Knud stævne i Haraldsted skov nord for Ringsted. Her dræbte han Knud. Knud Lavard døde 7. januar 1131. På grund af hans uforskyldte død blev han af folket æret som martyr. Knud Lavards død blev indledningen til en blodig borgerkrig, hvor der i 25 år blev kæmpet om Danmarks trone. Både Niels og Magnus døde i denne krig. Knud Lavards eneste søn, Valdemar, blev derefter i 1157 Danmarks konge med det senere tilnavn "den Store". Sammen med ærkebiskop Eskil opnåede han hos pave Aleksander III sin fars helgenkåring i 1169. Pave Aleksanders brev om Knud Lavards helgenkåring er bevaret. Her anføres som grund til hans kanonisering de mirakler, der var sket ved hans grav. Om Knuds liv siges yderligere, at det var forbilledligt. Paven nævner ikke martyrdøden direkte; men folk anså alligevel Knud Lavard for en martyr. Den 25. juni 1170 blev Knud Lavard højtideligt skrinlagt i benediktinermunkenes kirke i Ringsted.

Niels Steensen

Niels Steensen blev født 1. januar 1638 i København i et hus på hjørnet af Købmagergade og Klareboderne og døbt i den lutherske kirke. Som barn var Niels sygelig og kunne ofte ikke lege med andre børn. Han var derfor tit sammen med de voksne og lyttede til deres samtaler. Niels voksede op i en from luthersk familie. To af hans onkler var præster. Og familiens tro prægede ham dybt.

Under svenskernes belejring af København, 1658-1660, gjorde Niels som student tjeneste blandt forsvarsstyrkerne, som i februar 1659 afviste svenskernes stormløb.

Som det var sædvane dengang, tog Niels på studieophold i udlandet og kom til Holland i 1660, hvor han levede både i Leiden og Amsterdam. Her kom han for første gang i tvivl om sandheden i den lutherske rettroenhed. Niels, som jo var blevet opdraget i den lutherske tro,

mødte i Holland calvinismen, som var lige så selvfølgelig der som den lutherske tro i Danmark. Efter afsluttede studier vendte Niels i 1664 tilbage til København, hvor han udgav sin første bog, som omhandlede muskler og kirtler. Niels var allerede dengang den mest kvalificerede anatom i Danmark; men på trods af det fik han ikke betroet det ledige professorat i anatomi, som han gerne ville have. Dette skuffede ham dybt. På trods af denne dybe skuffelse forsøgte han alligevel at overgive sig helt til Gud. Samme år (1664) forlod Niels igen København og gennemrejste flere europæiske lande.

I Köln førte han samtaler med en jesuit, som medgav, at der fandtes dårlige kristne alle vegne, også blandt katolikker. Dette gjorde indtryk på Niels, som ikke havde troet, at katolikker kunne være selvkritiske. Han rejste videre til Paris, hvor han færdedes blandt de største videnskabsmænd. Her mødte han også nogle engagerede kristne. Rejsen gik videre over Montpellier til Italien. Efter et ophold i Rom fik Niels ansættelse som storhertugen af Firenzes livlæge og anatom ved St. Maria Nuova-hospitalet. Niels levede nu i et katolsk land og havde mange katolske venner. Dette prægede ham dybt; men Niels følte ikke, at han kunne forlade sin fædrene tro. Det, der dog gjorde mest indtryk på Niels, var disse menneskers levevis, og senere nævner han, at det først og fremmest var visse venners hellige liv, der førte ham til den katolske kirke. Niels blev draget mere og mere mod den katolske kirke, uden at han selv var klar over det. Da Niels til sidst alvorligt overvejede at blive katolik, huskede han, hvor meget andre var blevet bagtalt, når de var blevet katolikker. Han regnede derfor heller ikke med, at det ville gå ham bedre. Snart efter konversionen begyndte det også. En calvinistisk teologiprofessor fra Amsterdam, Johan Sylvius, skrev offentligt imod Niels, uden at Niels kunne forsvare sig.

Omvendelsen og optagelsen i Den katolske Kirke blev ikke et brud i Niels' liv. Thi for Niels var arbejdet, hverdagen og troen en enhed. Han så det hele i ét perspektiv. 1672 kom Niels tilbage til København, hvor han arbejdede som anatom ved Københavns Universitet. I sin indledende forelæsning sagde han de berømte ord:

"Skønt er det, vi ser - skønnere er det, vi erkender - skønnest af alt er det, vi ikke fatter."

Som anatom kunne Niels virkelig erkende det menneskelige legemes ydre skønhed og dets underfulde opbygning. Men ved at betragte mennesket, skabt så underfuldt, blev han draget mod sin Skaber. Derfor førte anatomien Niels til erkendelsen af Gud. I 1674 kom Niels Steensen tilbage til Firenze, hvor han blev præsteviet året efter. Niels forblev verdenspræst, selv om han beundrede ordenslivet meget. Han aflagde et privat fattigdomsløfte. I 1676 blev Niels apostolisk vikar for Nordtyskland og Skandinavien og flyttede til Hannover, hvor han blev biskop; men allerede et par år senere måtte han forlade byen. Hertugen døde nemlig, og hans efterfølger var ikke katolik. Nu begyndte en lidelsesvej, der varede indtil Niels' død. Niels blev hjælpebiskop i Münster, hvor han udmærkede sig gennem sin livsstil. Han var trofast i bønner, fastede for at kunne give mad til de fattige, solgte sin bispering for at give pengene til de lidende og besøgte de spredte katolske menigheder. Han krævede dog også, at andre brændte for forkyndelsen, og nægtede at vie uværdige præster. Derfor kom han i modsætning til domkapitlet, som efter biskoppens død i 1683 valgte en ny biskop ved en ulovlig fremgangsmåde. Natten før bispevalget forlod Niels derfor Münster og slog sig ned i Hamburg, som lå i hans apostolske vikariat. Her levede han

1683-85, hvorefter han flyttede til Schwerin. Her døde han 25. november 1686 efter et års præstegerning. Han ligger i dag begravet i San Lorenzo-Kirken i Firenze. Den 23. oktober 1988 blev han saligkåret i Rom af pave Johannes Paul II. Over hele Niels' liv kunne hans motto skrives: "Praksis er mere veltalende end alle ord."

Faktabokse med Niels Steensens bøn:

Uden dit vink falder ikke et hår af hovedet, ikke et blad fra træet, ikke en fugl til jorden, undslipper ingen tanke sindet, intet ord tungen og gøres ingen bevægelse af hånden. Hidtil har du ført mig ad veje, som jeg ikke kendte. Led mig nu ad nådens sti, seende eller blind; det er lettere for dig at føre mig, hvor du vil, end det er for mig at unddrage mig det, min attrå drager mig til.

Ingeborg

Ingeborg, en dansk prinsesse, blev i 1193 gift med kong Philip August af Frankrig. Efter brylluppet blev hun imidlertid forstødt af kongen, fordi han foretrak en anden. Ingeborg blev en tid holdt i streng arrest. Først, da pave Innocens III i 1198 udelukkede kongen fra kirkelige handlinger på grund af hans utroskab, fik hun sin frihed tilbage. Af folket blev Ingeborg elsket som helgen, fordi hun havde båret sine lidelser med tålmod.

Margrethe

Margrethe stammer fra den sjællandske Hvideslægt og blev myrdet af sin mand 25. oktober 1176. Da man formodede, at hun havde begået selvmord, blev hun begravet på åben mark; men jærtegn afslørede hendes uskyld. Absalon forsøgte herefter at få sin slægtning kanoniseret. Margrethes jordiske rester blev ført til Vor Frue Kirke i Roskilde, hvor man ærede hende som helgen. Fortællinger om hendes levned blev udfærdiget både i Roskilde og i Clairvaux. Et stort helgenkor blev bygget i Vor Frue Kirke, og alt dette skete som forberedelse til helgenkulten. Men pavens kanonisering udeblev. Derfor gik den valfart, man formodentlig havde set frem til, i stedet til det lille kapel i Højelse ved Køge, som var blevet bygget dér, hvor man havde gravet Margrethes lig op. Der findes ingen afbildninger af Margrethe, og hun er heller ikke nævnt i de danske kalendarier (fortegnelser over helgendage og kirkefester) fra middelalderen. Der findes dog en Margrethekilde nord for Flade Kirke på Mors.

Faktabokse

Relikvie

Ordet kommer fra latin "reliquiae" som kan oversættes med *rester, efterladenskaber*. Relikvier er en hellig persons efterladenskaber. Det kan være selve legemet eller dele af det, men også tøj og ting, der har tilhørt den afdøde helgen og som har affektionsværdi. Relikviedyrkelsen er knyttet til legemet og troen på kødets opstandelse. Relikvierne opbevares i et relikviagemme eller også i en såkaldt helgengrav, som findes under konsekreerede (indviede) altre i katolske kirker.

Relikvar eller relikvarium

Et relikvar er en beholder til opbevaring af relikvier. Det kan være et skrin eller have form som det relikvie, det indeholder. Et relikvar er ofte kunstnerisk udsmykket for at ære den pågældende helgen.

Domkapitel

Er navnet på en forsamling af visse præster, der foruden at være præster ved domkirken også har administrative opgaver i bispedømmet. Bliver et bispesæde ledigt, er det i nogle tilfælde domkapitlets opgave at foreslå eller vælge den nye biskop. Domkapitlets medlemmer kaldes kannikker.

Jesuitterordenen

eller *Jesu Selskab* (Societas Jesu) blev grundlagt af den hellige Ignatius af Loyola (1491-1556) med det formål at udbrede evangeliet. Ordenens medlemmer har oftest haft undervisningsvirksomhed og virket som forskere. De er kendt for deres pædagogiske indsats og virker ofte som åndelige vejledere og skriftefædre. Ordenen ledes af en ordensgeneral, som vælges på livstid, mens de enkelte ordenshuse ledes af en *superior*, som er udnævnt på åremål. Ud over de sædvanlig løfter om fattigdom, lydighed og kyskhed (seksuel afholdenhed) aflægger jesuitter et løfte om speciel lydighed over for paven.

Navnedag

Navnedag er den dag i kalenderen, som er mindededag for den helgen, som en person er opkaldt efter. Ofte fejrer katolikker deres navnedag mere end deres fødselsdag.

Navnehelgen

Navnehelgen kaldes den helgen, hvis navn en person bærer.

Helgenernes attributter

Helgenernes attributter er karakteristiske kendetegn for disse personer. Ordet *attribut* kommer fra latin *attributum*, som kan oversættes med *det tildelte, det tilføjede*. Som eksempler på helgenernes attributter kan nævnes muslingeskallen for apostlen Jakob, påfuglen for den hellige Liborius af Le Mans, og pil og lanse for Kong Knud.

Den katolske messe

I dette afsnit vil den katolske messe dvs. gudstjeneste og Eukaristi bliver gennemgået og forklaret. Mange af de tegn og ting man gør under messen, bliver desuden forklaret således at du kan få et godt indblik i, hvordan det hele foregår og hvorfor det er skruet sammen på den måde.

Den katolske messe inddeles i to dele. Den første del kaldes *ordets gudstjeneste*, hvor der læses forskellige tekster fra bibelen, både fra Det gamle og Det nye Testamente. Guds ord, som står i centrum. Dette foregår igennem læsninger af folk fra menigheden (lektorer) og oplæsning af evangeliet af diakonen el. præsten. *Brødets gudstjeneste* er den anden del af messefejringen, hvor frembæringen af gaverne - brødet og vinen - er højdepunktet. Mennesker fra menigheden bringer brød og vin frem. Disse gaver bliver gennem Helligåndens virke forvandlet til Jesu legeme og blod.

Messen begynder med en sang og korsets tegn. Korstegnet skal huske os på, hvor langt Gud er gået for at forsonne menneskene med sig. Han har hengivet sin egen Søn for menneskenes skyld.

Bagefter beder menigheden i syndsbekendelsen om Guds tilgivelse for alt det, der ikke har været så godt i deres liv. Menigheden ønsker at kunne fejre messen forsonet med hinanden og med Gud. Intet skal længere stå i vejen for at slutte fred med hinanden, hvis nogen har såret en anden. Om søndagen synges lovsangen "Gloria", som er en hyldestsang til Gud Fader og Gud Søn. Efter at præsten har bedt en bøn, kaldt dagens bøn, sætter menigheden sig ned og lytter til læsningerne fra Bibelen. Om søndagen er der altid to læsninger (ofte én fra Det Gamle og én fra Det Nye Testamente) samt en evangelietekst. I Bibelens ord møder menigheden Gud selv, som gennem sit ord viser, at han elsker menneskene og tager imod dem. Derefter forklarer præsten bibelens tekster i prædikenen. Prædikenen er en hjælp til at forstå de bibelske læsninger, som ikke alene skal høres og forstås. For Guds ord skal have indflydelse på menighedens og menneskers liv og også omsættes i handling i det daglige liv. Mellem de enkelte læsninger svarer menigheden med sange og bønner. I trosbekendelsen, som siges efter præstens prædiken, giver menigheden sit svar til Gud. Den bekender sin tro på den Gud, som har givet sig til kende i Bibelens ord, og som er en Gud, der drager omsorg for sit folk. I de efterfølgende forbønner beder menigheden for de mennesker verden over, som ikke kan være tilstede i denne liturgiske forsamling. De er FOR-bønner, dvs. bønner for andre og ikke VI-bønner, dvs. bønner for den forsamlede menighed. Normalt bedes der for kirkens behov, for statens ledere og hele verdens frelse, for dem, som f. eks. er syge, sidder i fængslet, er i nød eller lider og tynges af forskellige trængsler, og for den stedlige menighed, dvs. dem, som ikke er eller kan være til stede. Her tænkes især på dem, som er syge, dem, som er truet i troen, osv. Ofte bedes der også for de afdøde.

Derefter begynder den anden del af messefejringen, *brødets gudstjeneste*. Her er hjertet i den katolske tro. Jesus, som for ca. 2000 år siden hengav sig selv for ethvert menneske, skænker sig nu også til menigheden. "Mit legeme" og "mit blod" kalder han de gaver, som menigheden skal få del i. Når han siger "Dette er mit legeme", så betyder det intet andet end: "Det er mig, og jeg er en levende person." I den katolske messe bliver Jesu død og

opstandelse realiseret på ny. Derfor forkynder enhver messe Jesu kærlighed til menneskene og hans død og opstandelse.

Jesus kan dog kun være til stede, som den person han er, hvis han ikke er forblevet i døden. Derfor fejrer enhver eukaristifejring også, at Jesus har besejret døden og stadig lever. Han er opstået fra de døde på den tredje dag. Enhver eukaristifejring er således en erindring af Jesu opstandelse.

Gennem Jesus skænker Gud sin menighed det liv, som er stærkere end døden. Han giver dem del i det fællesskab, der er i Gud, mellem Fader, Søn og Helligånd. Dette er den største lykke for mennesket. I enhver hellig messe skænker Jesus mennesket sin store kærlighed. Dette sker virkelig og i egen person, for han er virkelig og i egen person til stede i brødet og vinen.

Brødets gudstjeneste inddeles i tre store dele:

- At tage
- At takke
- At bryde og dele

Disse tre handlinger finder deres udtryk i de tre dele af brødets gudstjeneste:

At gaverne bliver bragt frem (også kaldet offertoriet) svarer til det "at tage".

Den eukaristiske bøn med forvandlingen af gaverne i Jesu legeme og blod svarer til det "at takke".

Menighedens kommunion, hvor den modtager brødet og vinen, svarer til det "at bryde og dele".

Når menigheden frembærer gaverne, brødet og vinen samt indsamlingen af pengegaver, er det også et udtryk for, at de enkelte medlemmer bereder deres hjerter til mødet med Jesus i brødet og vinen og er villige til at skænke deres liv til ham. Ved kollekten forstås det, menigheden giver til sit sociale arbejde, f.eks. penge, men nogle steder også tøj og andet. Brødet og vinen (samt de andre gaver) er på denne måde et tegn på menneskets liv, arbejde, glæder og sorger. Med hele sit liv skal mennesket hengive sig til Gud.

Den eukaristiske bøn

På Jesu befaling og på hans vegne beder præsten den eukaristiske bøn, en stor takke- og lovprisningsbøn, som det jødiske familieoverhovede bad over påskemåltidet. Her takker menigheden Gud for sin kærlighed til menneskene, især for Jesus Kristus, og beder om, at Helligånden må forvandle brød og vin til Jesu Kristi legeme og blod. Præsten gentager de ord, som Jesus selv har udtalt over brødet og kalken ved den sidste nadver. Menigheden mindes dermed Jesu død og opstandelse.

Jesus har selv i sin afskedsbøn bedt for sine venner. Derfor går den eukaristiske bøn også over i en forbøn for kirken, for at den må være et i kærlighed og tjene verden. Forbønnen er dog ikke begrænset til de levende, men husker også de afdøde og beder Gud om, at han må give dem fællesskab i hans rige.

Efter den eukaristiske bøn beder menigheden Fader Vor i fællesskab. De er døbt og dermed Guds børn på en særlig måde og kan således bede den bøn, som Jesus lærte sine disciple. Før

de tager imod Jesus Kristus i brødet og vinen, skal de dog også slutte fred med deres medmennesker. Jesus har selv sagt:

Når du derfor bringer din gave til alteret og dér kommer i tanker om, at din broder har noget mod dig, så lad din gave blive ved alteret og gå først hen og forlig dig med din broder; så kan du komme og bringe din gave. Matt 5,23f.

I messefejringen drejer det sig jo ikke bare om en forvandling af brødet og vinen til Jesu Kristi legeme og blod, men også om en forvandling af menigheden, som skal knytte sig til Jesus Kristus og til hinanden. Fællesskab med Jesus forudsætter altså, at man gør alt for at forson sig med de mennesker, man har et udestående med. Som tegn derpå ønsker menigheden hinanden fred, ofte ved at vende sig til sidemanden, og giver hinanden hånden derpå. Dermed bekræfter menigheden det, som den lige før har bedt i Fader Vor: "Og forlad os vor skyld, som også vi forlader vore skyldnere."

Herefter brydes brødet som symbol på, at de, der spiser af det ene brød, nu også bliver til ét legeme, som er kirken.

Derefter kommer menigheden frem og modtager Jesus Kristus i brødet og vinen. Det latinske ord *kommunion* afledes af ordet *unio*, dvs. enhed. Derfor taler vi om en forening, et fællesskab. Jesus Kristus skænker mennesket sit venskab og dermed også sit fællesskab med sig.

Efter en tid i stilhed og bøn, mens alle tager imod Jesus Kristus i kommunionen, synger menigheden en takkesang. Herefter bliver menigheden efter den afsluttende bøn sendt bort med en velsignelse og en bøn om, at de må give det, de har modtaget ved messens fejring, videre til dem, de møder i deres dagligdag.

Et nyt bud giver jeg jer: I skal elske hinanden. Som jeg har elsket jer, skal også I elske hinanden.

Joh 13,34

Ordet messe rummer i sig ordet "mission", dvs. udsendelse. Jesus velsigner menigheden og sender den ud i verden, for at den kan leve efter hans forbillede og dermed bringe fred og glæde. Så vil menigheden også blive til en velsignelse for andre mennesker.

ORDETS LITURGI

Indgangssalme

Korstegn og hilsen

Syndsbekendelse og bøn om tilgivelse

Lovsang til Guds ære: Gloria

Dagens bøn

Første læsning

Vekselsang

Anden læsning

Halleluja

Evangelium
Prædiken
Trosbekendelse
Menighedens forbønner

BRØDETS LITURGI/EUKARISTIEN

Frembæring af gaverne
Bøn over gaverne
Eukaristisk bøn
Fader Vor
Fredshilsen
Brødets brydelse
Kommunion
Afsluttende bøn
Velsignelse og bortsendelse

(til layouteren: indsætte billeder af messens forløb! Evt. også teksterne fra "Herrens Bord")

Faktabokse

Eukaristisk Bøn

er den liturgiske tekst, som præsten beder under brødets liturgi, hvor konsekrationen foregår. Der findes fire versioner til almindelig brug. Disse tekster går helt tilbage til oldkirken. Derudover har forskellige lande til forskellige lejligheder udarbejdet særlige versioner.

Liturgi

Hermed menes gudstjenestens forløb og opbygning. I den katolske kirke er der dog ikke kun tale om messens fejring, men også fejringen af de forskellige sakramenter, tidebønnerne og ordets gudstjeneste.

Liturgisk

Alt, hvad der har med fejringen af en gudstjeneste eller formidlingen af sakramenterne at gøre. Det kan f.eks. være de liturgiske farver (grøn, rød, hvid og violet), som hver især tydeliggør de forskellige festers karakter. Grøn bruges, når der ikke er en særlig fest at fejre. Det er det almindelige kirkeårets farve. Violet er adventstidens og fastetidens farve og symboliserer bod og omvendelse. Rød bruges til fester for Helligånden (som pinse), på de dage, hvor man fejrer apostlene, evangelisterne og martyrerne, og selvfølgelig også langfredag, hvor man mindes Jesu død på korset. Hvid er festens farve og bruges til store fester som jul, påske m.m.

Konsekrationen

Ordet kommer fra latin *consecratio*, dvs. *indvielse, helliggørelse*. Under konsekrationen udtaler præsten i den hellige messe indstiftelsesordene ("Dette er mit legeme ... Dette er

kalken med mit blod") over brødet og vinen, hvorved de gennem Helligåndens virke forvandles til Jesu legeme og blod. Konsekrationen er forbeholdt præster og biskopper, da ordene efter katolsk forståelse er virkningsløse uden den rette vielse hos den, der udtaler dem.

Den hellige messe

Den hellige messe er den katolske kirkes centrale gudstjeneste, som består af to dele: Ordets gudstjeneste og brødets gudstjeneste. Kun en biskop eller præst kan fejre en messe, enten alene eller sammen med andre præster. Den hellige messe kan fejres på latin og på et hvilket som helst andet sprog. I dag er landets nationale sprog det almindelige sprog i en katolsk gudstjeneste. Den hellige messe fejres ikke blot om søndagen, men også på hverdage. En katolik er forpligtet til at deltage i søndagsmessen, med mindre man bor meget langt væk fra en kirke, er på arbejde eller syg.

Offertorium (latin: frembæring)

Dermed betegnes den del af den hellige messe, hvor brødet og vinen og de andre gaver frembæres som gave til Gud. Brødet og vinen anvendes derpå i messens centrale del (den eukaristiske bøn), hvor indstifelsesordene udtales over dem.

Den hellige kommunion

Den hellige kommunion er Jesu legeme og blod, som en katolik modtager under den hellige messe. Udtrykket anvendes synonymt med "at gå til alters". Og derudover anvendes udtrykket også om de konsekreerede hostier - alterets sakramente. En katolik må modtage kommunionen under forudsætning af, at han ikke har begået en alvorlig synd. Normalt er det kun tilladt katolikker at modtage kommunionen i den katolske messe. Kun i sjældne tilfælde kan ikke-katolikker under visse omstændigheder få tilladelse hos den lokale biskop til at deltage i den katolske kommunion, f.eks. ved en ægtevielse mellem en katolik og en ikke-katolik. En katolik må derimod under ingen omstændigheder gå til alters i en ikke-katolsk kirke. Grunden er, at man i andre kristne kirker ikke har den samme forståelse for kommunionen som i Den katolske Kirke, men også fordi en ikke katolsk præst ikke er blevet viet af en katolsk biskop.

De ti bud

Trosbekendelsen sammenfatter, hvilken Gud katolikker tror og stoler på, og hvem de betror deres liv til. Ved fejringen af sakramenterne (eukaristien, forsoningens sakramente, dåben m.fl.) møder menigheden Jesus.

Men, sådan spørger mange, til hvilken nytte er de ti bud? Er de ikke noget gammeldags og forældede, noget der hører en anden tid til?

De ti bud er en hjælp og en rettesnor til at leve som kristen i en ganske almindelig hverdag, og det på en måde, som er i samklang med det, Gud forventer af os.

De ti bud er nedskrevet i Det gamle Testamente, nemlig i 2 Mos 20,1-17 og 5 Mos 5,6-21. I Bibelen er de ti bud ikke nummererede, som vi gør det i dag. Derfor findes der forskellige måder at tælle dem på.

Dette er de ti bud:

Jeg er Herren, din Gud, som har forløst og befriet dig.

1. Du skal ikke have andre guder end mig.
2. Du må ikke misbruge Herren din Guds navn.
3. Du skal holde hviledagen hellig.
4. Du skal ære din far og din mor.
5. Du må ikke slå ihjel
6. Du må ikke bryde ægteskabet.
7. Du må ikke stjæle.
8. Du må ikke aflægge falsk vidnesbyrd imod din næste.
9. Du må ikke begære din næstes hustru.
10. Du må ikke begære, hvad der tilhører din næste.

De ti bud er pagten (dvs. en aftale) mellem Gud og folket Israel ved Sinai. Jesus, Guds søn, har dog ikke ophævet de ti bud, men netop påpeget, at de stadigvæk er gyldige. Engang kom der nemlig en ung mand til Jesus og spurgte ham:

"Mester, hvad godt skal jeg gøre for at få evigt liv?" Han [Jesus] svarede ham: "Hvorfor spørger du mig om det gode? Én er den gode. Men vil du gå ind til livet, så hold budene!"
Matt 19,16-17.

Jesus har dog sammenfattet de ti bud i kærlighedsbudet:

Et nyt bud giver jeg jer: I skal elske hinanden. Som jeg har elsket jer, skal også I elske hinanden. Deraf kan alle vide, at I er mine disciple: hvis I har kærlighed til hinanden.

Joh 13,34

Det er kærligheden til Gud og næsten, som skal være rettesnoren til vor handlemåde. Kærlighed er ikke noget abstrakt. Den foregår heller ikke i et lufttæt rum. Derfor er det

godt at have de ti bud som rettesnor til at gøre det rigtige overfor os selv og andre mennesker. Jesus kom jo netop for at fuldbyrde pagten mellem Gud og hans folk og ikke for at ophæve den.

I det følgende ser vi først på opbygningen af de ti bud samt de enkelte forskellige bud. Selve pagten indledes med disse ord:

Jeg er Herren, din Gud, som har forløst og befriet dig fra Ægyptens slaveri.
Du skal ikke have andre guder end mig.
Du må ikke misbruge Herren din Guds navn.

Opbygningen og teksten minder om en pagt (dvs. en aftale), der kunne sluttet mellem en orientalsk storkonge og hans allierede. Sådant en pagt havde altid en indledning (en såkaldt præambel), hvor kongen præsenterede sig selv, sin titel og sit navn. Derefter blev forholdet mellem parterne beskrevet. I en grundlæggende forklaring blev pagtens bestemmelser fastlagt. Disse elementer kan vi også finde i overleveringen af De ti Bud i Det gamle Testamente.

Selve indledningen (dvs. præambelen) er: "Jeg er Herren, din Gud".

Forhistorien beskrives med disse ord: "Som har forløst og befriet dig".

Den grundlæggende erklæring - altså pagten - er: "Du skal ikke have andre guder end mig."

De andre og mere udførlige bestemmelser kommer i de efterfølgende bud.

Det er iøjnefaldende, at Gud er den, der først henvender sig til mennesket. Det er Gud, der har skabt mennesket af kærlighed. Og det er Gud, der forløser sit folk fra slavehuset. Gud drager omsorg for sit folk og viser det sin nåde. Før Gud overhovedet kræver noget af mennesket, skænker han det sin kærlighed. Det er Gud, som tager det første skridt mod mennesket. Hans kærlighed er uden betingelser.

Når vi mennesker omgås hinanden, er det ofte omvendt. Vi kræver først, før vi er parat til at yde noget. Giv mig, så vil jeg også give dig noget.

Gud er helt anderledes. Han siger ikke: Overhold mine bud, så skal du erfare min kærlighed og omsorg. Det første, Israel erfarer, er derfor Guds kærlighed og omsorg. Han fører dem ud af slavehuset i Egypten. Han viser sig som den Gud, der er på sit folks side. Han åbenbarer sig som befrieren. De, som før var slaver, er nu frie og oplever frelsen. Først efter denne erfaring bliver folket stillet over for opfordringen til at efterleve pagten.

Derfor kunne man egentlig også oversætte de indledende ord på følgende måde: Netop fordi jeg har ført dig ud af slavehuset og har frelst dig, derfor er jeg din Gud. Og derfor skal du ikke have andre Guder end mig."

Budene er Guds vejvisere. De er den dag i dag Israels - og Kirkens - stolthed og har aldrig været noget belastende, men derimod en udmærkelse, en glæde og en befrielse:

Jeg opmuntres ved dine befalinger,
som jeg elsker.
Sl 119,47

Faktabokse

Gud talte alle disse ord: »Jeg er Herren din Gud, som førte dig ud af Egypten, af trællehuset.

Du må ikke have andre guder end mig.

Du må ikke lave dig noget gudebillede i form af noget som helst oppe i himlen eller nede på jorden eller i vandet under jorden. Du må ikke tilbede dem og dyrke dem, for jeg, Herren din Gud, er en lidenskabelig Gud. Jeg straffer fædres skyld på børn, børnebørn og oldebørn af dem, der hader mig; men dem, der elsker mig og holder mine befalinger, vil jeg vise godhed i tusind slægtled.

Du må ikke bruge Herren din Guds navn til løgn, for Herren vil aldrig lade den ustraffet, der bruger hans navn til løgn.

Husk sabbatsdagen og hold den hellig. I seks dage må du arbejde og gøre alt, hvad du skal; men den syvende dag er sabbat for Herren din Gud. Da må du ikke gøre noget som helst arbejde, hverken du selv eller din søn eller datter, din træl eller trælkvinde eller dine husdyr, og heller ikke den fremmede i dine byer. For på seks dage skabte Herren himlen og jorden og havet med alt, hvad de rummer, men på den syvende dag hvilede han. Derfor har Herren velsignet sabbatsdagen og helliget den.

Ær din far og din mor, for at du må få et langt liv på den jord, Herren din Gud vil give dig. Du må ikke begå drab.

Du må ikke bryde et ægteskab.

Du må ikke stjæle.

Du må ikke vidne falsk mod din næste.

Du må ikke begære din næstes hus. Du må ikke begære din næstes hustru, hans træl eller trælkvinde, hans okse eller æsel eller noget som helst af din næstes ejendom.«

2 Mos 20,1-17 (se også 5 Mos 5,6-21)

Du skal ikke have andre guder end mig.

Det første bud fastslår, at der for jøderne og de kristne kun må findes én Gud. For os er diskussionen, om der findes én eller flere guder, derfor ret så uvæsentlig. For ingen er som den ene Gud, som har skabt verden, og han er dermed også den eneste. Derfor drager dette bud også konsekvensen heraf og opfordrer os mennesker til at tro på denne Gud. Katolikker tror, fordi Gud eksisterer. Det er nok. Gud har åbenbaret sig, og de anerkender, at Gud er til.

Det første bud gør os opmærksom på, at selv om vi ønsker at erkende Gud med vore sanser, se ham med vore øjne, høre ham med vore ører og føle ham med vore hænder, så vil denne erfaring aldrig kunne være et bevis på Guds eksistens. At bruge sanserne i erkendelsen af Gud er godt; men disse sanser vil alligevel aldrig have magt til at kunne overbevise et menneske om Guds eksistens. Det er Guds gave til os, når vi kommer til tro, håb og kærlighed til Gud.

Du må ikke misbruge Herren din Guds navn.

Guds navn er helligt. Derfor må det ikke misbruges til løgn (som mened), magi eller til at bande. Gud har åbenbaret sit navn, for at folket kunne påkalde ham til hjælp og ære ham. Men Gud er ikke parat til at lade sig manipulere af mennesker. Han er fri til at handle. Derfor er der i nogle oversættelser af dette bud også et forbud mod at opstille et kultbillede. Af samme grund nægtede jøderne også at opstille kultbilleder, da Gud ikke kan gengives ved billeder skabt af mennesker. Jøderne havde nemlig oplevet, at deres hedenske naboer misbrugte deres kultbilleder, gudestatuer m.m. til at prøve at få indflydelse på deres guder. De ønskede gennem ritualer og ofringer at få magt over guderne, at eje eller herske over dem.

I de ti bud opfordres vi til tro på Gud. Vor tro ærer ham. Vi skal kun tjene Gud, og det alene af den grund, at Gud er til. Vi kender Guds navn (Jahve = Jeg er), som vi også må udtale og bede til, netop fordi Gud vil have kontakt til mennesket. Han ønsker at komme i samtale med os. Derfor handler dette bud om at søge Gud i bønner. Gud har åbenbaret sig med disse ord til Moses: "Jeg er den, jeg er!" (2 Mos 3,14).

I Det nye Testamente, hvor Gud bliver menneske i Jesus Kristus, Guds søn, får dette bud en ny betydning. Jesus (Jeschua) betyder nemlig "Jahve (Jeg er = Herren) er frelser". De første kristne tiltalte Jesus som Herre (kyrios). Det var det ord, som i det græske Gamle Testamente blev brugt for at tale til eller omtale Gud. Dermed siger de ældste kristne tekster, hvem Jesus Kristus er: Guds Søn. Jesus har modtaget det ypperste navn, der findes.

Kristus Jesus, ..., som havde Guds skikkelse,
regnede det ikke for et rov
at være lige med Gud,
men gav afkald på det,
tog en tjeners skikkelse på
og blev mennesker lig;
og da han var trådt frem som et menneske,
ydmygede han sig
og blev lydige indtil døden,
ja, døden på et kors.
Derfor har Gud højt ophøjet ham
og skænket ham navnet over alle navne,
for at i Jesu navn
hvert knæ skal bøje sig,
i himlen og på jorden og under jorden,
og hver tunge bekende:
Jesus Kristus er Herre,

til Gud Faders ære.
Fil 2,5-11

Gud viser os sin kærlighed og tillid ved at åbenbare sit navn. Vi bør tænke os om, hvordan vi vil bruge dette navn, hvordan det kan æres. Vi bør ikke udtale Guds navn i vrede som et bandeord. Vi bør heller ikke misbruge det til at manipulere med Gud og for at opnå vore egne interesser. Guds navn skal blive til en velsignelse for andre, og derfor tager katolikker afstand fra al form for magi, mened og gudsbespottelse.

Vi bruger Guds navn på den rette måde, når vi beder, hvor vi takker Gud, lovpriser ham, beder ham om hjælp. Dette kan vi gøre, fordi vi ved, at Gud er til stede. Han er os mennesker nær.

Hvad så med billedforbudet? Gud har skabt os mennesker i sit eget billede (sml. 1 Mos 1,27). Derfor kan vi afbilde Gud i menneskelig skikkelse. Men frem for alt har Gud vist os sit ansigt i Jesus Kristus, som er Guds søn.

Han er den usynlige Guds billede,
al skabnings førstefødte.
Kol 1,15

Men når vi i kunsten eller på en altertavle afbilder Jesus eller Gud, skal vi altid huske på, at Gud er meget større end det, et billede formår at vise. Billedet kan være en hjælp i vor bøn, fordi det hjælper os til at forestille os Gud som en person og tale til ham som til en ven. Men vi skal altid huske, at vi ikke kan eje Gud eller afbilde ham, sådan som han er.

Du skal holde hviledagen hellig.

Jøderne helligholder sabbatten (lørdagen), som for dem er den syvende dag i ugen. Gud, som havde skabt verden i løbet af seks dage, hvilede nemlig på den syvende dag. På samme måde skal mennesket arbejde i seks dage og hvile den syvende dag.

En anden begrundelse for sabbattens helligeholdelse var, at Gud havde ført sit folk ud af Egypten. Derfor skulle Israel helligholde sabbatten. På sabbatten bruger jøderne tid på bøn og gudstjeneste i synagogen, tid på familien og undgår enhver form for arbejde. På denne måde mindes de den pagt, som Gud har sluttet med sit folk.

Også Jesus, som var jøde, overholdt sabbatsbudet (sml. Luk 4,16). Men hvis overholdelsen af sabbatten blev stillet højere end menneskets vel, så kritiserede han også budet:

Og Jesus sagde til dem: »Sabbatten blev til for menneskets skyld, og ikke mennesket for sabbattens skyld. Derfor er Menneskesønnen herre også over sabbatten.«
Mark 2,27-28

De første kristne forsamledes den første dag i ugen (søndagen), dvs. dagen efter jødernes sabbat. Jesus var opstået den første dag i ugen og havde vist sig for sine disciple den dag. I mange århundreder var denne dag dog en almindelig arbejdsdag. Derfor samledes man efter dagens arbejde i private huse, hvor man spiste sammen og fejrede eukaristi.

Det var selvfølgelig trættende for mange, for man var træt efter en lang arbejdsdag.

Først omkring 300 på koncilet i Elvira (Spanien) blev det fastlagt, at de, der ikke deltager i søndagens gudstjeneste, selv om de bor i byen, skal udelukkes af menighedens fællesskab for en tid. Også i dag er overholdelsen og deltagelsen i søndagens gudstjenestefejring et kirkebud, som alle katolikker er forpligtet til. Men hvorfor er det dog så vigtigt at komme i kirken om søndagen? Kan man ikke nøjes med at bede derhjemme? Det mener katolikker ikke, at man kan. Grunden er, at den kristne menighed om søndagen fejrer påskens budskab. Derfor bekender hele menigheden i messen:

Vi forkynder din død, vi priser din opstandelse og forventer dit komme i herlighed.

Jesus samlede mennesker omkring sig. Man kan derfor ikke være kristen uden at tilhøre et kirkeligt fællesskab. Det er i kirkens midte, at overleveringerne og fortællingerne om Jesus har overlevet. Fællesskabet styrker vor tro, hjælper os til at handle ret og tilgiver os, når vi har svigtet. Vi er fælles om lovprisningen af Gud og kommer sammen som hans folk.

Når vi om søndagen fejrer, at Jesus lever, er det også en opfordring til, at vi gennem vort liv skal tage vare på livet. I vor hverdag viser det sig gennem enkle handlinger, når vi trøster et trist menneske, kæmper for mere retfærdighed, holder ud under vanskelige forhold, eller når vi med håb ser fremtiden i møde.

Søndagen er også en dag, hvor vi siger tak for alt det gode, vi har modtaget i vort liv. Vi siger tak for Guds gode skabelse. Det gør vi også stedfortrædende for alle dem, der ikke formår at bede længere.

Søndagen er også fællesskabets dag. For man kan ikke være kristen for sig selv eller alene. Derfor er det en god skik at bruge tid på hinanden, på familie og venner. Men samtidig er søndagen også en dag, der skænker ro efter ugens travlhed. Ligesom sabbatten er også søndagen en roens dag. Man undgår at arbejde, hvis det kan lade sig gøre, og deltager i gudstjenesten.

Men hvorfor er det så vigtigt ikke at arbejde?

Ved én gang om ugen at standse med vore almindelige dagligdags gøremål og arbejde skaber vi et indre rum, hvor vi kan slappe af. Bare én gang om ugen skal mennesket som person gå forud for andre, f.eks. økonomiske værdier.

Og hvis vi virkelig bruger tiden på at slappe af, så vil søndagen også være en velsignelse og berigelse for de andre ugedage.

Sammen med venner og familie kan vi især finde nye kræfter og finde til ro og harmoni.

Søndagen er også en dag, hvor vi skal tage os af nødlidende og mennesker, der har behov for vor omsorg. Jesus selv tog sig jo af syge på en sabbat. Mange katolske familier besøger en syg slægtning, bedsteforældrene, en handicappet i nabolaget el. lign. Efter at de i

gudstjenesten har modtaget Jesu kærlighed, tager de ud i verden i bevidstheden om, at de har modtaget Jesu kærlighed for at give den videre. Gennem vore handlinger og måde at være på må mennesker kunne erfare, hvem Gud er.

Faktabokse

De fem kirkebud

1. Du skal fejre søndagen som "Herrens dag".
2. Du skal på søndage og festdage deltage i fejringen af eukaristien.
3. Du skal bringe et offer om fredagen. (Se Faktabokseen nedenfor).
4. Du skal modtage bodens og eukaristiens sakramente regelmæssigt, mindst én gang om året i påsketiden.
5. Du skal aktivt støtte Kirken og din menighed.

Du skal ære din far og din mor.

Indtil nu har de ti bud kun handlet om menneskers forhold til Gud. Nu kommer også menneskers indbyrdes forhold på tale. Kærligheden til Gud finder nemlig sit udtryk i, hvordan vi møder og behandler andre mennesker. Kærligheden til Gud handler derfor også om næstekærlighed.

I Bibelen har forældrene en høj autoritet og nyder stor anseelse. Det er dem, der har opdraget børnene, videregivet troen til dem og prøvet at være gode forældre ved at tage sig af deres behov. Forældrene har gjort børnene fortrolige med landets love og skikke. Når vi ærer vores far og mor, også som voksne, viser vi dermed anerkendelse og ærefrygt over for de mennesker, som har skænket os livet og opdraget os. Et lands fremtid afhænger også af, at de forskellige generationer lærer at leve sammen. Begge generationer er nødvendige - de ældre med deres erfaring og de unge med deres åbenhed over for det nye.

For Jesus var dette bud så vigtigt, at han gjorde op med nogle jøders overbevisning om, at man kunne give de ting til templet, der egentlig var tænkt som hjælp fra børnene til forældrene (sml. Matt 15,3-9).

Samtidig er Jesus dog realistisk nok og ved, at forældre kan misbruge deres autoritet. Hvis de f.eks. står i vejen for troen, råber Jesus:

Jeg er kommet for at sætte splid mellem en mand og hans far, en datter og hendes mor, en svigerdatter og hendes svigermor, og en mand får sine husfolk til fjender. Den, der elsker far eller mor mere end mig, er mig ikke værd, og den, der elsker søn eller datter mere end mig, er mig ikke værd.

Matt 10,35-37

Det er vigtigt, at vi ikke lægger for stor vægt på det fjerde bud. Ingen autoritet, det være sig staten, samfundet eller kirken kan have en absolut autoritet. Altid gælder det:

Man bør adlyde Gud mere end mennesker.
ApG 5,29

Der findes nemlig side om side med det retmæssige krav om lydighed et uretmæssigt krav om lydighed. Lydighed har først og fremmest noget at gøre med at lytte. Vi kan kun være lydige, hvis vi har lyttet. Og denne lytten skal også gælde for autoriteterne. Før autoriteterne selv befaler, skal de også lytte til Guds ord og vejledning og se væk fra deres egne overbevisninger og ønsker. Derfor formaner apostlen Paulus også forældrene til mildhed over for deres børn:

Børn, adlyd jeres forældre i Herren; for det er ret og rigtigt. »Ær din far og din mor!« Det er det første bud, der er knyttet et løfte til: »for at det må gå dig godt, og du må få et langt liv på jorden.« Og fædre, gør ikke jeres børn vrede, men opdrag dem med Herrens tugt og formaning.
Ef 6,1ff.

Børn, adlyd jeres forældre i alt, for sådan skal det være i Herren. Fædre, I må ikke tirre jeres børn, så de mister modet.
Kol 3,20f.

Jesus selv adlød Maria og Josef, efter at de var kommet tilbage fra Jerusalem. Det var godt for ham, for han voksede i visdom. Men på trods af det var der også situationer, hvor han måtte adlyde sin himmelske fader mere end sine forældre. Derfor forlod han sin familie, da han var voksen, og prædikede Guds rige.

Faktabokse

Hvad er et kirkebud?

Siden Tridentinerkonciliet (1545-1563) har Den katolske Kirke haft den skik, at dens medlemmer foruden de ti bud skulle overholde nogle kirkebud. Disse kirkebud varierede i de nationale undervisningsbøger fra 4-10 bud. De fem kirkebud (se ovenfor) er i dag det nødvendige minimum for en troende katolik.

Hvad er et "offer om fredagen"

Katolikker bliver opfordret til at bringe et offer om fredagen. Et offer kan betyde forskelligt. Nogle vælger måske at spise mindre eller ikke at spise kød den dag. Andre bruger tiden på bøn eller på at besøge et ensomt menneske. Og atter andre vælger ikke at se fjernsyn eller at bruge tid på familien. Det er overladt til den enkelte at bedømme, på hvilken måde vedkommende vokser bedst i kærlighed til Jesus og næsten.

Du må ikke slå ihjel.

Bibelen budskab er her, at ethvert menneske er skabt i Guds billede og dermed har en umistelig værdi. Livet er en gave, som vi får betroet, og som vi må værne om. Gud, som skænker livet, er også Herre over liv og død. Derfor er det en synd i Guds øjne, hvis nogen slår et andet menneske ihjel eller påfører et andet menneske en smerte. Dette bud opfordrer os til at være hensynsfulde og tage vare på hinandens liv, f.eks. i trafikken, ved at leve sundt osv.

Dette bud gælder også i den henseende, at et menneske ikke må tage sit eget liv. Livet er Guds gave, og som følge deraf har ingen ret til at afslutte sit liv egenmægtigt. Af samme grund må et menneske heller ikke frivilligt og egenmægtigt skade sin sundhed vedr. at drikke for meget alkohol, bruge stoffer eller ødelægge sin krop gennem for meget sport. I det følgende vil jeg komme ind på nogle konkrete spørgsmål vedr. bevarelsen af livet.

Aktiv dødshjælp

Aktiv dødshjælp eller eutanasi er ikke tilladt for en katolik, heller ikke, hvis patienten selv ønsker døden. Gud alene er herre over livet og døden. Derimod skal der drages omsorg for den syge og døende. Alt bør gøres for at lindre vedkommendes smerter. Men ingen har ret til at afslutte sit eget eller andres liv.

Abort

Katolikker tror på, at et menneske er et menneske fra undfangelsesøjeblikket. Livet begynder ved befrugtningen. For de milliarder af celler, vi mennesker består af, stammer alle fra den befrugtede ægcelle. Når denne celle begynder at dele sig, sker det efter en bestemt plan, sådan at en menneskelig ægcelle lidt efter lidt udvikler sig til et menneske. I dag ved vi også, at ægget 8 døgn efter befrugtningen sætter sig fast i livmoderen. Derefter fortsætter en interessant kemisk proces. Moderens immunforsvar svækkes for at forhindre, at hun afstøder det befrugtede æg, som jo ret beset er et fremmedlegeme. Dette viser, at der er tale om et nyt menneske, et individ, som ikke er en del af moderens krop. Derfor kan mor og barn også have forskellige vævs- og blodtyper.

For katolikker er abort ikke tilladt. Derfor prøver kirken også at hjælpe mødre i nød, som er blevet ufrivilligt gravide eller er kommet i økonomiske vanskeligheder pga. ny graviditet. I det tilfælde, at man (f.eks. efter et trafikuheld) kun kan redde enten moderens eller barnets liv, er det uheldige, at den ene dør (dvs. barnet eller moderen), en uønsket bivirkning. Man vælger i så tilfælde at redde ét liv, fordi man ikke kan redde begge. Men man ønsker ikke bevidst at slå et andet menneske ihjel, hverken moderen eller barnet.

For en troende katolik er det uden betydning, om staten gennem sin lovgivning garanterer den fri abort. For en katolik kan på grund af sin tro og sin samvittighed hverken selv vælge abort eller medvirke ved en abort f.eks. som sygeplejerske eller læge. Ærefrygten for livet gælder alle mennesker, også fostrene, som ikke har nogen retsbeskyttelse, sådan som det er tilfældet i Danmark, hvor den frie abort er lovlig indtil den 12. svangerskabsuge.

Kunstig befrugtning

Gennem kunstig befrugtning hjælper man kvinder, der har svært ved at få et barn. Reagensglasmetoden (eller in vitro-befrugtningen) består i, at man udtager modne æg fra

kvindens æggestokke og anbringer dem i en glasskål sammen med mandens sædceller. Hvis æggene bliver befrugtet, sætter man som regel tre af dem op i kvindens livmoder og håber, at mindst et af dem vil sætte sig fast og overleve. Det er dog langt fra altid, at behandlingen lykkes. Dette er også grunden til, at man befrugter flere æg, end man umiddelbart skal bruge, og fryser dem ned til eventuel senere brug.

Lykkes behandlingen, ødelægger man enten de overskydende æg, forærer dem bort eller bruger dem til nye forsøg.

Alt dette fremkalder dog en række etiske problemer, som Den katolske Kirke har taget stilling til.

Hvis man ødelægger et befrugtet æg, udsletter man samtidig et menneskeligt individ og slår det ihjel. Det har man efter dansk lovgivning ret til; men katolikker mener, at det er forkert at bruge en metode til at fremme et liv og samtidig sige ja til at kassere et menneskeliv. Katolikker må gerne bruge reagensglasmetoden, hvis bare både æg- og sædceller kommer fra ægtefællerne og ikke fra en tredje person. Man skal dog bruge alle de befrugtede ægceller og må ikke kassere nogen af dem. Hertil er der forskellige grunde. En er, at hvis man f.eks. giver en befrugtet ægcelle til en anden kvinde, kan det senere være svært at afgøre, hvem der egentlig er barnets mor. En æg- eller sæddonor vil derfor kunne skabe uorden i familieforholdene. Det kan senere hen skabe juridiske problemer, og ydermere vil det i de fleste tilfælde nok få følelsesmæssige omkostninger for et barn, der bliver født uden at kende sin oprindelse.

Brugen af befrugtede æg til forskning

Bruges et befrugtet æg til videnskabelige forsøg, bliver et menneskeligt individ til en forsøgskanin og til et middel til at opnå noget andet. Det har man ikke lov til. Ifølge dansk lov er sådanne forsøg alligevel tilladt, dog kun, hvis de foretages for at forbedre reagensglasmetoden. Andre lande igen har andre love, og dér gælder ikke de samme begrænsninger. Dér afprøver man f.eks. lægemidler på menneskelige befrugtede æg. Den katolske Kirke har fordømt denne forskningsmetode, som er at kassere et menneskeligt liv til fordel for forskningsforsøg.

Dødsstraf og krig

Dødsstraffen faldt i Israel ikke ind under forbudet mod at slå ihjel. De religiøse og verdslige ledere kunne i Guds navn dømme et menneske til døden, især hvis vedkommende havde myrdet en anden - dvs. havde udgydt dette menneskes blod. I sådanne tilfælde skulle disse ledere if. 1 Mos 9,6 dømme vedkommende til døden. Den dybeste grund til ethvert forbud mod at slå ihjel ligger nemlig i skabelsesberetningen, som fortæller, at Gud har skabt mennesket i sit billede. Dette udruster mennesket med en værdighed, som ingen må ignorere. Ledernes opgave var derfor at straffe enhver overtrædelse af dette bud.

Den samme opfattelse gjaldt også krigen. Efter indvandringen til det hellige land forsvarede israelitterne derfor også deres land. Det nye Testamente har den samme opfattelse af krig. Men i dag synes mange, at vi med god ret kan give afkald på en sådan ret. Mange peger på, at Jesus ikke selv brugte vold. Derfor er hans forbillede en rettesnor for mange. Men stadigvæk er det et vanskeligt spørgsmål, om man f.eks. i en nødsituation skal forsvare sig

eller ej. Fred i ufrihed er jo ikke en rigtig fred, og hvis man ikke kæmper for retfærdigheden, understøtter man indirekte uretfærdigheden. Den katolske Kirke tillader derfor, at man forsvarer sig selv. Denne ret gælder såvel for den enkelte person som for stater. En uretfærdig angriber må bekæmpes. Men selv om der er en konflikt eller hersker krig, bliver de moralske principper alligevel ikke sat til side. Voldens og krigens rædsler må begrænses. Derfor fordømmer Den katolske Kirke også unødvendig oprustning. Den totale krigsførelse, især med de muligheder vi har i dag med de moderne tilintetgørelsesvåben, har Det andet Vatikankoncil fordømt som en forbrydelse mod Gud og mennesker (se: Kirken i verden, nr. 80 s. 540). Selv om kirken synes, at forsvarskrig under visse forudsætninger er tilladelig, så skal følgende ting dog være opfyldt. Man skal have forsøgt alt for at løse konflikten på fredelig vis, sagen skal være retfærdig (f.eks. forsvar af landet), og endelig skal man nøje have afvejet de forventede tab og de tilsigtede mål.

Jesus har uddybet dette bud. Han siger:

I har hørt, at der er sagt til de gamle: >Du må ikke begå drab,< og: >Den, der begår drab, skal kendes skyldig af domstolen.< Men jeg siger jer: Enhver, som bliver vred på sin broder, skal kendes skyldig af domstolen; den, der siger: Raka! (dvs. "forbandet idiot") til sin broder, skal kendes skyldig af Det store Råd; den, der siger: Tåbel! (dvs. "ugudelige tåbe") skal dømmes til Helvedes ild.
Matt 5,21f.

I dette bud handler det derfor ikke udelukkende om, at vi ikke slår nogen ihjel, men også om, at vi ikke gør livet ubærligt eller uudholdeligt for en anden. Man kan nemlig skade et andet menneske på mange måder, både økonomisk og på dets omdømme. Jesus selv har prist fredsstifterne, og hvis vi f.eks. driver eller frister et menneske til at synde, sætter vi også dets frelse på spil.

Faktabokse

Vor tids mennesker bør vide, at de skal aflægge et tungt regnskab for deres krigshandlinger. Fremtiden afhænger nemlig i høj grad af deres beslutninger i dag ... Enhver krigshandling, der forskelsløst sigter på ødelæggelsen af hele byer eller større områder med deres indbyggere, er en forbrydelse mod Gud og mod mennesket selv og bør derfor kraftigt og uden tøven fordømmes.

Det Andet Vatikankoncil, Kirken i verden, nr. 80, s. 540f.

Du må ikke bryde ægteskabet.

Dette bud beskytter livsfællesskabet mellem mand og kvinde. Familien er den mindste enhed i et samfund. I dag ved vi en hel del om, hvor meget det betyder, at familierne har gode vilkår, og at børn vokser op i et sundt miljø.

Ægteskabet står under Guds beskyttelse. Efter at Gud har skabt verden, giver han manden og kvinden opgaven at blive frugtbare og talrige (1 Mos 1,27-28). Det er altså Gud selv, som har indstiftet ægteskabet. Derfor er ægteskabsbrud for en katolik ikke alene utroskab mod partneren, men også en synd mod Gud. I Det gamle Testamente fortælles i historien om Josef, som arbejder hos den egyptiske stormand Potifar, at Potifars kone bliver betaget af den smukke unge mand. Potifars kone ønsker at være sammen med ham; men Josef nægter det med disse ord:

“Min herre bekymrer sig ikke om noget i huset, men har givet mig ansvaret for alt, hvad han ejer. Han har ikke mere at skulle have sagt i dette hus end jeg, og han har ikke nægtet mig noget undtagen dig, og det er, fordi du er hans hustru. Hvordan skulle jeg så kunne gøre noget så ondt og synde mod Gud?”
1 Mos 39,7ff

Et ægteskab må ikke brydes, for det er et tegn på Guds pagt med sit folk. Parterne, mand og kvinde, er gennem deres kærlighed et billede på Guds kærlighed til menneskene.

I Det gamle Testamente har ægteskabet forandret sig gennem tiden. I begyndelsen kunne en mand godt have flere koner; men med tiden blev ægteskabet almindeligvis et forhold mellem én mand og én kvinde. Ligeledes tillod man skilsmisse; men det var kun manden, der kunne sende sin kone væk. Jesus anklager derfor sin omverden for, at de har glemt Guds oprindelige plan, og at disse tilstande er frugten af menneskers hårdhjertethed (sml. Matt 19,8).

For Jesus holder fast ved:

Derfor er de ikke længere to, men ét kød. Hvad Gud altså har sammenføjet, må et menneske ikke adskille.
Mat 19,6

Ægteskabsbrud begynder ikke først i sengen, men meget før. Derfor kan vi i Bibelen også læse, at man ikke må begære sin næstes hustru. For hvis man ønsker at eje en andens partner, at være sammen med vedkommende, åbner man allerede sit hjerte for ægteskabsbrud.

I har hørt, at der er sagt: »Du må ikke bryde et ægteskab.« Men jeg siger jer: Enhver, som kaster et lystent blik på en andens hustru, har allerede begået ægteskabsbrud med hende i sit hjerte.
Mat 5,27

Seksualitet

Mennesket er skabt som mand og kvinde. Som mand og kvinde kan de berige og fremme hinanden. De har meget at give hinanden både sjæleligt og legemligt. Skabt til at være et socialt væsen vil mennesket altid søge efter fællesskabet med andre mennesker.

Seksualiteten er skabt og ønsket af Gud. Den er god og har til formål at føre menneskeslægten videre. Seksualiteten er udtryk for samhørighed, enheden mellem mand og

kvinde. Den er en kraft (eller drift) i mennesket. Og for at beskytte mennesket skal seksualiteten, efter Den katolske Kirkes overbevisning, indordnes under de leveregler, som beskytter ægteskabet. Seksualiteten er forbeholdt ægteskabet, fordi den engagerer hele mennesket og ikke bare har til formål at skænke nydelse til to mennesker. Seksualiteten sigter jo også mod det at få børn, og af hensyn til alles ve og vel er det derfor nødvendigt, at den kun udfolder sig i ægteskabet.

Den katolske morallære fastholder, at samleje er forbeholdt ægteskabet. Dette har forskellige grunde. En er, at katolikker ønsker at acceptere, at kærligheden mellem en mand og en kvinde udtrykkes i et livslangt forhold. Når Gud elsker sit folk og er trofast over for det, så er kærligheden mellem mand og kvinde også et udtryk for Guds trofasthed. Man kan ikke afprøve kærligheden, elske på prøve, for at se om det går. Det ville betyde at tage kærligheden alt for let.

Derudover er katolikker overbeviste om, at seksualitet er mere end opfyldelsen af ens egne seksuelle behov. Samleje er mere end det legemlige udtryk for kærligheden mellem mand og kvinde. Det er også mere end ønsket om at få børn.

For katolikker omfatter den seksuelle kærlighed alle disse aspekter: den er et udtryk for fællesskabet og kærligheden mellem mand og kvinde. Den leves i et livsfællesskab, dvs. ægteskabet og har både den funktion at nyde hinandens kroppe og kærlighed samt fødselen og opdragelsen af børn.

Seksualitet og kærlighed er tæt forbundet. Intet andet begær er knyttet så tæt sammen med menneskets behov og længsel efter kærlighed. Derfor er mennesket også særlig sårbart mht. seksualiteten. Netop derfor hævder Den katolske Kirke, at ægteskabet bør beskytte kærligheden og seksualiteten.

Men selv om katolikker ønsker at leve i et livslangt forhold, kan også de opleve, at samlivet med deres partner bliver umuligt. I et sådant tilfælde er det muligt, at man går fra hinanden og ikke længere opretholder bofællesskabet. Derimod er det ikke muligt igen at gifte sig kirkeligt, så længe ens partner lever. En tredje mulighed er den tidligere nævnte at ansøge om annullering af ægteskabet.

Annulering

Et par, som er blevet borgerligt skilt, kan ikke blive gift i kirken igen. Men på trods af det kan nogen mennesker alligevel blive gift i kirken, selv om de har været gift før? Hvordan kan det gå til? Disse mennesker har ansøgt Den kirkelige Domstol om at få deres første ægteskab annulleret. Hvad er så forskellen mellem en borgerlig skilsmisse og en kirkelig annullering af ægteskabet?

Et kristent ægteskab defineres ud fra tre vigtige væssegenskaber, nemlig at ægteskabet er en overenskomst mellem en mand og en kvinde til et livslangt fællesskab med Gud, at de lover hinanden troskab, og at de er åbne over for at få børn. Det, ægtefællerne lover ved ægtevielsen, leves og indfries i hverdagen.

En kirkelig annullering er således noget andet end en skilsmisse. Her erklærer kirken, at et ægteskab aldrig har været et ægteskab efter kirkens opfattelse. Dermed eksisterer dette ægteskab heller ikke. Det har kun eksisteret tilsyneladende. Derfor er "ægtefællerne", som

aldrig har været forbundet i et virkeligt ægteskab, fri til at gifte sig. Forskellen mellem en borgerlig og en kirkelig skilsmisse er altså, at staten virkelig erklærer et ægteskab, som har bestået, for opløst, mens Den kirkelige Domstol erklærer, at ægteskabet aldrig har eksisteret, dvs. er ugyldigt.

Dette skal bevises. Grunden til en sådan erklæring kan være, at en eller begge parter ikke helhjertet har sagt ja til ægteskabet, at f.eks. den ene eller begge mener, at der altid er en mulighed for at kunne gå fra den anden, har udelukket børn eller er gået ind for fri seksualitet.

Homoseksualitet

Homoseksualitet er menneskets seksuelle orientering mod en person af samme køn. Både i Bibelen og i den katolske tradition fordømmer man homoseksuelle handlinger som unaturlige og alvorligt syndige. For en katolik er udøvelsen af seksualitet kun meningsfuld og moralsk berettiget i et ægteskab. Naturens orden kræver, at seksualiteten er forbeholdt samværet mellem en mand og en kvinde, som gennem deres kærlighed vil føre menneskeslægten videre. Seksuel forening af mennesker af samme køn er derfor unaturlig, fordi den umuliggør forplantningen og dermed også eventuelle børn.

Men der er stadigvæk megen uklarhed over, hvordan homoseksualitet skal bedømmes. Skyldes denne tilbøjelighed en forkert opdragelse, en manglende seksuel udvikling, en vane eller et dårligt eksempel? Er de homoseksuelle måske præget af et medfødt instinkt, et genetisk anlæg, og dermed ikke ansvarlige for deres tilbøjeligheder?

Den katolske Kirke opfordrer derfor alle mennesker til at møde homoseksuelle med forståelse og støtte dem så meget, som det nu er muligt. Der skelnes her mellem personen, som er skabt i Guds billede, og personens tilbøjeligheder. En homoseksuel er måske ikke i alle tilfælde ansvarlig for sine drifter; men vedkommende har ansvaret for at kontrollere sine handlinger. Derfor bør en homoseksuel som alle andre ugifte mennesker undgå at tilfredsstille sine seksuelle behov. Seksualiteten, som kun må udøves i ægteskabet, og som altid skal være åben over for evt. børn, er det sande udtryk for kærligheden. Og homoseksuelle handlinger kan ikke opfylde disse principper.

Faktabokse

Ethvert menneske har en personlig værdighed. Denne værdighed er uafhængig af denne persons seksuelle orientering.

Prævention

Ved prævention menes fødselskontrol. Den katolske kirke ved, at forældre kan have behov for at planlægge antallet af deres børn. Derfor taler den også om et ansvarligt forældreskab. For at kunne planlægge dette findes der forskellige metoder til at undgå uønsket graviditet. Den katolske Kirke anerkender dog kun den naturlige fødselsregulering, som benytter sig af kvindens ufrugtbare perioder. Her begrænses ægtefællernes samleje til de dage, hvor kvinden biologisk set er ude af stand til at undfange et barn. Dette er tydeligt nok en form for fødselskontrol, dog uden anvendelse af fysiske eller kemiske forhindringer, som f.eks. p-piller, spiral eller pessar, kondom m.m.

Alle mennesker har behov for kærlighed, venskab og nærhed. Men disse behov kan opfyldes på mange måder og behøver ikke at være begrænset til seksualiteten.

Du må ikke stjæle.

Dette bud er måske det mest indlysende. Det beskytter menneskets ejendom og harmonerer også fint med det 10. bud, at man ikke må begære noget af det, ens næste ejer.

Oprindeligt går 6. bud om ikke at stjæle tilbage til 2 Mos 21,16 og handler om frihedsberøvelse af et menneske. Det var ikke tilladt at gøre en israelit til slave og sælge ham. Hvis en israelit berøvede en anden israelit hans frihed, var dette et angreb på Gud selv, som havde sluttet sin pagt med dette folk og ønskede dets frihed. Dermed betyder dette bud også, at enhver frihedsberøvelse af en anden israelit er forbudt, fordi den står i modstrid med Guds vilje.

Men ud over friheden beskytter dette bud også alt det, et menneske ejer. Ethvert menneske har brug for et minimum af ejendom, dvs. mad, tøj og et sted at bo. Det gamle Testamente vidste, at det, som vi mennesker ejer, kun er til låns fra Guds side. Derfor havde man heller ingen indvendinger mod ejendom. Men man advarede til gengæld mod rigdommens fare. Denne fare består i, at man er så optaget af at eje, at man glemmer at drage omsorg for de nødlidende. I Det nye Testamente advarer Jesus også mod rigdommen og siger, at en kamel hurtigere kan komme igennem et nåleøje end en rig ind kan komme ind i himmeriget (sml. Luk 18,25). Det er hårde og klare ord. Jesus priser de fattige salige (sml. Luk 6,20), og i lignelsen om Lazarus (sml. Luk 16,19) anklages den rige mand for ikke at have givet den fattige Lazarus, der sad foran hans dør, noget at spise. Det, som Jesus opfordrer sine venner til, er, at de hverken skal være tyngede af falsk sikkerhed eller bange for fremtiden.

Derfor siger jeg jer: Vær ikke bekymrede for jeres liv, hvordan I får noget at spise og drikke, eller for, hvordan I får tøj på kroppen. Er livet ikke mere end maden, og legemet mere end klæderne?

Matt 6,25

Den katolske Kirkes lære om menneskets ret og pligt til at arbejde

En katolik arbejder efter bedste evne, men betror sit liv til Herren, som vil drage omsorg for ham. At have, uden at eje (sådan kan man sammenføje, hvad Paulus siger i Fil 4,11-13), er målestokken for en kristens besiddertrang. Alt det, vi ejer, må vi kunne være villige til at slippe, hvis det kræves af os. Derfor opfordrer Den katolske Kirke katolikkerne til at understøtte både socialt og karitativt arbejde og i økonomisk henseende at vise offervilje over for sognet og menigheden. De bør også kæmpe for retfærdige arbejdsbetingelser for alle.

Men mennesket er ikke en vare, noget man bare kan bruge. Den oprindelige betydning af budet er derfor også, at menneskets værdighed skal beskyttes. Mennesket er nok skabt til at arbejde og bidrage til skabelsen; men mennesket må alligevel aldrig udnyttes til fordel for andres behov, fordi man f.eks. vil øge produktiviteten. Det må altså ikke selv blive til en "vare" i processen.

To opfattelser vedrørende arbejdet er forkerte. Den ene er forestillingen om, at menneskets værdi kan måles på dets produktivitet, så vi beundrer arbejdsnarkomanerne og dem, der altid har noget at lave og derfor er stressede. Den anden er forestillingen om, at arbejdet kun har til formål at skaffe midler til vort levebrød. Så bliver arbejdet jo udelukkende beregnet i forhold til den økonomiske værdi, det har over for os selv og andre.

Men for en katolik er arbejde - betalt eller ubetalt - deltagelse i Guds skabende aktivitet. Menneskets arbejde har til formål at fremme Guds riges komme.

Gennem sit arbejde tjener mennesket sit levebrød og udfolder sig selv. Dette burde være målet; men på mange arbejdspladser, først og fremmest i industrivirksomheder, tilfredsstiller arbejdet ikke længere de ansattes behov. Rødderne til denne oplevelse ligger i industrialiseringen, som grundlæggende har ændret arbejdets karakter. Under industrialiseringen bliver de håndværksmæssige metoder afløst af en teknisk arbejdsdeling, hvor den enkelte arbejder ikke længere fremstiller hele produktet og er med i hele arbejdsprocessen, men kun er med til at bearbejde en lille del af produktet. Dette er igen med til at usynliggøre betydningen af menneskets arbejdsindsats og værdien af dets ydelse. Ved de gennemrationaliserede arbejdsprocesser har den enkelte heller ikke længere mulighed for at tage egne afgørelser, være kreativ og skabende. Mennesket bliver mere og mere afhængigt af teknikken.

Også i dag findes der mennesker, der med glæde udfører deres arbejde og realiserer sig selv herigennem. Men mængden af de mennesker, som føler, at de kun i fritiden kan realisere sig selv og derved være sig selv, vokser. Først når man ved, hvorfor man arbejder, og hvilket mål man har, kan man sige ja til besværlighederne.

Det kristne syn på arbejdet er af afgørende betydning. Gennem sit arbejde viser mennesket sin storhed. Både Gud og Jesus, Guds søn, "arbejdede". Gud hvilede den syvende dag efter skabelsen (jf. 1 Mos 2,3). Jesus arbejdede før sit offentlige virke (Jf. Mark 6,3-4), og ved sit livs afslutning kunne han sige:

Jeg har herliggjort dig på jorden ved at fuldføre den gerning, du har givet mig at gøre.

Joh 17,4

I sin undervisning, når Jesus fortalte lignelser, tog han ofte udgangspunkt i menneskers hverdag og arbejde, og han udvalgte arbejdere, fiskere, til at være hans disciple.

Ved den sidste nadver fortælles om Jesu omsorg for sine disciple. Dette, at Jesus vasker disciplenes fødder, er et billede på, hvordan katolikker burde forstå deres egen indsats over

for verden. Dette var nemlig en nødvendig tjeneste (fødderne blev beskidte på de støvede veje), men også en ringe tjeneste, som kun tjenestefolk udførte.

Derfor kan vi lære to ting af denne episode. Intet arbejde er for ringe til, at vi kan udføre det, og intet arbejde er under vor værdighed, hvis vi forstår det som en kristen tjeneste.

Arbejdets værdi afhænger ikke af det, vi gør, men af den holdning, vi har over for det, vi udfører. Jesu eksempel viser os også den sociale dimension af arbejdet. Menneskets arbejde er ligeledes tjeneste for andre og tjener det fælles vel.

Gud Herren tog mennesket og satte ham i Edens have, for at han skulle dyrke og vogte den.

1 Mos 2,15

Mennesket har lov til at arbejde med til verdens udformning. Det skal gøre verden brugbar (dyrke den). Men mennesket ejer ikke jorden. Det er kun dens vogter, hvilket derfor kræver, at det omgås skaberværket ansvarsbevidst. Arbejdet tjener ikke alene menneskets egen interesse, men bør udføres i ansvar over for alt det skabte.

I den kristne tradition er arbejde en pligt for enhver, som er i stand til at arbejde. Dette fremgår også af den vigtighed, munkene tillagde arbejdet. Arbejde er en forpligtelse af to grunde. Det er det nødvendige middel til at tjene til sit levebrød, til at understøtte dem, der ikke har så meget som én selv, og til at udfolde de talenter, Gud har givet én. Når Paulus advarer menigheden i Thessaloniki, som ikke vil arbejde, om, at de i så fald heller ikke må spise (2 Thess 3,10), så retter han ikke sin kritik mod dem, der ikke *kan* arbejde, men mod dem, der afviser et arbejde, som de med rette kunne udføre.

Du må ikke aflægge falsk vidnesbyrd imod din næste.

Oprindeligt var dette bud møntet på enhver israelit, som kunne blive indkaldt som vidne eller dommer i en retssag ved byporten, hvor man afgjorde byens eller landsbyens sager. Det var et stort ansvar, som lå på hans skuldre. Det påhvilede nemlig en dommer eller et vidne at være sandfærdig i sine ord. Der var jo tale om en persons ry, anseelse, rettigheder og ofte også om vedkommendes liv. Disse vigtige goder skulle beskyttes.

Men allerede i Det gamle Testamente blev dette bud udvidet. Fra kun at være møntet på en retssag blev forbudet udvidet på en sådan måde, at det også omfattede enhver form for bagtale og dårlig omtale af et andet menneske. I begyndelsen var det kun en israelit, dvs. en fra ens eget folk eller stamme, som man ikke måtte aflægge falsk vidnesbyrd imod. Senere hen blev forbudet udvidet til at omfatte alle menneskers grundlæggende ret til en sandfærdig og værdig behandling, altså også ikke-israelitter.

Le ikke ad et menneske, der er fyldt af bitterhed,
for der er en, der både ydmyger og ophøjer.

Udtænk ikke løgn mod din broder,
og gør det heller ikke mod din ven.

Inlad dig aldrig på at lyve,
for den vane kommer der intet godt ud af.
Sir 7,11ff.

Modsætningen til løgnen er sandheden. Budet vil dermed fremme sandheden. Ethvert menneske har krav på sandheden. Jesus siger selv:

Men i jeres tale skal et ja være et ja og et nej være et nej. Hvad der er ud over det, er af det onde.

Matt 5,37

De fleste mennesker afskyr løgnen. At fordømme løgnen har ikke kun at gøre med, at det er nemmere for alle, at man kan stole på hinanden og ikke skal fundere over, om vedkommende nu taler sandt eller ej. Sandfærdighed styrker menneskets tillid til en anden person.

Løgnen derimod skader vort medmenneske. Derfor er den forbudt.

Tænk engang på de mennesker, vi møder. Vi kan kun dele med dem, fortælle om vore oplevelser og drømme, ved at vi bruger sproget. Størstedelen af vor kommunikation med andre mennesker foregår gennem sproget. Vi har behov for sproget for at komme i kontakt med andre mennesker. Sprog er grundlæggende for at kunne møde andre mennesker, for at kunne kommunikere med dem. Hvis et menneske lyver, misbruger det sproget og ødelægger dermed den gensidige tillid og fællesskab.

Men findes der situationer, hvor det er tilladeligt at fortie sandheden eller lyve? Vil en løgn med en god hensigt alligevel ikke falde ind under begrebet løgn?

Det kunne f.eks. være i det tilfælde, at nogen gemmer et politisk forfulgt menneske og lyver eller taler usandt over for forfølgerne for at frelse dette menneskets liv. Eller er det i en anden situation bedre at lyve for ikke at påføre et andet menneske den alt for store smerte, som sandheden måske vil fremprovokere? Er det derfor ikke bedre at fortie sandheden over for et uhelbredeligt sygt menneske?

Generelt skal man altid være sig sammenhængen mellem sandheden og menneskeværdigheden bevidst. Ethvert menneske har krav på sandfærdighed, også når det gælder om at få at vide, at dets dage er talte. En løgn eller det at fortie sandheden i et sådant tilfælde er kun tilladeligt, hvis vi virkelig er klar over, at det i den konkrete situation er det bedste for det andet menneske, f.eks. det at redde et menneskeliv. Vi har som kristne til opgave at udvise omsorg over for vor næste og yde hjælp, hvis en sandhed er smertefuld. Vi behøver heller ikke altid at sige alt, hvad vi ved. Vi skylder derfor intet menneske usandheden, men altid sandheden.

Forbudet mod løgnen gælder uden undtagelse i den kirkelige tradition. Hvis løgnen skulle bedømmes ud fra dens formålstjenstlighed, kunne jeg som menneske jo aldrig vide, om et andet menneske lige nu bedømmer, at det er o.k. at lyve over for mig.

Apostlen Jakob kalder tungen for en magt, der er svær at tøjle. Ved at vælge at sige sandheden respekterer man både sin egen og sin næstes værdighed. Vi skal ikke alene

forsøge at være sandfærdige, ikke sladre og bagtale nogen, men virkelig forsøge at være sanddru, pålidelige og derved aflægge vidnesbyrd om Jesus Kristus. Ved dette bud handler det dybest set om respekten for ens egen og medmenneskets værdighed.

Du må ikke begære din næstes hustru.

Betydningen af dette bud er allerede blevet behandlet under det 6. bud "Du må ikke bryde ægteskabet". Her i det 9. bud bliver kvinden tydeligt fremhævet som mandens ejendom. Men hvordan kan vi så tolke budet for os i dag?

Kvinden som mandens eje viser sig især i pornografien og reklamebranchen, hvor kvinden ofte bliver forklejnet til at være et sexobjekt. Dette kan hos betragteren fremkalde en fornemmelse af, at det er tilladeligt at bruge kvinden og hendes krop på en hvilken som helst måde. I dag forsker man derfor i, om pornografi kan fremme vold mod kvinder. Pornografien forvrænger således seksualiteten, fordi den river seksualitet og kærlighed fra hinanden. Seksualiteten perverteres, fordi den bliver til et forbrugsgode, hvor man "forbruger" og misbruger et andet menneske og dets krop udelukkende for at opnå egen tilfredsstillelse. I dette tilfælde er seksualiteten ikke længere rettet mod et møde mellem to ligeværdige personer, men mod at tilfredsstille én persons behov. Det kristne syn på seksualiteten er, at et menneske ikke må misbruge et andet menneske til sin egen tilfredsstillelse.

Du må ikke begære, hvad der tilhører din næste.

Dette bud er tæt forbundet med det 7. bud, som beskytter menneskets ejendom. Ordet "begære" indeholder mange ting. Det kan f.eks. være tanken eller ønsket om at eje en andens ejendom. Dette bud forbyder dermed, at man lægger planer om, hvordan man kan tilegne sig en andens ejendom. Her bliver det klart, at Gud ikke alene bedømmer vore gerninger, men også vore tanker og hensigter. Vore tanker og inderste længsler er jo kilden til vore handlinger. Afgørelser fælder vi i vort inderste, i hjertet. Ikke alene den forkerte gerning, men allerede beslutningen om at udføre den, bliver fordømt. Ikke alene handlingen, men også alle skjulte forbehold, intriger, tricks og manipulationer, bliver anklaget. De 8 første bud taler om gerninger, konkrete foretagender. Her er der derimod tale om menneskets inderste. I dag har vi mulighed for at tyde dette bud endnu bredere end dengang. Betydningen kan udvides til at gælde hele verden, og ikke bare den næste, som lever i vort nærmiljø. Dette bud omfatter dermed også den uretfærdige fordeling af ressourcerne, verdenshandelen, udnyttelsen af billig arbejdskraft, skattesvindler, misbrug af offentlige ydelser osv. Alt dette skader de socialt sårbare i verden. I vort eget samfund lever der mennesker, som er ensomme, fattige, alkoholikere, narkomaner eller syge. Og i udlændene lever mange mennesker under fattigdomsgrænsen, ofte fordi vi beskytter vore egne markeder og derved holder disse mennesker fanget i fattigdom.

Budet lægger også op til at reflektere over, hvad der gør et menneske lykkeligt. Er vor lykke udelukkende afhængig af det, vi har (tøj, forbrugsgoder, penge osv.)? Er den ikke også afhængig af, at vi har venner og dermed oplever andres venskab og kærlighed?

Vore inderste længsler - behov for kærlighed, forståelse, accept og tilgivelse - kan dybest set kun stilles af Jesus. For disse længsler er uafhængige af de ting, vi ejer.

Dette sidste bud understreger: Din næstes lykke og ejendom kommer ikke dig ved. Du må glæde dig over det. Men vær ikke misundelig. Du må ikke begære og dermed kaste et ondt og misundeligt blik på din næstes ejendom. For allerede denne misundelighed vil såre din næste. Misundelse er en last. Men mange af os har desværre glemt, at den eksisterer. Og den holder vore hjerter fanget. Fra gamle dage har man brugt askesen til at bekæmpe menneskets misundelse og besiddertrang.

Det, man kan gøre mod misundelsen, er at forsøge sig med askese. Ordet askese kommer fra græsk *askēsis* og kan oversættes med *øvelse*. I lang tid var askese frem for alt faste, bøn og almisse. I dag betyder det ikke alene faste fra mad og drikke, men også at afstå fra et umådeholdent forbrug af f.eks. computerspil eller modetøj, altså ikke kun af madvarer. Det betyder også at tage sig tid til andre, undgå alle unødvendige syns- og lydindtryk og søge stilheden. Det betyder yderligere at spørge sig selv om ens daglige vaner, at være kritisk over for forbrugersamfundet og at sætte spørgsmålstejn ved, om udnyttelsen af miljøets ressourcer virkelig skal fortsætte som hidtil. Askese betyder derfor også at vise respekt for livet. For livet, både ens eget og andres liv, må beskyttes. Det indebærer også, at man ikke bare følger tidens trends og meninger, men er modig og stærk nok til at finde sin egen vej og have sine egne meninger og overbevisninger, dvs. have ben i næsen og udvise civilkurage og dermed mod.

De ti bud får kun mening, hvis de bliver til vor moralske rettesnor i hverdagen. Indlader vi os på at følge dem, vil vi erfare, at de ikke begrænser os i vor frihed, men at de kan åbne for nye muligheder og skænke et liv i frihed og fylde.

"Du må ikke begære" betyder dybest set: Du har ikke behov for at begære. Tab ikke dit hjerte til noget, som gør dig ufri. Lad dig ikke fange af alle kortsigtede begær. Vær ikke fange af penge, indflydelse, karriere i en sådan grad, at du slet ikke kommer til at leve.

Bøn

Bøn er ikke blot at sidde stille i kirken med foldede hænder og sige de rigtige ting. I den katolske kirke har vi mange traditioner og måder at bede på. Vi er alle forskellige mennesker og har rug for bønner på mange måder. Så der vil for det første blive forklaret om hvad bøn egentlig er og bagefter kommer der mange konkrete eksempler på hvordan man kan bede, det gælder både konkrete bønner og konkrete situationer og kropstillinger under bøn. Er bøn svært at finde ud af? Hvordan skal man bære sig ad, når man beder? Handler det om at lukke øjnene, folde hænderne og sænke hovedet? Eller hvad drejer bøn sig egentlig om? Nogle gange er det faktisk svært at bede; men det skyldes måske også, at vi ikke tænker over, at bøn er en samtale med en ven, som vi ved elsker os. Tænker man på det, er det ikke svært at bede. For det er dejligt at være sammen med en rigtig god ven. Venner fortæller hinanden, hvad de har oplevet. De drøfter det, de går og tænker på. De deler med hinanden, hvad der optager dem, både glæder, drømme, angst og sorg. Over for en ven kan man være helt sig selv og behøver ikke være bange for at bære sig kluntet eller forkert ad. Venner har tid til hinanden og lytter til det, den anden fortæller. At have en god ven er faktisk en rigtig stor gave.

Venskab er aldrig en envejskommunikation. Et venskab kan ikke bestå, hvis kun den ene giver. Det samme gælder for bønner. Man kan ikke være Jesu ven uden at bruge tid på ham, tale med ham og lytte til ham. Det gør man bl.a. i bønner.

Bønner minder på mange måder om en rigtig god samtale mellem to venner, nemlig Jesus og den, der beder. I bønner kan man tale frit til Jesus og bede ham om hjælp. Man takker ham, for det, han har gjort for os mennesker ved at give sig selv hen for os. Men i bønner lytter man også til Gud for at forstå, hvad han har at sige til os i dag.

På en måde kan bønner sammenlignes med en telefonsamtale. Forskellen er bare, at Gud altid tager telefonen for at høre, hvad man har på hjerte.

Bøn er dermed som et godt forhold til en ven, man tier og taler sammen med. Ved at give plads for stilheden, når man er sammen med Jesus, viser man, at det vigtigste er at være sammen. Det drejer sig om at være der, hos Jesus, foran ham, at have overgivet sig til ham. Men selvom det er godt at kunne tie sammen, er det også godt at kunne tale sammen. I det Jeg-Du forhold, som kristen bøn er, kan man tale fortroligt med Gud om ens glæder, arbejde, ønsker og skuffelser, kort sagt om hele livet. Der er ikke brug for at tale fint.

Hverdagsordene, dvs. vor almindelige tale, er nok, bare vi siger sandheden over for Gud. Man behøver ikke standse op og tage søndagstøjet på, men skal dog også vogte sig for bare at snakke løs uden indhold.

I Den katolske Kirke findes der mange forskellige former for bøn. I det følgende vil vi komme ind på nogle af dem. Generelt kan man dog gruppere bønner i den frie bøn og den fastlagte bøn, der især er egnet til fælles bøn i en gruppe. I spidsen for bønner står den liturgiske bøn, som når sit højeste udtryk i messens fejring.

I et kloster beder munkene eller nonnerne deres tidebønner i kirken. Andre samles i bønnegrupper for at bede sammen. Her benytter man sig især af de fastlagte bønner, som f.eks. salmerne, Fader Vor og rosenkransbønner. Katolikker beder frit, især når de beder i

enrum, men også i bønnegrupper. Faste bønner er en hjælp, hvis man selv har svært ved at sætte ord på bøn, f.eks. i en periode, hvor det er svært at fastholde troen.

Det vigtigste, der dog skal huskes ved bøn, er kærligheden. For det er kærligheden, der forener mennesket med Gud.

Kroppens betydning

Man kan bede hvor som helst og i hvilken som helst stilling. Mange sætter pris på at gå en tur i skoven og bede rosenkransen. Andre foretrækker at sætte sig i et stille rum for ikke at blive forstyrret. Og der er også mange, der tager til en kirke og beder der. Man kan altid samtale med Gud, f.eks. når man står ved busstoppestedet og venter på bussen, eller mens man vasker op. Intet er til hinder for at tale med Gud.

Ofte har det hjulpet mennesker at indtage bestemte kropstillinger under bøn. Kroppen skal respekteres, og hvis man lytter til dens behov, kan det være en hjælp til at finde fred og ro. Katolikker er meget bevidste om, at hele mennesket må engagere sig i bøn. Hvis man prøver at begive sig til bøn, som om man ikke havde en krop, benægter man, at mennesket både består af krop og sjæl. Jesus, Guds Søn, blev menneske og fandt det ikke uværdigt at have en menneskekrop. Derfor tager mange katolikker deres krop til hjælp, når de beder. Kroppen og dens holdning taler sit eget sprog. Når man betragter mennesker i bøn, lige meget om de står oprejst, ligger på knæ eller beder med foldede hænder eller oprakte arme, så udtrykker disse forskellige kropstillinger tydeligt forskellige indre holdninger. Hvis mennesker er trætte og ikke længere ved, hvad de skal sige i bøn, kan de derfor også bede Gud om at lytte til kroppens sprog. Kroppen kan nemlig gennem sin stilling videregive, hvad mennesket har på hjertet, men har svært ved at udtrykke med ord. Derfor må enhver finde frem til den holdning, der svarer til vedkommendes behov, alt efter omstændighederne. I det følgende skal blot nævnes nogle af de mest kendte bønstillinger:

Hænder, som rækkes frem som en tom skål, kan udtrykke denne bøn:
"Herre, jeg giver dig, hvad jeg er, og jeg modtager dine gaver."

Oprakte hænder er udtryk for lovprisning af Gud med hele kroppen. Ligesom en plante udfolder sig i solen, sådan udfolder mennesket sig foran Gud.
"Herre, jeg lovpriser dig og tilbeder dig."

En siddende stilling udtrykker, at den bedende er beredt og hviler hos Gud. Man er parat til at lytte, og selve kroppen udtrykker indre årvågenhed.

At knæle udtrykker fra gamle dage, at man giver sig i en andens tjeneste. Hermed udtrykker kroppen, at man er parat til at tjene Jesus Kristus og hans sag.

Når et menneske ligger udstrakt, hvilket kaldes den store prosternation, er det et udtryk både for tilbedelse, overgivelse og tillid. Denne holdning indtager en mand, som skal vies til

diakon eller præst, samt mennesker, der aflægger deres ordensløfter i kirken. Men mennesker bruger også denne holdning i deres private bøn. At ligge helt udstrakt på gulvet udtrykker total afhængighed af Gud. Over for Guds storhed føler mennesket behov for at gøre sig meget lille. Det er et udtryk for kærlighed og tilbedelse. Denne holdning kendes også fra langfredagsliturgien i den katolske kirke, hvor præsten lægger sig helt udstrakt på gulvet foran alteret med korset.

Når man folder hænderne, kommer kroppen til ro og hvile. Foldede hænder minder også om Jesu foldede hænder, da han stod med lænkede hænder foran Pilatus. Før i tiden aflagde en ridder ed til sin konge ved at lægge sine hænder i kongens. Ved at folde sine hænder, overgiver man sig til Gud. "Her er jeg, brug mig i din tjeneste."

Forskellige former for bøn

Forbøn

Ved forbønnen beder man for andre mennesker, som har behov for hjælp. Det kan være mennesker, der er syge, har et problem, er ensomme, arbejdsløse, er blevet mobbet, og som alle på en eller anden måde har brug for Jesu hjælp. Ved forbønnen kan man, hvis man er sammen med personen, man vil bede for, lægge hænderne på vedkommendes hoved, skuldre eller ryg og så bede for vedkommende. Er vedkommende ikke til stede, er det nok at bede Jesus om at røre ved dette menneske og hjælpe det i dets behov.

Takkebøn

Ved takkebønnen takker man Jesus for alt det, han har gjort for os mennesker ved at hengive sig selv. Det er også menneskers tak, fordi Jesus stadigvæk er dem nær i dag gennem sin Hellige Ånd. Ved takkebønnen takker man også Jesus for det, han gør for os i dag. Man takker for de gode ting, man har i sit liv, ens familie, venner, udfordringer på arbejdet eller i skolen.

Lovprisningsbøn

Lovprisning foregår på forskellig måde, enten ved at synge en sang eller også ved at lovprise Gud for hans storhed, godhed og barmhjertighed. Nogle udtrykker deres lovprisning gennem en meditatív dans eller ved at male et billede.

Samtale

Denne bøn er god, når man ikke behøver at være superkoncentreret, f.eks. når man cykler eller kører i bus. Her lukker man ikke sine øjne eller folder hænderne, men taler med Jesus. Bliver man afbrudt, holder man en pause, indtil der er lejlighed til at tale sammen med Jesus igen.

Bøn om hjælp

I bønnen kan vi sige alt til Jesus, og derfor vil vi også ofte bede Jesus helt konkret om at hjælpe os med noget. En bøn om hjælp skal altid være meget konkret. F.eks. kan det være, at

jeg beder om at kunne være tålmodig over for et menneske, som irriterer mig. Eller jeg beder om hjælp til at klare den opgave, jeg skal løse.

Skudbønner

Paulus siger i brevet til Thessalonikerne: "Vær altid glade, bed uophørligt, sig tak under alle forhold; for dette er Guds vilje med jer i Kristus Jesus" (1 Thess 5,16). Det er svært at bede uophørligt, når man skal arbejde og koncentrere sig. Men der findes en gammel skik, som kaldes for skudbønner. Skudbønner er nogle korte bønner, f.eks. et bibelvers eller bare navnet Jesus eller en kort bøn som "Jesus, jeg stoler på dig", "Jesus jeg tror på dig", som man gentager i dagens løb, når man husker på det. De bliver skudt af som pile og hjælper os til at leve i venskab med Jesus, fordi ved at bede dem, husker vi på Jesus.

Klage

Vi kan sige alt til Gud. Derfor kan vi også klage over for ham og skælde ud eller spørge, hvorfor bestemte ting i vort liv er sket. Når vi er "sure" på Gud, er det vigtigt, at vi siger det til ham. Bibelen kender klagen, især klagesalmer. Det vigtigste er fortsat at tale med Gud, at være helt ærlig, for så kan Gud hjælpe os igennem en svær tid.

Bordbøn

Før og efter maden beder katolikker bordbøn, hvor de siger tak for maden, for dem, der har tilberedt den, og til Gud, som lod os høste frugterne og forarbejde dem.

F.eks.: "Herre. Velsign os og disse gaver, som vi skal modtage af din gavmildhed. Ved Kristus, vor Herre. Amen." Efter måltidet kan man bede: "Vi takker dig, almægtige Gud, for alle dine velgerninger. Du, som lever og råder i al evighed. Amen."

Lectio Divina eller en bedende og lyttende læsning af Bibelen

Et venskab vokser ved, at vi engagerer os i hinanden, bruger tid og kræfter på hinanden. Vi er så heldige, at vi kan lære Gud at kende. Gud har nemlig taget det første skridt til dette møde ved at åbenbare sig i Bibelens ord. Det er der, at vi kommer helt tæt på Ham. Her kan vi blive fortrolige med Ham.

Bibelen kan læses på den måde, at Gud er en Ham. Så læser man en tekst, som taler om Ham. Men Bibelen kan også læses sådan, at Gud bliver et Du. Så forandrer det hele sig. Gud taler direkte til mig, mens jeg lytter og svarer.

Dette er *lectio divina*. Det er et møde med en person, som elsker mig. Det er frem for alt et møde med en person, Jesus Kristus, som er den levende Guds Ord.

Denne gamle kunst, kaldet *lectio divina*, er en langsom og bedende måde at læse de hellige skrifter på. De gamle munke lærte af jøderne og læste Bibelen ved at gentage et skriftsted, hvor de billedlig talt "tyggede drøv" på Guds ord. Dermed "spiste" de ordet og blev næret af det. *Lectio divina* inddeles normalt i tre trin, nemlig *læsning (lectio)*, *overvejelse (meditatio)* og *bøn (oratio)*.

Det er den vej, jeg vil indbyde dig til at begive dig ud på nu.

Sådan kan du begynde:

Læsning:

- Vælg en bibeltekst, f. eks. en af læsningerne fra dagens eukaristiske liturgi, fra Det Danske Bibelselskabets Bibellæseplan eller gennemlæs langsomt en af Bibelens bøger. Sid i en behagelig stilling, og sørg for ikke at blive forstyrret. Begynd med en bøn, f.eks.

Herre Jesus, du er den levende Guds Søn.
Du har livets ord til mig.
Du er livets ord.
Giv, at min tørst efter dig aldrig slukkes.
Amen.

- Læs teksten langsomt, stille og lyttende.

Overvejelse

- Tag derefter et enkelt ord eller en enkelt sætning. Gentag det stille og lær det udenad. Hvad vil dette ord sige til dig?

Bøn

- Tal så med Gud ligesom med en, der elsker og accepterer dig. Åbn dit hjerte foran Ham.
- Afslut med en bøn.

Meditation eller stille bøn

Her drejer det sig om at være alene med Jesus og tale til ham fra ens eget hjerte til hans hjerte. Ved denne stille bøn udvikler vi vort venskab til Jesus. Det er også det tidspunkt, hvor vi bedst kan lytte til det, Jesus vil sige til os.

Faste bønner

Fader Vor

Fader vor! Du, som er i Himlen.
Helliget vorde dit navn.
Komme dit rige.
Ske din vilje, som i Himlen så og på jorden.
Giv os i dag vort daglige brød.
Og forlad os vor skyld,
som og vi forlader vore skyldnere.
Og led os ikke i fristelse, men frels os fra det onde.

Thi dit er riget og magten og æren i evighed. Amen.

Trosbekendelsen

Jeg tror på Gud Fader, den Almægtige,
Himlens og jorden Skaber,
og på Jesus Kristus, hans enbårne Søn, vor Herre,
som er undfanget ved Helligånden,
født af Jomfru Maria,
pint under Pontius Pilatus,
korsfæstet, død og begravet;
som nedfor til dødsriget,
opstod på den tredje dag fra de døde,
opfor til Himlen,
sidder ved Gud Faders, den Almægtiges, højre hånd,
hvorfra han skal komme igen
for at dømme de levende og de døde.
Jeg tror på Helligånden,
den hellige katolske Kirke,
de helliges samfund,
syndernes forladelse, kødets opstandelse
og det evige liv. Amen.

Hil dig Maria

Hil dig, Maria, fuld af nåde!
Herren er med dig!
Velsignet er du iblandt kvinder,
og velsignet er dit livs frugt, Jesus.
Hellige Maria, Guds Moder!
Bed for os syndere,
nu og i vor dødstime. Amen.

Ære være Faderen

Ære være Faderen og Sønnen og Helligånden,
som det var i begyndelsen, så nu og altid og i al evighed. Amen.

Nyttige links

Den katolske Kirkes officielle hjemmeside

- www.katolsk.dk (dansk)

Vatikanets hjemmeside:

- www.vatican.va (flere sprog)

Anden information om Den katolske Kirke

- www.catholic-web.dk (dansk)
- www.katolsk.no (norsk)
- www.catholic-forum.com (engelsk)
- www.catholic.org (engelsk)
- www.newadvent.org (engelsk)
- www.heiligenlexikon.de (en tværkirkelig side om helgener på tysk)
-

Katolske organisationer i Danmark

- www.katolskorientering.dk
- www.paxchristi.dk (dansk)
- <http://inet.uni2.dk/home/jesh/kvip/video.htm> (Katolsk videoproduktion, dansk)
- www.vero.dk (dansk)
- www.duk.dk
- www.trooglys.person.dk (dansk)
- www.katolskforlag.dk (dansk)
-

Ordensfællesskaber og lægmandsorganisationer

- www.sankt-lioba-kloster.dk (dansk)
- www.orden.de (tysk)
- www.sanktjosephsoestrene.dk (dansk)
- www.ocso.org (engelsk)
- www.graabroedrene.dk (dansk)
- www.jesuitter.dk (dansk)
- <http://omi.webbsida.com/> (svensk)
- www.premontre.org (engelsk)
- www.famvin.org/en/ (engelsk)
- www.karmel.dk (dansk)
- <http://laici.op.org/danmark/> (dansk)
- www.kristenmystik.dk (dansk)
- <http://www.focolare.org/> (international)
- www.katolsk-vestsj.dk/montfort (dansk)

Literatur

- Casetti, Christoph: *Kleiner Familienkatechismus. Einfache Darstellung des katholischen Glaubens* 2002.
- Clausen, Helge: *Katolsk minileksikon*, Katolsk Forlag 1988.
- Efter moden overvejelse. *Sankt Ansgar Kirkes Domkirkejubilæum 1953-2003*, 2003.
- Elnebo, Erik: *Messen i den Katolske Kirke*, Pastoral Centeret 2004.
- Emeis, Dieter: *Trosbekendelsen*, Pastoral Centeret 2000.
- Jeg tror. *Lille katolsk Katekismus*, Pastoral Centeret 2000.
- Katolsk Søsterforbund: *De kvindelige ordenssamfund I Danmark*, 2001 (bestilles ved Pastoral Centeret).
- Madsen, Sr. Hildegard OSB, *Katolik i Danmark*, Pastoral Centeret 1995.
- McBrien, Richard P.: *Katolsk Tro gennem to Årtusinder*, Niels Steensens Forlag 1987.
- Niels Stensen og Danmark. *Kirkens fattige tjener*. Katolsk Forlag 1981.
- Rasmussen, Jørgen Nybo m.fl.: *Sankt Knud Konge*, Pastoral Centeret 1986.
- Rossi, Gianni Di: *Guds fantastiske rige*, Pastoral Centeret 2000.
- Scherz, Gustave/Beck, Peter: *Nicolaus Steno*, Pastoral Centeret (1988)

Hvis bøgerne ikke kan findes gennem det stedlige folkebibliotek, vil hjælp altid kunne findes ved henvendelse til den nærmeste katolske menighed.

Test din viden om Den katolske Kirke

1. Katolikker er
 - a) fritænkere.
 - b) italienerne.
 - c) kristne.

2. Den katolske Kirke er
 - a) en national kirke.
 - b) en italiensk kirke.
 - c) en verdenskirke.

3. Den katolske Kirke opstod
 - a) i 900-tallet.
 - b) efter Jesu opstandelse.
 - c) i 1500-tallet.

4. Hvem bliver kaldt for Nordens apostel?
 - a) Angantyr.
 - b) Poppo.
 - c) Ansgar.

5. På hvilken måde begynder og afslutter katolikker deres bøn?
 - a) med korsets tegn.
 - b) ved at sige "amen".
 - c) ved at sige "halleluja".

6. Den katolske kirke bygger på
 - a) paven.
 - b) Jesus og Maria.
 - c) skrift og tradition.

7. Hvad er den korteste sammenfatning af den kristne tro?
 - a) amen.
 - b) korsets tegn.
 - c) trosbekendelsen.

8. Katolikker tror på
 - a) jomfru Maria.
 - b) den treenige Gud: Fader, Søn og Helligånd.
 - c) Jesus og jomfru Maria.

9. Vievandskarret i kirken bruges til
 - a) at vaske hænderne i.

- b) at slukke tørsten under gudstjenesten.
- c) at dyppe fingerspidserne ned i og betegne sig med korsets tegn.

10. Hvor mange sakramenter har Den katolske Kirke?

- a) 3.
- b) 7.
- c) 9.

11. Hvilke 2 sakramenter hører ikke med til indføringssakramenterne?

- a) dåbens sakramente.
- b) firmelsens sakramente.
- c) forsoningens sakramente.

12. Hvilket sakramente er forudsætningen for at kunne modtage de andre sakramenter?

- a) forsoningens sakramente.
- b) ægteskabets sakramente.
- c) dåbens sakramente.

13. Hvornår bliver man fuldt medlem af Den katolske Kirke?

- a) når man har meldt sig hos folkeregisteret.
- b) når man har modtaget indføringssakramenterne.
- c) når man har meldt sig ud af Folkekirken.

14. Hvilke 2 sakramenter hører til de helbredende sakramenter?

- a) dåbens sakramente.
- b) de syges salvelses sakramente.
- c) forsoningens sakramente.

15. Til kaldets og sendelsens sakramenter tæller man

- a) ægteskabets sakramente.
- b) eukaristiens sakramente.
- c) ordinationens sakramente.

16. Hvilke tegn bruger man bl.a. ved sakramenterne

- a) vand.
- b) roser.
- c) olie.

17. Hvilke 2 sakramenter kan meddeles af en ikke-viet person?

- a) ægteskabets sakramente.
- b) de syges salvelses sakramente.
- c) dåbens sakramente.

18. Hvem har indstiftet sakramenterne?

- a) Den katolske Kirke.
- b) Jesus Kristus.
- c) apostlene.

19. Hvem forvalter sakramenterne?

- a) menigheden.
- b) Den katolske Kirke.
- c) paven.

20. Hvad er sakramentets synlige tegn ved dåben?

- a) vand.
- b) dåbskjolen.
- c) dåbslyset.

21. Hvornår mindes katolikker bl.a. deres dåb?

- a) til jul.
- b) når de fejrer navnedag.
- c) når de betegner sig med korsets tegn.

22. Hvad er et baptisterium?

- a) et svømmebassin i kirkens have.
- b) et kapel med døbefont.
- c) en ny post i regeringen.

23. Hvad betyder det græske ord eukaristi på dansk?

- a) lov og pris være Gud.
- b) taksigelse.
- c) jeg tror.

24. Den katolske messe består af disse dele:

- a) ordets og brødets gudstjeneste.
- b) kirkekaffe og prædiken.
- c) eukaristifejring og korsang.

25. Katolikker tror, at brødet og vinen under messen

- a) forbliver brød og vin.
- b) er til minde om Jesus.
- c) bliver til Jesu legeme og blod.

26. Tabernaklet er

- a) præstens kalk.
- b) skrifttestolens forhæng.

c) et lille skab til opbevaring af de indviede hostier.

27. En hostie er

- a) en hvid klædning.
- b) en kiks.
- c) katolikkernes alterbrød.

28. Ved firmelsen modtager man

- a) syndsforladelse.
- b) dåbskjolen.
- c) Helligånden.

29. Det ydre tegn ved firmelsen er:

- a) vinen.
- b) salvelsen med olie.
- c) vandet.

30. Hvem meddeler firmelsens sakramente?

- a) biskoppen.
- b) menigheden.
- c) diakonen.

31. Hvilke navne bruges også for Forsoningens sakramente?

- a) skriftemålets sakramente.
- b) eukaristiens sakramente.
- c) bodens sakramente.

32. Hvem har fuldmagt til at tilgive synder i Jesu navn?

- a) alle.
- b) ingen.
- c) præsten.

33. Ved forsoningens sakramente bekender man sine synder for

- a) hele menigheden.
- b) diakonen.
- c) præsten.

34. Et skriftesegl er

- a) et dokument, som underskrives efter forsoningens sakramente.
- b) præstens absolutte pligt til at hemmeligholde skriftemålet.
- c) kirkens logo på dens hjemmeside.

35. Absolutionen kan meddeles af

- a) diakonen.
- b) menigheden.
- c) præsten.

36. Den katolske Kirkes præsteembede er:

- a) 3 delt: biskop, præst, diakon.
- b) 2 delt: biskop, præst.
- c) 4 delt: biskop, præst, diakon og menighed.

37. Den katolske Kirke præstevier:

- a) kun gamle og gifte mænd.
- b) mænd.
- c) ugifte kvinder.

38. Paven er

- a) Den katolske Kirkes synlige overhoved.
- b) biskop af Rom.
- c) altid en polak.

39. Paven er ufejlbar

- a) i alt.
- b) i spørgsmål om tro og moral.
- c) når han taler ex cathedra.

40. Ved cølibatet forstås

- a) en person der lever i ugift stand.
- b) kirkenøglen.
- c) et liturgisk redskab.

41. En munk er

- a) et dyr, som er ved at uddø.
- b) et medlem af et ordensfællesskab.
- c) en musiker.

42. Klausur er

- a) et afgrænset område i et kloster.
- b) et kirkemøde.
- c) ordensfolkets korbøn.

43. En novice er

- a) en gift person.
- b) en, som gennemgår en prøvetid før den første løfteafleggelse.
- c) en kirkesanger.

44. Jomfru Maria er

- a) en gudinde.
- b) Jesu mor.
- c) en engel.

45. Hvilket af de nævnte dogmer er ikke et Maria-dogme?

- a) Maria er Guds moder.
- b) Marias optagelse i Himlen.
- c) Marias besøg hos Elisabeth.

46. Rosenkransen har

- a) to forskellige meditationstemaer.
- b) fire forskellige meditationstemaer.
- c) tre forskellige meditationstemaer.

47. Den/de første helgener, man mindedes var

- a) martyrer.
- b) jomfru Maria.
- c) apostlene.

48. Hvilken af nedenstående personer er ikke en dansk helgen

- a) Knud Lavard.
- b) Benedikt.
- c) Ingeborg.

49) Hvilket bud hører ikke til de ti bud?

- a) Du må ikke stjæle.
- b) Du må ikke danse.
- c) Du skal ære din far og din mor.

50) Den katolske kirke har

- a) ti kirkebud.
- b) fem kirkebud.
- c) syv kirkebud.

51) Katolikker tror,

- a) at et menneske er et menneske fra undfangelsesøjeblikket.
- b) at et menneske er et menneske efter 12. svangerskabsuge.
- c) at man ikke kan sige, hvornår et embryo bliver til et menneske.

52) Katolikker

- a) tillader abort.

- b) tillader naturlig prævention.
- c) tillader brugen af befrugtede æg til forskningsformål.

53.) Seksualitet er

- a) altid tilladt.
- b) forbeholdt ægteskabet.
- c) overladt til den enkeltes vurdering.

54. Bøn er

- a) noget, der kun foregår i kirken.
- b) en envejskommunikation.
- c) en samtale med Gud.

55.) Mens de beder kan katolikker

- a) knæle.
- b) snakke med hunden.
- c) skrive et brev.

56) Den store prosternation er

- a) en procession.
- b) når et menneske ligger udstrakt på gulvet.
- c) når et barn skal døbes.

57) Lectio Divina er

- a) en bedende læsning af bibelen.
- b) en klagesang.
- c) en guddommelig komedie.

68. Skudbønner er

- a) korte bønner.
- b) en salme.
- c) en form for meditation.

Løsning på quizen:

- 1. c.
- 2. c.
- 3. b.
- 4. c.
- 5. a.
- 6. c.
- 7. b.

8, b.
9, c.
10, b.
11, c.
12, c.
13, b.
14, $b + c$.
15, $a + c$.
16, $a + c$.
17, $a + c$.
18, b.
19, b.
20, a.
21, $b + c$.
22, b.
23, b.
24, a.
25, c.
26, c.
27, c.
28, c.
29, b.
30, a.
31, $a + c$.
32, c.
33, c.
34, b.
35, c.
36, a.
37, b.
38, $a + b$.
39, $b + c$.
40, a.
41, b.
42, a.
43, b.
44, b.
45, c.
46, b.
47, a.
48, b.
49, b.
50, b.

- 51, a.
- 52, b.
- 53, b.
- 54, c.
- 55, a.
- 56, b.
- 57, a.
- 68, a.

Register

abort
absolution
aktiv dødshjælp
alba
amen
abort
Ansgar
annullering
apokryfe skrifter
apostlene
apostolat
apostolisk vikariat
arvesynd
åbenbaring
Ælnoth

Bibelen
billedforbud
biskop
blandet ægteskab
bordbøn
borgerligt ægteskab
brødets liturgi
bøn

cølibat

dalmatica
de ortodokse Kirker
de syges salvelses sakramente
de ti bud
de unerede kirker
den kirkelige domstol
det Andet Vatikankoncil
Det gamle Testamente
Det nye Testamente
det paulinske privilegium
det petrinske privilegium
diakon
discipel
dogme

domkapitel
dåbskapel
dåbsnavn
dåbsvand
dåbens sakramente
dødshjælp
dødsstraf

eukaristi
eukaristiens sakramente
eukaristisk bøn
eukaristisk tilbeldelse

fadder
firmand
firmelsens sakramente
forbøn
forsoningens sakramente

generalvikar
glædens mysterium
Guds moder

helbredende sakramenter
helgener
helgendyrkelse
helgenglorie
helgenkåring
helgenlegender
herlighedens mysterium
homoseksualitet
hviledagen

indføringssakramenter
Ingeborg

Jomfru Maria

kaldets og sendelsens sakramenter
kanoniske bøger
kardinal
katekumen
kirkebud

kirkeretten
klage
klausur
Knud den Hellige
Knud Lavard
kommunion
konsekration
korbøn
korsets tegn
krig
kroppens betydning
kunstig befrugtning

Lectio Divina
Luther
lovprisningsbøn
lysets mysterium
lægfolk

majandagt
Margrethe
Maria
Mariadogme
martyr(er)
meditation
messe
messehagel
mitra
monstrans
munk

navnedag
Niels Steensen
nonne
novice
nøddåb

offertorium
ora et labora
orden
ordenskongregation
ordets liturgi
ordinationen

ordinationens sakramente

paven
Poppo
postulant
præst
prævention

realpræsens
reformationen
relikvar/relikvarium
relikvie
rosenkrans

sakramente
sakramentalier
seksualitet
Septuaginta
skabelsesberetning
skriftebarn
skriftesegl
skriftespejl
skriftestol
skriftens inspiration
skudbønner
skærtorsdag
smertens mysterium
sygekommunion
synode

tabernakel
takkebøn
tradition
traditionalisme

ufejlbarhed

velsignelse
vievand
vikingerne

ægteskabets sakramente
ærkebispedømme

Ordforklaring: FAKTABOKSE virker som sådan, tjek det hele igennem. Måske en ordforklaring vil være god alligevel. Elever er vant til at bruge en sådan.
Præfekt o.lign

Henvis til denne tekst, når der kommer mere om samme ting senere!

Billeder, fx et billede af en kendt fodboldspiller som gør korsets tegn inden en kamp! Det må være muligt at få et sådant billede uden at skulle betale.

Vær opmærksom på at dette er en tekst der skal på nettet, så selvom et ord eller begreb er forklaret i et tidligere kapitel, så vil det være nødvendigvis at lave et link og en markering. Dvs en markering af at ordet er forklaret, samt et link til forklaringen. Det kan ikke forventes at hele teksten bliver læst fra ende til anden.